“Zij is nou echt een voorbeeld van hoe je als sporter bezig gaat…”

Onderzoek naar de betekenissen die sportende jongeren met een lichamelijke beperking geven aan rolmodellen

Bas van Haren

Utrecht, 2 juli 2012

Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschappen (USBO)

Masterprogramma Sportbeleid en Sportmanagement

Auteur: Bas van Haren
Studentnummer: 3638049

Universiteit Utrecht

Opdrachtgever	: NOC*NSF	Begeleider USBO	: Dr. Inge Claringbould
Stagebegeleider	: Rita van Driel	Tweede beoordelaar	: Prof. Dr. Annelies Knoppers

VOORWOORD

Voor u ligt het onderzoeksrapport dat de basis is van mijn afronding van het masterprogramma Sportbeleid en Sportmanagement aan de Utrechtse School voor Bestuurs- en Organisatiewetenschappen (USBO).

Tijdens een periode van ongeveer een half jaar is gewerkt om te komen tot dit resultaat dat tevens het einde betekent van mijn leven als student. De afgelopen twee jaren waren leerzaam, gezellig, op momenten lastig maar zeer zeker een mooie periode in mijn leven. Daarvoor wil ik onze studiecoördinator Michel van Slobbe graag bedanken, hij heeft zich gedurende deze periode altijd voor een ieder van ons ingezet en alles zo goed als mogelijk georganiseerd.

Het doen van dit onderzoek en het schrijven van deze scriptie had ik nooit helemaal alleen gekund. Daarom wil ik vrienden, familie en mijn vriendin bedanken voor hun betrokkenheid bij en steun tijdens mijn afstudeeronderzoek! Natuurlijk gaat er ook dank uit naar de personen die hebben meegewerkt aan mijn onderzoek: de respondenten, hun ouders en anders betrokkenen.

Voor alle andere werkzaamheden, steun, tips en ontspanning tijdens mijn stage wil ik mijn collega's bij NOC*NSF bedanken. Speciale dank aan Ruud Hekker die mij met zijn 'USBO-ervaring' op lastige momenten op weg hielp en met wie ik menig potje iPong heb gespeeld.
Ook wil ik mijn woord richten tot Rita van Driel, programmamanager gehandicaptensport bij NOC*NSF en tevens mijn begeleidster gedurende twee jaar. Er is waarschijnlijk niemand van wie ik meer had kunnen leren dan van Rita. Ze heeft me kansen gegeven die ik zelf niet voor mogelijk had gehouden, heeft me de weg gewezen de arbeidsmarkt op en heeft me de handvatten gegeven om me als persoon te kunnen ontwikkelen. De Paralympische Spelen in Londen worden voor mij de slagroom op de taart, dankzij Rita! Enorm bedankt voor alles!

Tenslotte wil ik in het bijzonder mijn afstudeerbegeleidster vanuit de USBO, Inge Claringbould, bedanken voor de goede begeleiding tijdens het doen van mijn onderzoek en het schrijven van deze scriptie. Haar altijd positieve houding heeft er mede voor gezorgd dat ik met vertrouwen aan de slag ben gegaan en trots mag zijn op het resultaat dat nu voor u ligt!

Veel leesplezier!

Bas van Haren
2 juli 2012

SAMENVATTING

De Sportagenda 2016, het leidende beleidsdocument voor de sport in Nederland, is opgebouwd rond twee belangrijke pijlers: de sportparticipatie van de Nederlandse bevolking naar 75% verhogen en wat betreft topsport tot de top 10 van de wereld behoren. De sportparticipatie van mensen met een beperking komt niet in de buurt van dit streefcijfer. Door het ontbreken van betrouwbare gegevens is het lastig om te bepalen hoeveel mensen met een beperking er in Nederland zijn en welk percentage van hen aan sport doet. Naar schatting doet 54% van de mensen met een lichte beperking aan sport, waar dit cijfer voor matig en ernstig gehandicapten uit komt op 34%. Er wordt veel aan gedaan om mensen met een beperking aan het sporten te krijgen. Daarbij is de mogelijke aanjaagfunctie van topsport in de richting van breedtesport interessant maar niet altijd betrouwbaar.

Het bevorderen van de sportparticipatie van mensen met een beperking is een complex proces. Door deze complexiteit is het onderzoek opgebouwd vanuit het theoretische concept van 'identity work'. De identiteit van sportende jongeren met een beperking en het 'gebruik' ervan staat centraal binnen het onderzoek. Dominante discoursen zijn van invloed op het beeld dat men (en de onderzochte personen) hebben van (de eigen) beperkingen en sportparticipatie. Hierdoor wordt gefocust en kan ingezoomd worden op een relevant thema met betrekking tot de genoemde sportparticipatie: de rol van anderen/rolmodellen. De onderzoeksvraag die centraal staat binnen het onderzoek is:
Welke betekenissen geven sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan rolmodellen (zoals Olympische en Paralympische topsporters, familieleden en trainers/coaches)?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden is een kwalitatief onderzoek uitgevoerd. De onderzoeker, expert op het gebied van gehandicaptensport, heeft een tiental semi-gestructureerde interviews afgenomen bij sportende jongeren met een beperking. Deze jongeren zijn tussen de 14 en 18 jaar oud, hebben verschillende lichamelijke beperkingen en doen aan verschillende (gehandicapten)sporten.

Uit de interviews met de jongeren is onder andere naar voren gekomen dat jongeren met een beperking een overwegend positief zelfbeeld hebben. De beperking wordt niet alleen als problematisch gezien, maar heeft ook voordelen en levert kansen op om bijvoorbeeld snel door te groeien naar de Paralympische topsport. Verder is sport voor de jongeren met een beperking van grote waarde als het gaat om de eigen fysieke en mentale ontwikkeling. Samen sporten met 'lotgenoten' in plaats van in een groep mensen zonder beperking wordt veelal als positief ervaren.
Waar ouders veel invloed hebben op de (eerste) kennismaking met sport en een belangrijke (faciliterende) rol spelen als het gaat om de sportparticipatie van hun zoon/dochter, is de functie van Olympische en Paralympische topsporters als rolmodel minder significant. Enkele respondenten hebben een specifieke (veelal Olympische) topsportheld, echter lijkt de invloed daarvan beperkt tot extra doorzettingsvermogen en motivatie. Er is geen rol weggelegd voor topsporters als het gaat om de eerste kennismaking met sport door jongeren met een beperking. Wanneer de jongeren zich vergelijken met topsporters wordt in eerste instantie gekeken naar de sport die een topsporter beoefend, vervolgens of zij een beperking hebben en in hoeverre deze overeen komt met de eigen beperking.

De sportende jongeren met een beperking hebben allemaal een sportambitie, dit kan te hebben met de gemarginaliseerde positie van gehandicapten(sport) in Nederland waar de sporters uit willen stappen door aandacht te krijgen voor deze tak van sport.

Op basis van de resultaten kan geconcludeerd worden dat jongeren met een beperking duidelijk beïnvloed worden als het gaat om hun deelname in sport. Enkele significante anderen zijn nodig om te komen tot deze participatie. Heersende discoursen en de beelden die anderen van jongeren met een beperking hebben kunnen echter ook voor barrières zorgen die participatie in sport voor jongeren met een beperking moeilijk maakt.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord		2
Samenvatting		4
Inhoudsopgave		6
1.	**Inleiding**	**8**
1.1	Achtergrond en aanleiding	8
1.1.1	Sportagenda 2016	8
1.1.2	Verhoging sportparticipatie van de Nederlandse bevolking	9
1.1.3	Verhoging (sport)participatie van mensen met een beperking	10
1.1.4	Topsport als vliegwiel voor de breedtesport?	12
1.1.5	NOC*NSF en gehandicapten-/Paralympisch sport	13
1.2	Probleemstelling en relevantie	15
1.3	Leeswijzer	16
2.	**Theoretisch perspectief**	**18**
2.1	Onderzoeksperspectief	18
2.1.1	Ontologie	18
2.1.2	Epistemologie	19
2.1.3	Analyse/methodologie	20
2.2	Theoretisch perspectief	20
2.2.1	Identiteit	20
2.2.2	Technologies of the self	21
2.2.3	Identity work	22
3.	**Literatuurreview**	**25**
3.1	Invloed (van topsport) op sportparticipatie	25
3.1.1	Hoe zijn anderen daarbij van belang?	25
3.1.2	Topsporters als rolmodel/voorbeeld	28
3.2	Gehandicaptensport	29
3.2.1	Ideeën en handelingsperspectieven van gehandicapte sporters	31
3.2.2	Waar komen deze ideeën en handelingsperspectieven vandaan?	32
4.	**Onderzoeksvraag en methode**	**34**
4.1	Doel en vraagstelling van het onderzoek	34
4.2	Methodes	36
4.2.1	Achtergrondinformatie	36
4.2.2	Interviews	36
4.3	Onderzoekspopulatie	37
4.4	Analyse	38
4.5	Betrouwbaarheid en validiteit	38

5. Resultaten **40**
5.1 Jongeren en (hun) beperkingen 40
5.2 Kennismaking met sport en het begin van de sportloopbaan 46
5.3 Betekenissen en ervaringen met sport en processen van identificatie 49
5.4 Totstandkoming van de sportambitie 52
5.5 Topsportidentificatie: helden en idolen 55
5.6 Topsportidentificatie: vergelijking topsporters 56

6. Conclusie **64**
6.1 Jongeren en beperkingen: kans of bedreiging? 64
6.2 Het begin van de sportloopbaan en de rol van anderen 65
6.3 Betekenis van sport 66
6.4 Topsportidentificatie: helden, idolen en hun invloed 67
6.5 Beantwoording onderzoeksvra(a)g(en) 68

7. Discussie **71**
7.1 Reflectie op het onderzoek 71
7.2 Vervolgonderzoek 71
7.3 Koppeling met de praktijk 72

Referenties 74

Bijlagen **77**
Bijlage 1: Topicslijst interviews 78
Bijlage 2: Voorbeelden van gebruikte plaatjes in interview 81
Bijlage 3: Uitnodiging/bericht deelname onderzoek 82

1. INLEIDING

In dit eerste hoofdstuk zal het onderzoek ingeleid worden. Vanuit achtergrondinformatie en de aanleiding zullen de probleemstelling en relevantie van het onderzoek aan bod komen. Ten slotte volgt een leeswijzer met betrekking tot de rest van dit onderzoeksverslag.

1.1 Achtergrond en aanleiding

In deze paragraaf zal vanuit de brede kaders van de Sportagenda 2016 toegewerkt worden naar de specifieke context waarbinnen het onderzoek plaats vindt.

1.1.1 Sportagenda 2016

"Sportparticipatie en topsport vormen een sterke eenheid. De verenigingscultuur heeft in Nederland al vele sporthelden voortgebracht die de bevolking op hun beurt weer inspireren om ook te sporten." (NOC*NSF, 2012: 9)

Het bovenstaande citaat is een van de eerste zinnen uit de nieuwe Sportagenda. De Sportagenda 2016, het vierde integrale beleidsplan van de sport, ligt ten grondslag aan het beleid dat de komende jaren wordt gevoerd als het gaat om de sport in Nederland.
Er kan gesteld worden dat de Sportagenda 2016 een concretere uitwerking is van het Olympisch Plan 2028 (OP2028), dit blijkt uit de leidende doelstellingen in de Sportagenda, die overeenkomen met die in het OP2028:

- 75 procent van de Nederlandse bevolking doet in 2016 aan sport;
- De Nederlandse topsport behoort in 2016 tot de top 10 van de wereld.

In de 'Beleidsbrief Sport (2011): Sport en Bewegen in Olympisch Perspectief' (2011) onderschrijft het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) deze doelen ook. Samengevat zijn er drie prioriteiten voor het sport- en beweegbeleid waar het kabinet het verschil mee wil gaan maken de komende jaren, namelijk:

1. Sport en bewegen in de buurt;
2. Werken aan een veiliger sportklimaat;
3. Uitblinken in sport.

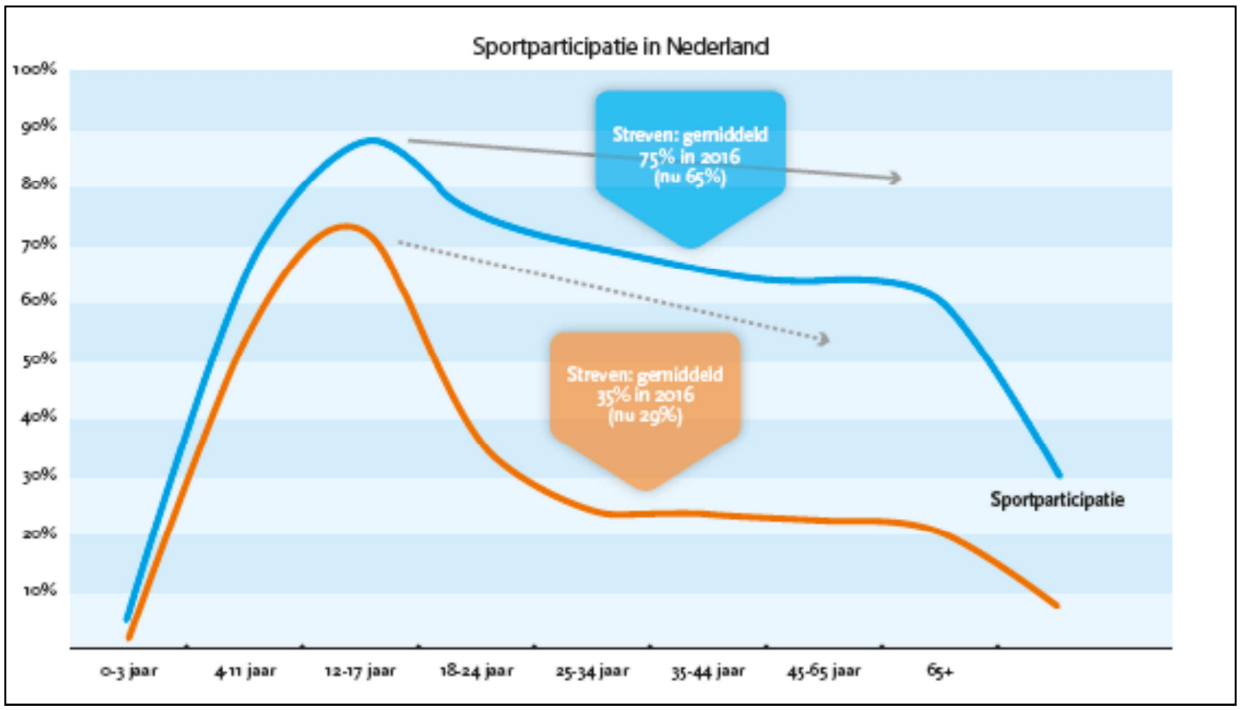
De eerste twee pijlers hebben betrekking op het versterken van de breedtesport. Een verhoogde sportparticipatie van de Nederlandse bevolking moet daar het logische vervolg van worden. De derde pijler - uitblinken in sport - heeft betrekking op de topsport. Enerzijds op het winnen van medailles en het organiseren en profiteren van de organisatie van (internationale) topsportevenementen, anderzijds: *"investeert het kabinet behalve in breedtesport ook in topsport. Topsport levert ons niet alleen medailles op, maar ook een 'wij-gevoel' en nationale trots. Het geeft mensen plezier, een gevoel van saamhorigheid en het inspireert tot het verleggen van de eigen grenzen. Topsport kan ook een positieve uitstraling hebben richting de breedtesport."* (Ministerie van VWS, 2011: 1)

Ook in het eerder weergegeven citaat uit de Sportagenda 2016 komt naar voren dat sportparticipatie (breedtesport) en topsport elkaar versterken en niet zonder elkaar kunnen. Deze gedachte lijkt als een rode draad door de verschillende beleidsdocumenten verweven te zijn.

In de volgende subparagraaf wordt dieper ingegaan op het verhogen van de sportparticipatie van de Nederlandse bevolking, één van de belangrijke doelen uit de Sportagenda 2016, de Beleidsbrief Sport uit 2011 en het Olympische Plan 2028.

1.1.2 Verhoging sportparticipatie van de Nederlandse bevolking

Voortvloeiend uit de breedtesportambitie in het Olympisch Plan 2028 is in de Beleidsbrief Sport uit 2011 en de Sportagenda 2016 gefocust op enkele belangrijke programma's. Zoals eerder genoemd zijn dit: 'Sport en Bewegen in de Buurt' (SBB) en 'Naar een Veiliger Sportklimaat' (VSK).

Figuur 1: Sportparticipatie van de Nederlandse bevolking naar 75%

Bovenstaande figuur heeft betrekking op de breedtesportambitie in het OP2028. Deze luidt als volgt: *"Minimaal 75% van de Nederlanders, uit alle lagen van de (multiculturele) samenleving, doet in 2016 regelmatig aan sport."* (NOC*NSF & Program Office Olympisch Plan 2028, 2009)
In figuur 1 representeert de blauwe lijn de huidige sportparticipatie van de gehele Nederlandse bevolking per leeftijdscategorie. Gezien een duidelijk zichtbare afname bij het toenemen van de leeftijd wordt in ook wel gesproken van 'de skihelling'.

De pijl behorend bij deze lijn laat zien hoe 'de skihelling' er in 2016 uit zou moeten zien. Een gelijkmatigere afname van de sportparticipatie naarmate de leeftijd toeneemt zou kunnen leiden tot de gewenste 75% sportparticipatie.
Verder geeft de oranje lijn aan welk percentage deelneemt aan de georganiseerde sport. Dit zijn mensen die zijn aangesloten bij verenigingen die lid zijn van een bij NOC*NSF aangesloten sportbond. Het streefcijfer wat betreft de georganiseerde sport is 35%, waarbij een 'minder steile skihelling' ook daar gewenst is.

In het kader van onder andere het OP2028 wordt er vanuit zowel de overheid/staat als het maatschappelijk middenveld en de markt steeds meer ingezet op een hogere sportparticipatie van de Nederlandse bevolking.
Deze gewenste verhoging van de sportparticipatie in Nederland is niet iets nieuws. Eerder is er onder andere in de beleidsnota 'Tijd voor Sport' (Ministerie van VWS, 2005) veel aandacht geschonken aan het (meer) in beweging krijgen van meer Nederlanders. Sport wordt hierbij als een doel op zich gezien, maar vooral ook als een middel. Een middel dat moet leiden tot betere gezondheid, preventie van criminaliteit en sociale cohesie. Een ander belangrijk aspect is dat van integratie in de Nederlandse samenleving. Juist voor 'kwetsbare' groepen is integratie in de samenleving van groot belang. Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport schenkt veel aandacht aan deze groepen, waar ook mensen met een beperking onder vallen. Door participatie in sport kan hun participatie in de maatschappij mogelijk worden vergroot (Ministerie van VWS, 2005). Deze lijn, ingezet in 2005, wordt doorgezet in de Beleidsbrief Sport uit 2011.

1.1.3 Verhoging (sport)participatie van mensen met een beperking

Juist de sportparticipatie, en mogelijk ook de participatie van de groep mensen met een beperking in de maatschappij, blijft ernstig achter ten opzichte van de Nederlanders zonder beperking. Hierbij moet wel onderscheid gemaakt worden tussen mensen met een lichte beperking en mensen met een matige of ernstige beperking. Het aandeel mensen met een lichte beperking dat minimaal 12 keer per jaar sport, bedraagt volgens onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (2007) 54 procent. Dit is veel minder dan de 69 procent van mensen zonder beperking. Voor mensen met een matige of ernstige beperking ligt het percentage op 34 procent. (SCP, 2007) De sportparticipatie van mensen met een beperking is de laatste jaren wel toegenomen (van Lindert, de Jong & van den Dool, 2008). Wordt specifiek gekeken naar het lidmaatschap bij sportverenigingen dan zijn de percentages lager, namelijk: 35% (lichte lichamelijke handicap) en 29% (matige/ernstige lichamelijke handicap).
Hoe de skihelling eruit ziet voor mensen met een beperking is door het ontbreken van (betrouwbare) gegevens niet te zeggen, wel zijn leeftijd en de mate van de handicap in grote mate bepalend of iemand aan sport deelneemt. Tevens is duidelijk dat onder mensen met een matige of ernstige handicap de personen met een visuele of auditieve handicap meer sporten dan motorisch gehandicapten (van Lindert, de Jong en van den Dool, 2008).

Onder meer uit onderzoek binnen de monitor sportdeelname van mensen met een handicap 2008, (On)Beperkt Sportief (van Lindert, de Jong en van den Dool, 2008), blijkt dat deze relatief lage sportparticipatie met name wordt veroorzaakt door problemen van persoonlijke en organisatorische aard. Tevens blijkt dat er veelal een gering sportaanbod is in de nabije omgeving en de sportaanbieders die er zijn weten de doelgroep niet altijd te bereiken.

Vanuit de overheid en betrokken organisaties in de wereld van de sport wordt nagedacht over het 'in beweging krijgen' van de Nederlandse bevolking, waarbij er ook veel specifieke aandacht is voor de eerder genoemde 'kwetsbare' groepen, waaronder mensen met een beperking. NOC*NSF als sportkoepel speelt hierin een belangrijke rol, waar in paragraaf 1.1.5 op teruggekomen zal worden.

Aantal mensen met een beperking

Er een schatting gemaakt met betrekking tot het aantal mensen in Nederland met een beperking. Omdat er geen centrale registratie plaats vindt van mensen met een handicap is dat de enige manier om een aardig beeld te krijgen van de verschillende groepen gehandicapten. Volgens De Klerk (2007) heeft in totaal ongeveer 23,5 procent van de bevolking, omgerekend 3,5 miljoen mensen, in Nederland te maken met lichte, matige of ernstige lichamelijke beperkingen (motorisch, auditief, visueel). Verder hebben naar schatting 112.000 mensen een verstandelijke handicap (IQ onder de 80). Kijkend naar deze aantallen en de lage sportparticipatie van deze groep, valt hier een grote winst te behalen. Daarbij moet wel de kanttekening geplaatst worden dat een deel van deze groep gebruik maakt van het reguliere sportaanbod en niet te maken heeft met 'gehandicaptensport' zoals er in dit rapport over wordt gesproken.

Aanpak om te komen tot een hogere sportparticipatie

In de Sportagenda 2016 wordt het volgende gesteld met betrekking tot de aandacht voor deze doelgroep: *"Goede samenwerking, versterking van het aanbod en focus op specifieke doelgroepen is dus essentieel om de sportdeelname van gehandicapten te verhogen. Om de sportdeelname door gehandicapten te vergroten moet, onafhankelijk van de specifieke wijk, de totale driehoek sportaanbod, begeleiding en accommodatie worden versterkt en beter toegankelijk zijn. De sport volgt daarvoor twee sporen. Ten eerste moeten partijen die betrokken zijn bij de gehandicaptensport regionaal met elkaar worden verbonden. Zo ontstaat een landelijk dekkende samenwerkingsstructuur waarbinnen vraag en aanbod worden samengebracht. In de tweede plaats versterken bonden en verenigingen hun aanbod door ingebedde programma's en deskundige begeleiding. Met dit sterke aanbod focussen ze op werving en behoud van de doelgroep gehandicapten."*

Bovengenoemde aanpak om te komen tot een hogere sportparticipatie van mensen met een beperking past direct binnen het programma Sport en Bewegen in de Buurt. De driehoek sportaanbod, begeleiding en accommodatie komen duidelijk terug in de combinatie van de sport met het speciaal onderwijs en revalidatiecentra.
Tevens is het een aanpak-op-maat, kijkend naar de belemmeringen die mensen met een beperking ervaren als het gaat om sport: gering sportaanbod en onbekendheid van het sportaanbod. Van Lindert (2012) geeft aan dat het stimuleren van sportbeoefening bij alle groepen gehandicapten een ingewikkeld proces is en dat maatwerk vereist is. Het gaat om gedragsverandering waarbij vele, met elkaar samenhangende factoren van invloed zijn. Daarbij gaat het onder andere over sociaaldemografische kenmerken. Deze variabelen kunnen niet worden veranderd.

Echter zou de wijze waarop deze van invloed zijn op concreet gedrag, via de factoren attitude (sport wel of niet leuk vinden, kennis over wat sport voor je kan betekenen), sociale invloeden (voorbeeldgedrag, mening van anderen over sport) en eigen effectiviteit (zelfvertrouwen en zelfbeeld), mogelijk wel kunnen worden beïnvloed. Dit is mogelijk van groot belang binnen het onderzoek.

1.1.4 Topsport als vliegwiel voor de breedtesport?

Zoals is paragraaf 1.1.1 is beschreven, wordt er in de verschillende recente beleidsstukken uitgegaan van een versterkende werking tussen top- en breedtesport.
Van Bottenburg (2003) heeft in dat kader onderzoek gedaan naar de invloed die top- en breedtesport op elkaar (kunnen) hebben. Hij concludeert dat top- en breedtesport zich in verschillende richtingen ontwikkelen, maar gedeeltelijk wel effecten op elkaar hebben. Vanuit de breedtesport wordt er dan gesproken over een aanvoerfunctie (van sporters) richting de topsport, waar de andere kant op sprake zou zijn van een aanjaagfunctie. Kampioenen in de sport zouden door hun functie als rolmodel mensen stimuleren om één of andere vorm van sport te gaan beoefenen (van Bottenburg, 2003) en daarmee onder andere de sportparticipatie van de Nederlandse bevolking verhogen. Ingaand op de 'aanjaagfunctie' van de topsport richting de breedtesport stelt hij dat het effect van top- op breedtesport minder is dan het omgekeerde effect. In verschillende onderzoeken, waaronder ook zijn onderzoek, wordt veel aandacht geschonken aan de media-aandacht die veelal gepaard gaat met topsportsucces. Zelfs 'de invloed' die bekende topsporters met veel succes en (media-)aandacht op breedtesportparticipatie in Nederland hebben wordt in twijfel getrokken. *"Doen leidt wel tot kijken, maar kijken niet automatisch tot doen."* (van Bottenburg, 2003: 307) Breedtesporters ontlenen vooral als publiek veel plezier aan de topsport, maar in hun sportbeoefening, vooral buiten verenigingsverband, wordt nauwelijks een relatie met de topsport ervaren.

Zonder op dit moment dieper in te gaan op theorieën rondom het verband tussen top- en breedtesport is er wel een aantal belangrijke aspecten te benoemen in relatie tot dit onderzoek. Het onderzoek van van Bottenburg (2003) maakt namelijk geen onderscheid tussen verschillende doelgroepen binnen de topsport (Olympisch/niet-Olympisch, Paralympisch, etc.) en de breedtesport (jongeren, volwassenen, allochtonen, mensen met een beperking enzovoorts). Het lijkt, gebaseerd op de ontwikkelingen de afgelopen jaren vanuit met name de overheid, interessant om te bekijken of er verschillen zitten in de 'double pyramid theory' als er wordt gekeken naar specifieke doelgroepen.
De 'aanjaagfunctie' van de topsport in de richting van een specifieke doelgroep, sportende jongeren met een beperking, zal daarom gedeeltelijk centraal staan binnen het onderzoek.
Kijkend naar onder andere de Sportagenda 2016 wordt enerzijds een relatie tussen top- en breedtesport verondersteld, waarbij de topsport kan zorgen voor een verhoogde sportparticipatie. Anderzijds is daarover niets terug te lezen in de specifieke passage die gaat over het verhogen van de sportparticipatie van mensen met een beperking.

Ondertussen is echter op 13 april 2011 het 'Team Parastars' opgericht. Dit team, bestaande uit een zestal Paralympische topsporters heeft meerdere doelen voor ogen met de formering van het 'heldenteam'.

Ze willen door middel van een media-offensief en samenwerking met andere partners meer aandacht voor gehandicaptensport genereren en kennis delen over de verschillende mogelijkheden om te sporten met een beperking (Team Parastars, 2011). Dat onder andere door hun verhaal te vertellen als gehandicapte topsporter en het laten zien van hun talent(en). Ze willen ook het veelbesproken 'oranjegevoel' versterken en andere sporters in de wereld enthousiast maken om ook als team hun land te vertegenwoordigen en de gehandicaptensport meer in de schijnwerpers te zetten. Hoewel het verhogen van de sportparticipatie van mensen met een beperking niet als expliciet doel wordt vermeld, zou het een mogelijk resultaat kunnen zijn en daarmee zou een verbinding tussen top- en breedtesport gelegd kunnen worden.

Al met al is er weinig bekend over de werking vanuit topsport richting de sportparticipatie van mensen met een beperking. Tevens is onduidelijk hoe mensen met een beperking zich door topsport(ers) laten aanspreken.
Dit laatste aspect kan belangrijk zijn voor de betrokkenheid van mensen, en met name jongeren, met een beperking bij sport.

1.1.5 NOC*NSF en gehandicapten-/Paralympisch sport

"Nederlands Olympisch Comité Nederlandse Sport Federatie (NOC*NSF) is de bundeling van de georganiseerde sport in Nederland. De negentig aangesloten landelijke sportorganisaties vertegenwoordigen samen ongeveer 27.000 verenigingen met in totaal ruim 4,7 miljoen georganiseerde sporters."* (NOC*NSF, 2011) Hieruit blijkt dat NOC*NSF veel (in)directe invloed heeft op de georganiseerde sport in Nederland. Naast de beschreven functie is NOC*NSF ook verantwoordelijk voor de uitzending van de Nederlandse Olympische en Paralympische teams. NOC*NSF, dat bij veel (niet sportminded) mensen vooral bekend is door ex-voorzitster Erica Terpstra en de alom bekende Olympische ringen in het logo, heeft de twee eerder genoemde doelstellingen uit het OP2028 en de Sportagenda 2016 als leidraad voor haar functioneren. Daarbij is het zo dat het verhogen van de sportparticipatie en het halen van de top 10 als het gaat om topsport, ook gelden binnen gehandicaptensport. De enige nuance is dat de 75% sportparticipatie daarbij niet het streefcijfer is omdat de huidige participatie van de doelgroep veel lager ligt. Een verhoging van deze sportparticipatie met 10% is dan ook een ambitieus streven.

<u>Organisatorische Integratie (OI)</u>

Zoals gezegd is NOC*NSF is ook verantwoordelijk voor de uitzending van het Nederlandse Paralympische team naar de Paralympische Spelen. Deze verantwoordelijkheid ligt sinds 2008, de Paralympische Spelen in Beijing, bij NOC*NSF. Op dat moment is het Nederlands Paralympisch Comité (NPC) van Nederland ondergebracht bij NOC*NSF als sportkoepel. Tegelijkertijd is het traject 'Organisatorische Integratie' zo goed als afgerond. Sinds 2000 hebben NOC*NSF en toenmalig NebasNsg (nu Gehandicaptensport Nederland) de handen ineen geslagen om sport voor mensen met een beperking te integreren in de reguliere sport (Gehandicaptensport Nederland, 2012).
Het gaat dan om het beleidsmatige en organisatorische aspect. Wat betreft de sport zelf blijft het motto: 'samen wat samen kan, apart wat apart moet'.

De OI is ook terug te zien op verenigingsniveau: *"Konden gehandicapten in Nederland vroeger alleen terecht bij speciale sportverenigingen, dan staan tegenwoordig ook steeds meer gewone sportaanbieders, zoals sportverenigingen en fitnesscentra, open voor deze doelgroep."* (van Lindert, 2012: 160)

Beleidsmatige en organisatorische integratie betekent voor de reguliere sportbonden dat zij gehandicaptensport onder hun hoede hebben gekregen. Verder is er op het moment nog een klein aantal sporten dat vanuit Gehandicaptensport Nederland wordt aangestuurd. Het doel van deze integratie is het vergroten van de sportmogelijkheden voor mensen met een beperking, zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin (Gehandicaptensport Nederland, 2012). Deze sportmogelijkheden kunnen vergroot worden door gebruik te maken van de sportinfrastructuur: met relatief kleine aanpassingen kunnen mensen 'om de hoek' sporten en kunnen sporters gebruik maken van de kennis binnen de betreffende sportbond.
De integratie van het NPC binnen NOC*NSF is ook deel van de Organisatorische Integratie, waarmee Nederland één van de weinige landen in de wereld is waarbij het NPC in het NOC is geïntegreerd.

<u>Sportparticipatie en topsport</u>

Binnen NOC*NSF worden inspirerende figuren binnen de sportwereld vaak gedefinieerd als 'helden' of 'ambassadeurs'. Kijkend naar de specifieke manier van werken binnen het 'programma gehandicaptensport' van de afdeling Sportparticipatie (NOC*NSF), kan gesteld worden dat er met name met betrekking tot het stimuleren en inspireren van (potentiële) talenten gebruik wordt gemaakt van Paralympische topsporters. Zij vertellen hun verhaal tijdens bijeenkomsten, zijn aanwezig om vragen te beantwoorden en veelal worden bijeenkomsten met talenten gekoppeld aan topsportevenementen voor sporters met een beperking.

Met dit en het gezamenlijk ambassadeurschap van Olympische en Paralympische sporters richting de Spelen in Beijing in het achterhoofd, lijkt binnen NOC*NSF de aanname te heersen dat Olympische en Paralympische topsporters jeugd, al dan niet met een (lichamelijke) beperking, kunnen stimuleren en inspireren tot deelname aan sport en topsportprestaties. Mooi voorbeeld hiervan is ook de uitspraak van de directeur van NOC*NSF, Gerard Dielessen, met betrekking tot een mogelijk bid voor binnenhalen van de Jeugd Olympische Spelen in 2018 of 2022: *"De Jeugd Olympische Spelen zijn een prachtig evenement voor Nederland. Er zijn tientallen internationale topatleten als rolmodel betrokken bij de Jeugd Olympische Spelen, die daarmee op een unieke wijze de jeugd inspireren. Om te gaan sporten, om de Olympische waarden excelleren, vriendschap en respect in actie om te zetten, om elkaar te ontmoeten en om plezier te hebben."* (NOC*NSF, 2011)

Bij het stimuleren van jongeren met een beperking tot sportparticipatie speelt het verhaal dat een Paralympische sporter met zich meedraagt mogelijk ook een rol. Jonge gehandicapte sporters kunnen zich mogelijk snel identificeren met topsporters met een(zelfde) beperking. Tevens is het mogelijk dat een topsporter hetzelfde traject (van bijvoorbeeld revalidatie) heeft doorlopen waardoor de gehandicapte jongere zich hierin herkent en zich identificeert met een dergelijk mogelijk rolmodel.

1.2 Probleemstelling en relevantie

Gebaseerd op de hiervoor besproken achtergrondinformatie kan gesteld worden dat de sportparticipatie van mensen met een beperking ver achter blijft in vergelijking met de sportparticipatie van mensen zonder beperking. Juist voor deze specifieke groep mensen is sport belangrijk voor de gezondheid en sociale cohesie. Twee belangrijke effecten die (georganiseerde) sport met zich meebrengt. Tevens is (verdere) integratie van de groep mensen met een beperking in de Nederlandse samenleving van groot belang. Sport lijkt, juist dankzij de sociale cohesie die met de activiteit samenhangt, een zeer geschikt middel om dit tot stand te brengen. Hiervoor is een hogere sportparticipatie zeer gewenst.

In de verschillende behandelde beleidsdocumenten komt de (mogelijk) versterkende werking van top- en breedtesport aan bod. Kijkend naar het samengevatte beleid in de Sportagenda 2016 rondom het verhogen van de sportparticipatie van mensen met een beperking in Nederland, wordt geen specifieke aandacht geschonken aan deze mogelijk versterkende werking vanuit de topsport richting de breedtesport. Naast het gerichte beleid om mensen met een beperking aan het sporten te krijgen, dat met name gefocust is op de 'aanbodkant', lijkt het ook van belang om te bekijken hoe 'de vraag geactiveerd' kan worden. Het gaat daarbij om mensen enthousiasmeren, inspireren en motiveren. Rond deze drie termen kan de vraag gesteld worden hoe het gedrag van mensen met een beperking beïnvloed kan worden.

De lancering van Team Parastars heeft, naast een (indrukwekkende) uitgave van het blad 'Helden Magazine' waarin jongeren met een beperking hun (vaak Olympische) helden ontmoeten, specifiek aandacht gevestigd op de rol die Olympische en Paralympische topsporters (mogelijk) kunnen spelen in het leven van jongeren met een beperking en hun sportloopbaan. Dit is een interessant uitgangspunt als gekeken wordt naar onder andere het Olympisch Plan 2028 en de Sportagenda 2016 in relatie tot de sportparticipatie (van mensen met een beperking) en de top 10-ambitie. Op welke manier(en) kunnen meer mensen met een beperking gestimuleerd worden om deel te nemen aan sport en hoe kan (een deel daarvan) gestimuleerd worden tot het halen van topprestaties in grote competities en tijdens grote evenementen?

Het thema dat centraal staat binnen dit onderzoek en dat wordt ondersteund door NOC*NSF, is 'de mogelijke rolmodel functie van anderen voor sportende jongeren met een lichamelijke beperking'.

De bijbehorende onderzoeksvraag is:

> *Welke betekenissen geven sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan rolmodellen (zoals Olympische en Paralympische topsporters, familieleden en trainers/coaches)?*

In de volgende hoofdstukken zal het thema en de onderzoeksvraag verder geconcretiseerd worden.

De uitvoering van dit onderzoek is in meerdere opzichten relevant. Zoals eerder genoemd heeft er nog geen onderzoek plaatsgevonden naar de werking tussen top- en breedtesport als het gaat om specifieke doelgroepen. In dit onderzoek wordt onder andere gefocust op de beïnvloeding vanuit de topsport, zowel Olympisch als Paralympisch, richting sportende jongeren met een lichamelijke beperking. Tevens is er nog geen onderzoek gedaan naar hoe de topsport en topsporters invloed (kunnen) hebben op de jongeren met een beperking. Hiervoor is aangegeven dat juist de sportparticipatie van mensen/jongeren met een beperking van groot belang kan zijn in het perspectief van integratie en identiteitsvorming. Dit onderzoek kan bijdragen aan inzicht in deze processen.

Verder heeft dit onderzoek een praktische relevantie. Door NOC*NSF en sportbonden wordt hard gewerkt om de sportparticipatie van mensen met een beperking te stimuleren. Zoals genoemd zou het van toegevoegde waarde zijn om te weten hoe de vraag naar sport door deze doelgroep geactiveerd kan worden.
De conclusies van dit onderzoek zouden adviezen kunnen vormen wat betreft communicatie richting de doelgroep vanuit NOC*NSF, sportbonden en andere organisaties die zich bezig houden met sportstimulering. Daarbij gaat het dan ook om het gebruik van topsport en topsporters (Olympisch en Paralympisch).

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 komt het theoretisch perspectief aan bod. Eerst wordt in paragraaf 2.1 besproken wat het perspectief van de onderzoeker is. Vervolgens wordt het concept van 'identity work' toegelicht, dat ten grondslag ligt aan de rest van het onderzoek en de interpretatie van de resultaten.

Hoofdstuk 3 bevat een overzicht van eerder gedaan onderzoek dat relevant is met betrekking tot de onderzoeksvraag. Eerst wordt ingegaan op de invloed van topsport op breedtesport (§ 3.1). In paragraaf 3.2 staat gehandicaptensport centraal: vanuit een algemene introductie wordt toegewerkt naar de ideeën en handelingsperspectieven die gehandicapte sporters hebben.

In hoofdstuk vier staan de onderzoeksvraag en methode centraal. In eerste instantie zijn het doel en de vraagstelling van het onderzoek geformuleerd (§ 4.1) Vervolgens wordt in paragraaf 4.2 ingegaan op de gehanteerde onderzoeksmethoden. Na een bespreking van de onderzoekspopulatie (§ 4.3) en een toelichting op de analyse (§ 4.4) wordt het hoofdstuk afgesloten met een beschrijving van de manier waarop betrouwbaarheid en validiteit binnen het onderzoek worden gewaarborgd (§ 4.5).

Hoofdstuk vijf geeft de resultaten uit het onderzoek weer. Achtereenvolgens hebben deze betrekking op de betekenis die jongeren aan hun beperking geven (§ 5.1), sportkennismaking en de rol van anderen daarbij (§ 5.2), betekenisgeving aan sport (§ 5.3) en de totstandkoming van de sportambitie die de jongeren hebben (§ 5.4). In paragraaf 5.5 en 5.6 zal specifiek ingegaan worden op de sporthelden/-idolen en een vergelijking van de respondenten tussen zichzelf en topsporters.

In hoofdstuk zes worden conclusies getrokken. Dit gebeurt op basis van een interpretatie van de resultaten in het kader van het gehanteerde concept 'identity work' en de literatuurreview uit hoofdstuk 3. Tevens wordt antwoord gegeven op de hoofd- en deelvragen van het onderzoek.

Het laatste hoofdstuk betreft de discussie. In dit zevende hoofdstuk wordt kritisch terug gekeken op het onderzoek (§ 7.1) en worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek (§ 7.2). Ten slotte (§ 7.3) wordt een eerste koppeling met de praktijk gemaakt, welke voor NOC*NSF in een apart document verder praktisch toegelicht zullen worden.

2. THEORETISCH PERSPECTIEF

Dit hoofdstuk heeft betrekking op het theoretisch perspectief dat leidend is binnen dit onderzoek(srapport). In paragraaf 2.1 wordt ingegaan op het onderzoeksperspectief van de onderzoeker in relatie tot het onderzoek. In paragraaf 2.2 wordt ingegaan op het theoretisch perspectief dat in het onderzoek wordt gehanteerd. Daarin staan 'identiteit' en 'identity work' (identiteitsconstructie) van jongeren met een beperking centraal. Later in dit rapport zullen de resultaten van het onderzoek vanuit dit theoretisch perspectief geïnterpreteerd worden.

2.1 Onderzoeksperspectief

In deze paragraaf zal bekeken worden wat het voor de onderzoeker betekent om vanuit een Bestuurs- en Organisatiewetenschappelijk perspectief naar het onderwerp/onderzoek te kijken. Dat zal in de volgende subparagrafen beschreven worden op het niveau van ontologie, epistemologie en analyse/methodologie.

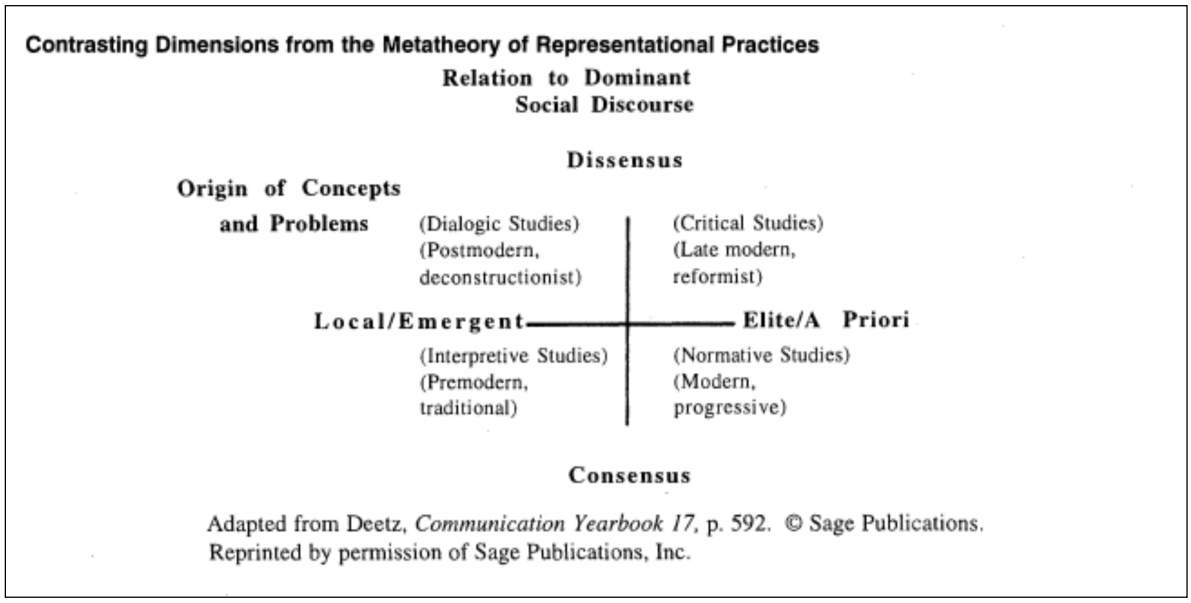
2.1.1 Ontologie

Vanuit een ontologisch perspectief wil de onderzoeker gebruik maken van een werkelijkheidsperspectief dat overeenkomt met dat van Giddens structuratietheorie (Dom, 2005; Reed, 2003). De structuratietheorie gaat er van uit dat maatschappelijke/organisatie structuur en het individuele handelen van mensen onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn en met elkaar interacteren. Betekenissen en organisatieprocessen van mensen worden geconstrueerd en onderhandeld in interacties. De overtuiging van de onderzoeker ligt in het feit dat handelen ontstaat binnen een geschetst kader (door een organisatie of misschien wel een cultuur), en dat de personen zich daarbinnen (zo vrij als mogelijk) bewegen. In dat geval is er dus geen sprake van een of-of situatie (voluntarisme versus determinisme) maar een en-en situatie. Tevens denkt de onderzoeker dat de structuur gevormd/bevestigd wordt door het handelen van mensen binnen een organisatie maar dat deze structuur tevens een belemmerende werking kan hebben op (bepaalde groepen) mensen. Daarbij geldt dat het beïnvloeden van de kennis van de eigen situatie en de structuur niet voldoende is. Macht en structuur zijn van belang om structuur (binnen een organisatie) te kunnen beïnvloeden. Mensen handelen binnen geschetste contexten waar zij zelf op beperkte schaal invloed op uit oefenen.

Specifiek voor dit onderzoek geldt dat gekeken zal worden naar de context waarbinnen mensen worden gestimuleerd tot sportparticipatie. Met name interactie lijkt van groot belang bij het construeren van betekenis en deze wordt (gedeeltelijk) beïnvloed door de situatie waarin geïnteracteerd wordt. Hoe jongeren met een lichamelijke beperking daarbinnen manoeuvreren is een belangrijke vraag in dit onderzoek. Anders gezegd, hoe kan 'structure' binnen het onderzoek gezien worden als de context/omgeving waarin (gehandicapte) rolmodellen/topsporters een rol spelen of hebben gespeeld ten opzichte van mensen/sporters met een beperking? Sporters met een beperking verhouden zich in hun handelen (agency) binnen deze context.

2.1.2 Epistemologie

In epistemologische zin is het belangrijk om te expliciteren welke voorkeuren de onderzoeker heeft. Deetz (2000) heeft de theorie van Burrell en Morgan (1979) kritisch bekeken en hij heeft vervolgens vier dimensies in een kwadrant geplaatst (zie figuur 2.) waarin de onderzoeker gepositioneerd kan worden.

Figuur 2: Onderzoeksperspectief

Om te beginnen is de onderzoeker zowel in overeenkomsten als verschillen geïnteresseerd. Natuurlijk is het niet zo dat deze interesse precies even groot is, dus kan de onderzoeker in het kwadrant iets aan de bovenkant van het midden geplaatst worden. Verschillen tussen mensen, groepen, organisaties etc. zorgen ervoor dat er onderhandeld wordt over wat een persoon/groep mensen/organisatie normaal vindt. Deze aanpak kan overigens ook zorgen voor een vorm van consensus, mensen die het op het ene punt niet met elkaar eens zijn kunnen elkaar wellicht wel vinden binnen een andere context. Zo ontstaat er een netwerk van personen/organisaties waarin (niet altijd) samengewerkt kan worden op het moment dat dit uit komt. Elke casus kan een eigen context en een eigen aanpak nodig hebben. Daarbij spelen ook interesse in macht, (eigen)belangen en andere 'spelletjes' binnen en tussen organisaties. Bovenstaande heeft met name betrekking op de organisatiecontext. Specifiek binnen dit onderzoek wordt op basis van diversiteit een onderzoekspopulatie samengesteld, waarbij het uitgangspunt is dat iedereen verschillende betekenissen kan geven aan rolmodellen en topsporters. Verschillen staan dus meer centraal dan overeenkomsten, echter zal er wel aandacht geschonken worden aan vormen van 'consensus'/overeenkomst.

Door tijdens dit onderzoek met de jongeren met een beperking te praten en hen te begrijpen vanuit de context waarin zij participeren staat de onderzoeker iets links van het midden (local/emergent).
Gezien de positionering van de onderzoeker kan gesteld worden dat hij geplaatst is binnen de dialogische oriëntatie. Hierin staan kennis (=macht), macht, fragmentatie en de situatie/context centraal.

2.1.3 Analyse/methodologie

Methodologisch gezien hebben de beschreven ontologie en epistemologie invloed op de manier waarop de onderzoeker het onderzoek (graag) uitvoert. In het kort kan gesteld worden dat methodologisch gezien de volgende gevolgen/consequenties voortvloeien uit de bespreking van het ontologische en epistemologische niveau:

- Het achterhalen van ideeën, beelden en betekenissen van jongeren met een beperking (waar liggen de overeenkomsten/verschillen in betekenisgeving en welke invloed hebben deze op het gedrag);
- Relateren aan de specifieke context en dus het alledaagse als uitgangspunt nemen;
- Betrokkenen als experts benaderen, de betekenis van de jongeren staat centraal (en moet zo benaderd worden), niet die van de onderzoeker;
- Beschrijvingen op concreet interactieniveau, bijvoorbeeld het gebruik van citaten.

(Boessenkool, 2011; Flyvbjerg, 2002).

2.2 Theoretisch perspectief

De focus zal nu verlegd worden van het onderzoeksperspectief van de onderzoeker naar een theoretisch kader van waaruit de resultaten van dit onderzoek geïnterpreteerd kunnen worden. Er zal dieper worden ingegaan op het concept van 'identity work'.
Dit concept is van groot belang binnen het onderzoek omdat het onderzoek betrekking heeft op de betekenisgeving van sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan rolmodellen/topsporters. Deze betekenisgeving heeft op twee manieren te maken met identiteit en identiteitsconstructie. Enerzijds kan de betekenis die gegeven wordt aan rolmodellen zorgen voor een verandering in de betekenissen die jongeren met een beperking zelf ervaren. Anderzijds hebben bestaande ideeën en beelden die jongeren over zichzelf hebben ook invloed op hoe zij vervolgens meer betekenis geven aan de rolmodellen. Dit proces wordt ook wel 'identity work' (Fitzgerald & Kirk, 2009) of 'technologies of the self' (Markula & Pringle, 2006) genoemd. De relatie tussen de betekenisgeving (en hoe deze plaatsvindt) en identity work maakt een belangrijk onderdeel uit van dit onderzoek.

2.2.1 Identiteit

'Identiteit' is hiervoor al even benoemd, voordat dieper ingegaan kan worden op identity work is eerst een beter inzicht in 'identiteit' nodig.

Wagg et al (2009: 119) geven aan dat het begrip 'identiteit', dat binnen de sociale wetenschap veel gebruikt wordt, gaat over wie we zijn en de manier waarop een individu zichzelf ziet.
In een sociologische benadering van identiteit is identiteit te definiëren als: *"how we locate ourselves in the society in which we live and the ways in which we perceive others as locating us"*. (Bradley, 1996: 24)

In andere woorden gaat het om de plek die wij onszelf toekennen in de maatschappij en de manier waarop wij anderen interpreteren die ons een specifieke plek toekennen. Een identiteit krijgt volgens Coalter (2007) vorm in de periode voorafgaand en tijdens de jeugd, daarna ontwikkelt de identiteit zich verder.

Er bestaan verschillende perspectieven op het begrip identiteit, waarbij de belangrijkste verschillen vooral gebaseerd zijn op identiteit als unieke, vaststaande en min of meer onveranderlijke eigenschappen van een bepaalde persoon, tegenover identiteit als contextgebonden en veranderlijk, zoals Bradley (1996) noemt. Een combinatie van beide perspectieven wordt hier als uitgangspunt genomen. Een identiteit heeft altijd een 'constante'. Bepaalde eigenschappen of kenmerken van een persoon zullen ongeacht de context hetzelfde blijven. De persoon blijft op dat moment 'zichzelf'. De context kan invloed uit oefenen en de identiteit anders tot uiting laten komen.

Als er wordt gesproken over 'identity work' betekent het dat iemand zichzelf in verschillende contexten steeds opnieuw - al of niet op strategische wijze - definieert. Identiteit wordt per situatie/context 'gebruikt' om te voldoen aan de verwachting op dat moment. Voor zover identiteit flexibel is zullen (strategische) aanpassingen gedaan kunnen worden om aan de verwachting te voldoen. In paragraaf 2.2.2 wordt ingegaan op identity work.

2.2.2 Technologies of the self

In paragraaf 2.1.1 is het structure-agency 'dilemma' al aan bod gekomen. Beschreven is dat de 'structure' gezien kan worden als de context/omgeving waarin topsporters een rol spelen (of hebben gespeeld) ten opzichte van mensen/sporters met een beperking die zich verhouden tot en handelen binnen deze structure (agency).
Markula en Pringle (2006) gaan in op de theorieën van Foucault, waaronder 'the technologies of the self'. Daaronder wordt het volgende verstaan: *"the way a human being turns him- or herself into a subject"*. (Markula & Pringle 2006: 137) Dit komt deels overeen met wat Bradley (1996) zegt over identiteit. Het gaat beiden over hoe iemand zichzelf ziet binnen de maatschappij. Markula en Pringle gaan daar een stap verder in door te zeggen dat technologies of the self betrekking heeft op hoe iemand zichzelf tot een 'voorwerp' maakt binnen de maatschappij en zich laat beïnvloeden door macht.
Daarbij speelt het proces van 'subjectivation' een belangrijke rol: een individu wordt beïnvloed door macht (door controle en afhankelijkheid) enerzijds, en beperkt door de kennis/het bewustzijn van de eigen identiteit anderzijds. Het is van belang om te weten en te begrijpen hoe mensen 'vrijheid' proberen te creëren. De strategische wijze waarop een persoon zichzelf kan definiëren (identity work) speelt hier een rol in.

Dit is in grote mate te vergelijken met de eerder besproken structure en agency. Mensen in de maatschappij leven binnen een 'structure', een dominant discourse, maar handelen naar vrijheid (voor zover als mogelijk) hierbinnen op basis van betekenistoekenning (te vergelijken met technologies of the self).

Specifiek met betrekking tot het onderzoek is de structure de omgeving/context waarbinnen topsporters een rol spelen richting (sportende) jongeren met een beperking. In termen van Markula en Pringle zijn topsporters (en ouders zoals eerder besproken) van invloed op de jongeren met een beperking en hun participatie in sport. Echter heeft het beeld dat de jongeren van zichzelf hebben ook invloed op hun gedrag. Als jongeren met een beperking ervan overtuigd zijn dat zij niet kunnen sporten, dan beperkt hen het letterlijk in hun handelen. Het is in dat opzicht onder andere aan topsporters binnen de structure/macht om te laten zien wat zij juist wel kunnen (als voorbeeld).

Later in dit onderzoeksverslag zal in worden gegaan op hoe de verdere invulling van deze theorieën er in de praktijk uit ziet voor sportende jongeren met een beperking in relatie tot Olympische en Paralympische topsporters en andere rolmodellen.

2.2.3 Identity work

Wat betreft identity work speelt de context, zoals is aangegeven, een belangrijke rol omdat die er vanuit gaat dat de vorming van de eigen identiteit nooit een proces is dat puur en alleen om de individu gaat. De familie waar iemand bij hoort op het moment dat je geboren wordt is bijvoorbeeld een gegeven, iets waar je zelf niets aan kunt veranderen. Hetzelfde geldt voor gender, etniciteit, validiteit en seksualiteit. Maar ook zijn er keuzes die jongeren bewust kunnen maken, bijvoorbeeld bij welke sportvereniging waar zij deelnemen aan sport.
Geen enkele jongere, ongeacht de beperking die hij of zij heeft, heeft er echter zelf voor gekozen om een beperking te hebben, tenzij dit bijvoorbeeld uit pure noodzaak is geweest om in leven te blijven (zoals een amputatie bij botkanker om uitzaaiing te voorkomen). Een beperking is dus een gegeven, iets waar je mee van doen hebt (Green, 2010: 93). Dit heeft invloed op de 'desired self' en 'presented self', omdat de beperking als gegeven invloed heeft op wie iemand is, wat iemand kan en hoe iemand zichzelf kan positioneren.
Toch geeft Green (2010: 95) aan dat in de huidige, poststructuralistische maatschappij niet vaak sprake meer is van een centrale kern/dimensie waarop jongeren 'ingedeeld' zijn, oftewel de context speelt daarbij een belangrijke rol. Zo kan een jongere met een beperking zich bijzonder 'gehandicapt' en anders voelen tussen allemaal jongeren zonder beperking terwijl dezelfde jongere zich tussen andere jongeren met een beperking wellicht in het geheel niet gehandicapt voelt.

Dit is voornamelijk het geval omdat jonge mensen (op dit moment in hun leven) de behoefte hebben naar persoonlijke erkenning. Wie ben je als persoon in een bepaalde situatie, hoe zie je jezelf en hoe denk je dat anderen je zien en hoe zie je jezelf in vergelijking tot anderen? Dit zijn zeer relevante vragen voor jongeren die 'op zoek zijn naar zichzelf' en dus te maken hebben met 'identity work', oftewel: (bewuste en onbewuste) contextgebonden identiteitsconstructie. Volgens Green (2010) en Fitzgerald en Kirk (2009) heeft deelname aan sport veel invloed op het identity work van jongeren, met en zonder beperking. Erkenning en eigenwaarde kan vergroot worden door het behalen van prestaties, het ontwikkelen van de eigen vaardigheden en acceptatie door vrienden en andere naasten.

Met name het behalen van prestaties - tevens het overwinnen van barrières - en een gevoel van trots kan volgens Fitzgerald en Kirk (2009) opleveren dat jongeren een helder en mogelijk positief beeld over zichtzelf ontwikkelen. Daarbij kunnen rolmodellen een belangrijke rol spelen. Mogelijk wil een persoon lijken op een grootheid in de betreffende sport of wil hij/zij zichzelf mogelijk als belangrijk/goed voordoen. Westerse jongeren lijken enerzijds graag op te willen vallen, onder andere door bij bepaalde groepen te horen (Green, 2010). Anderzijds blijkt uit onderzoek van Van Wel et al (2008: 33) dat jongeren graag willen behoren tot de 'mainstream' en alleen op willen vallen op een manier die hun naasten, waaronder vrienden, accepteren. Ook daarbij speelt context een belangrijke rol.

Fitzgerald en Kirk (2009) onderschrijven de eerder besproken belangrijke rol van het gezin na onderzoek onder jongeren van 13-14 jaar met een beperking. Het gezin heeft volgens hen een belangrijke rol als het gaat om 'identity work' met betrekking tot sport en specifieker als het gaat om de ontwikkeling van 'smaak' voor en interesse in (een specifieke) sport. Vooral ouders laten jongeren kennismaken met een of meer sporten en zorgen met de juiste ondersteuning voor een continuering van de sportparticipatie van hun kind(eren).
Zij noemen verder dat een 'sportfamilie' die gek is van een bepaalde sport meer invloed lijkt te hebben op de jongere met beperking in het gezin dan een familie waarin (een specifieke) sport minder leeft. De invloed van topsporters als rolmodellen lijkt in het geval waarbij een familie gek is van één bepaalde sport meer voor de hand te liggen dan in het tweede geval (waarbij geen specifieke sport wordt gevolgd). Omdat een familie, waaronder de jongere, één sport intensief volgt (in de media), krijgen zij steeds meer kennis over de topsporters die in die specifieke sport actief zijn. Door de focus en het beter leren kennen van juist die topsporters is de kans groter dat een 'volger' zich laat beïnvloeden door of zichzelf vergelijkt met dit rolmodel. Dat hoeft dan niet meer alleen om sportprestatie te gaan, maar kan ook gebaseerd zijn op persoonlijke eigenschappen.
Of een sport wordt gespeeld door mensen met of zonder beperking lijkt in dat geval ook van belang. Fitzgerald en Kirk (2009) hebben gevonden dat het sporten van de jongere met beperking niet alleen wordt vergeleken met de 'norm' van de reguliere sport, maar ook met die van gehandicaptensport. Dit houdt in sommige gevallen in dat reguliere sporters (bijvoorbeeld ouders) deelnemen in de aangepaste manier van sporten om zo te schuiven met de normen en invloed uit te oefenen op de identiteitsvorming.

Ouders kunnen volgens het onderzoek van Fitzgerald en Kirk (2009) zowel positieve als negatieve invloed hebben op de (mogelijke) sportparticipatie van een jongere met een beperking. Deze rol is te vergelijken met de rol die topsporters kunnen hebben voor mensen met een beperking. Dit betekent dat deze mogelijk niet alleen een positieve invloed kunnen uitoefenen op jongeren met een beperking als het gaat om sportparticipatie, maar ook een negatieve. Wat volgens Holroyd (2002, in Fitzgerald & Kirk, 2010) belangrijke kanalen zijn via welke jongeren betekenissen over zichzelf construeren, zijn: school, familie, fysieke cultuur maar ook de media. Juist dit laatste kanaal lijkt geschikt voor identity work met (groepen) mensen die op meer afstand van de jongere staan. Topsporters zijn hiervan een voorbeeld.

Zonder dat Holroyd hier verder op in gaat wordt indirect aangereikt dat er enige mate van afhankelijkheid is in deze situatie: welke sporter wordt wanneer en hoe veel in de media afgebeeld?
Daarbij is de manier waarop topsporters in de media worden neergezet ook belangrijk voor de positieve en/of negatieve uitstraling/invloed die zij hebben op jongeren met een beperking.

Verder staan enkele aspecten van het gezin centraal, die ook vertaald kunnen worden naar (top)sport(ers) (Fitzgerald & Kirk, 2009).

- Is er sprake van een familie waarin geen ander gezinslid een beperking heeft? Hebben we het over Olympische of Paralympische sport?
- Wordt iedereen binnen het gezin gelijk behandeld of niet? Hoort iemand bij een team of wordt iemand uitgesloten?

- Welke persoon binnen het gezin heeft de meeste invloed, vader of moeder? Kijkt iemand eerder naar mannelijke of vrouwelijke topsporters?
- Komt iemand op voor het eigen belang in het gezin? Geeft iemand snel op als een keer niet gepresteerd wordt, of gaat iemand door en heroverweegt hij of zij de eigen positie binnen de sport?

Een belangrijk laatste aspect is dat binding met een bepaalde groep of 'community' niet perse afhankelijk is van face-to-face contact (Payne, 2006: 9). Een individu kan op basis van bepaalde kenmerken (als leeftijdscategorie, etniciteit, klasse, gender en/of validiteit) tot een 'categorie behoren' zonder dat de persoon zich veel verhoudt tot de mensen in de maatschappij die in deze zelfde categorie vallen.
In die zin is identity work in verschillende contexten meerdimensionaal, een combinatie van verschillende kenmerken (Green, 2010). In het voorgaande deel is aan bod gekomen op welke manieren het gezin, sport, andere rolmodellen (waaronder topsporters) en andere actoren invloed kunnen hebben op het identity work van jongeren met een beperking.

Het theoretisch perspectief dat in dit hoofdstuk is toegelicht zal in het concluderende hoofdstuk gekoppeld worden aan de resultaten uit het onderzoek.

3. LITERATUURREVIEW

Na een uitgebreide bespreking van het theoretisch perspectief binnen het onderzoek en het perspectief van de onderzoeker, zal in hoofdstuk drie worden ingegaan op eerder gedaan onderzoek en geschreven literatuur in relatie tot de onderzoeksvraag. In paragraaf 3.1 zal de invloed van topsport en anderen op breedtesport (in algemene zin) aan bod komen. In paragraaf 3.2 staat gehandicaptensport centraal: vanuit een algemene introductie wordt toegewerkt naar de ideeën en handelingsperspectieven van gehandicapte sporters en wordt geprobeerd te achterhalen waar deze handelingsperspectieven vandaan komen.

3.1 Invloed (van topsport) op sportparticipatie

Zoals in paragraaf 1.1.4 reeds is besproken, heeft van Bottenburg (2003) aangetoond dat succes tijdens topsportevenementen (uitzonderingen daar gelaten) geen aanwijsbaar effect heeft op het aantal personen dat de betreffende sport beoefend (naar aanleiding van het topsportsucces). De Bosscher, de Knop, van Bottenburg, Shibli en Bingham (2009) geven aan dat de prestaties binnen topsport wel effecten/outcomes kunnen hebben als bijvoorbeeld saamhorigheidsgevoel, nationale trots, een goed gevoel en publieke interesse.
Specifiek kijkend naar Paralympische sport(ers) is geen onderzoek gedaan naar welke invloed zij hebben op (sportende) jongeren met een beperking.

3.1.1 Hoe zijn anderen daarbij van belang?

Payne, Reynolds, Brown en Fleming (2003) noemen na literatuuronderzoek ook dat er weinig onderzoek is over de relatie tussen rolmodellen en sportparticipatie van anderen. Daarbij is het zo dat zij niet alleen topsporters als rolmodellen zien maar alle personen die als voorbeeld gezien kunnen worden en/of mensen en groepen inspireren door persoonlijk contact. Het kan dan gaan over alle betrokkenen die een belangrijke rol spelen binnen de context waarin jongeren (met een beperking) aan sport doen (bijvoorbeeld docenten, partners, ouders, vrienden en sporthelden).

Bengoechea en Strean (2007) hebben in het verlengde daarvan onderzoek gedaan naar welke invloed significante ‘anderen’ hebben op de sportparticipatie van de respondenten (jongeren) in hun onderzoek. Hierbij is gekeken naar welke personen welke invloed uitoefenen.
Zij constateren dat ‘anderen’ vijf verschillende motiverende rollen kunnen hebben met betrekking tot de motivatie van de respondenten om deel te nemen in sport. Deze rollen worden hieronder verder specifiek gemaakt en wordt aangegeven welke ‘anderen’ van invloed zijn. Per rol zal bekeken worden hoe dit zich verhoudt tot het identity work van jongeren (met een beperking).

1. ‘Providers of support’

Bij het aanbieden van ondersteuning gaat het om verschillende soorten van ondersteuning in relatie tot sport.

- Concrete materiële of fysieke hulp: ouders, familieleden, vrienden en docenten.

- Adviseren of helpen richting geven aan de atleet (informatieve ondersteuning): ouders, coaches, broers/zussen en teamgenoten.
- Emotionele ondersteuning: moeders, sportvrienden, broers/zussen en familieleden.
- Taakgerichte ondersteuning: coaches, teamgenoten en toeschouwers.
- Ondersteuning door middel van waardering: ouders, coaches, teamgenoten en docenten.
- Ondersteuning door gezelschap en sociale activiteiten: teamgenoten, sportvrienden en broers/zussen.
- Ondersteuning om zelfstandig keuzes te gaan maken: ouders en coaches.

Samenvattend is te zien dat er veel ondersteuning nodig is voor een sportende jongere. Ouders, (naast) familieleden, vrienden en direct betrokkenen bij de sport (coaches, teamgenoten) hebben een belangrijke rol in deze ondersteuning. De ondersteuning die zij bieden heeft invloed op het identity work van de jongeren. De vaak faciliterende rol van ouders neemt een stuk (eigen) verantwoordelijk en zelfstandigheid van de jongeren weg. Waar jongeren met een beperking van hen en anderen afhankelijk zijn kan dit een negatieve uitwerking hebben op de eigenwaarde die zij ervaren. Tevens kan dit ervoor zorgen dat de jongeren zichzelf als echt gehandicapt zien. Anderzijds geven significante anderen waardering, zijn sociale activiteiten mogelijk door deze anderen en krijgen jongeren de ruimte en ondersteuning om zichzelf verder te ontwikkelen.

2. ‘Others as sources of pressure and control’

Hier wordt een onderscheid gemaakt tussen druk om deel te nemen en de presteren enerzijds en de controle die anderen hebben om een sporter te laten doen wat hij/zij wil.

- Druk van anderen om deel te nemen en te presteren: ouders, coaches, tegenstanders, toeschouwers, jongere spelers, ouders van andere spelers
- Controle door anderen: met name coaches.

‘Anderen’ kunnen dus ook druk leggen op sportende jongeren. Deze rol ligt bij alle bij de sport betrokken personen. Verder hebben coaches invloed door de manier waarop zij training geven en coachen en hoe een sporter daarmee omgaat. De controle die coaches hebben zorgt ervoor dat jongeren beperkte ‘ruimte’ hebben om zich vrij in te bewegen. De druk van anderen om tot prestaties te komen kan zorgen voor een positiever zelfbeeld van zichzelf door te presteren, de erkenning die verkregen wordt en het mogelijk positieve effect daarvan op de eigenwaarde. Anderzijds kan de opgelegde druk zorgen voor ‘faalangst’ met mogelijk negatief effect op de eigenwaarde. Met name als dit in relatie is tot het verlies van wedstrijden of het niet voldoen aan de verwachtingen.

3. ‘Sources of competence-relevant information’

Met deze motiverende rol wordt bedoeld dat andere personen feedback kunnen geven op sporters. Deze feedback kan positief dan wel negatief zijn en wordt vooral gegeven door ouders en coaches. Hier gaat het met name om evaluatie.

Een andere vorm van evaluatie vindt plaats door vergelijking met andere atleten. Door met teamgenoten en andere sporters (tegenstanders) te sporten kunnen vaardigheden vergeleken worden, wat door sporters als motiverend ervaren kan worden. Teamgenoten en andere sporters hebben hier met name een rol in.

Indien sporters met een beperking deelnemen in de reguliere sport vindt de evaluatie/vergelijking met andere sporters mogelijk op een andere manier plaats dan als er specifiek sprake is van gehandicaptensport. De confrontatie met mensen zonder beperking kan de eigenwaarde van de gehandicapte jongere mogelijk negatief beïnvloeden. Door deel te nemen in de reguliere sport presenteert een jongere met een beperking zoals hij of zij graag wil zijn. Echter kan de confrontatie met de anderen ervoor zorgen dat de 'desired self' verder af komt te staan van de realiteit. Indien wordt gesport in een groep 'gelijkgestelden' zal de nadruk niet op de beperking liggen en wordt gekeken naar de competentie en prestatie. Deze focus kan zorgen voor persoonlijke erkenning en een positief beeld van zichzelf.

4. 'Agents of socialization of achievement orientations'

De prioriteiten die anderen stellen en de waarde die zij daaraan hechten kan een grote invloed hebben op de sporter. Op hoofdlijnen kunnen twee prioriteiten (gesteld door anderen) onderscheiden worden: winnen/presteren enerzijds, focus op leerprocessen (doelen halen) en plezier anderzijds. Coaches en ouders zijn in beide gevallen de belangrijkste andere personen.

Net als bij de rol van 'druk' en 'controle' (3) krijgt de sporter beperkt de ruimte om zich binnen te bewegen. Afhankelijk van de wijze van sporten, al dan niet geïntegreerd, en de verwachtingen (winnen of leren) kan sport confronteren (met de beperking) of juist ruimte geven voor persoonlijke ontwikkeling en de opbouw van eigenwaarde.

5. 'Models to emulate'

De laatste rol die anderen kunnen hebben is die van het 'model dat nagestreefd wordt'. Op verschillende manieren kunnen anderen door sportende jongeren 'nagedaan worden'. Een eerste belangrijke wijze waarop dat gebeurt is door de prestaties en vaardigheden van iemand anders. Topsporters zijn in dat opzicht vaak een voorbeeld voor sportende jongeren. Topsporters motiveren sportende jongeren om hard te werken om ook dat niveau te halen. Ook als het gaat om de motivatie en het doorzettingsvermogen van anderen, is er enige mate van invloed op de jonge sporters. Niet alleen topsporters maar ook andere atleten (teamgenoten), familieleden, broers/zussen, docenten en coaches kunnen hierop van invloed zijn (in de genoemde volgorde).

De verschillende rollen die anderen kunnen hebben als het gaat om jongeren en hun sport(participatie) lopen uiteen van materiële ondersteuning tot het zijn van een rolmodel.
Duidelijk is dat naaste familieleden veel invloed op de jongeren kunnen hebben. Vooral als het gaat over jongeren die nog niet aan sport doen en er nog geen coaches en teamgenoten zijn, zijn naaste familieleden de meest prominente invloedrijke anderen.
Bovengenoemde vijf rollen geven goed weer hoe significante 'anderen' in belangrijke mate de context vormen waarin jongeren betekenis geven aan sport.
Echter, significante anderen kunnen ook een negatieve betekenis geven aan hoe mensen met een beperking zichzelf zien. Bijvoorbeeld Page, O'Connor en Peterson (2001) vonden in hun onderzoek onder mensen met een beperking dat mensen zonder beperking hen als incompetent zagen vanwege de beperking die zij hebben. Juist dan bleek sport voor hen betekenisvol omdat zij het gevoel hadden dat zij door sport hun competenties konden laten zien omdat sport ervoor zorgt dat ze zich sterk voelde.

Sport kan op deze manier helpen met het verhogen van het gevoel van eigenwaarde: mensen met een beperking zijn competent en hebben weinig hulp van anderen nodig.

3.1.2 Topsporters als rolmodel/voorbeeld

Nu helder is welke rol 'anderen' kunnen spelen als het gaat om de sportparticipatie van jongeren (met een beperking), wordt specifiek ingegaan op de rol die topsporters in die context hebben.

De Vos en Wetselaar (2008) hebben onderzoek gedaan naar de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van Utrechtse jongeren. Binnen dit onderzoek zijn ook 'sporthelden' meegenomen als rolmodellen. Er is naar voren gekomen dat veel bekende voetballers als sporthelden werden aangemerkt. Dit is het geval omdat de voetballers goed zijn in de sport die zij beoefenen. Utrechtse jongeren zien hen als een voorbeeld waar ze van kunnen leren, onder andere wat betreft trucs en acties. De jongeren hebben verder weinig interesse in het privé leven van de sporthelden. Dit kan eraan bijdragen dat er weinig aandacht is voor de persoonlijke eigenschappen van de sporters en het dus vooral om hun sportprestaties gaat.
Het blijkt dat de media een belangrijke rol hebben gespeeld in de keuze voor deze sporthelden: de jongeren kennen hun rolmodellen van televisie. Zouden zij niet op televisie worden uitgezonden, dan zouden zij mogelijk niet de sporthelden van de jongeren zijn en geen invloed uitoefenen.

Howe (2008) gaat dieper in op de rol van de media in het weergeven van topsport. Specifiek gaat hij in op de rol van de media rond de Paralympische Spelen. Duidelijk is dat het grotendeels afhankelijk is van de journalist hoe de sport en de eventuele nadruk op de beperking(en) in de media komt. Hoe meer de media beïnvloed wordt door commerciële concerns, hoe meer de nadruk komt te liggen op puur de hoeveelheid aandacht ('aandacht is aandacht'). De commerciële concerns willen zo lang mogelijk in beeld komen, onafhankelijk van de toon van het bericht.
Hier is een vergelijking te trekken met gehandicaptensport in de media. Veel mensen die betrokken zijn bij gehandicapten(sport) willen meer aandacht voor deze tak van sport in de media. Er wordt echter niet altijd goed nagedacht over de manier waarop het in beeld gebracht wordt en hoe het bericht met de kijker/luisteraar gedeeld wordt. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat hiermee veel nadruk op de beperking komen te liggen waar de nadruk zou moeten liggen op normalisatie en acceptatie van mensen met een beperking en hun competenties (in sport). Dit kan invloed hebben op de erkenning en eigenwaarde van gehandicapte topsporters maar ook bijvoorbeeld jongeren met een beperking.

Ook Lines (2001) heeft aandacht voor de invloed van (of via) de media op de beelden van (gehandicapte) topsporters. Hij benadert de enorme hoeveelheid media-aandacht ook vanuit een negatief aspect. Op het moment dat beroemdheden, waar veel sporters zich onder scharen, zich misdragen, wordt dat breed uitgemeten in de media. Hiermee kunnen media, maar met name topsporters zelf, naast positieve beelden ook negatieve beelden opwekken. Op deze manier, met 'behulp' van de media, kunnen sporthelden veranderen in 'schurken' maar het kan er ook aan toe bijdragen dat 'misdragingen' in de sport 'normaal' gevonden gaan worden.

Volgens Lines (2001) neigen mensen teveel naar topsporters als hun rolmodellen of helden. Enerzijds omdat zij een negatieve invloed op bijvoorbeeld jongeren kunnen hebben, anderzijds omdat de onderzoeker een ander beeld heeft van de personen die échte helden zijn (bijvoorbeeld brandweerlieden). Tevens zijn sporthelden ook snel inwisselbaar, als ze winnen zijn ze helden, als ze verliezen moet niemand iets van ze hebben.

Sporthelden worden in het hoofd van de toeschouwer, waartoe ook sporters (met een beperking) behoren, groter gemaakt dan zij zijn. Ze zijn de mannelijke verlichamelijking van helden zoals men denkt over helden. Ook de media draagt hier aan bij. Waar mannelijke 'sporthelden' worden neergezet als gespierde strijders uit de Romeinse tijd, worden vrouwen eerder gepositioneerd als sekssymbolen en worden zij dus niet snel als held gepositioneerd. Hoe vrouwen bijvoorbeeld op de tennisbaan staan mag soms weinig te maken hebben met hun positie als topsporter, omdat er teveel nadruk komt te liggen op uiterlijk.

Topsporters kunnen echter ook alternatieve helden oproepen, door zich bijvoorbeeld anders te positioneren. In Nederland zijn er bijvoorbeeld Ireen Wust (schaatster) en Jeffrey Wammes (turner) die uitkomen voor hun 'andere' seksuele voorkeur. Evenzo kunnen gehandicapte topsporters als Esther Vergeer (rolstoeltennisster) en Oscar Pistorius (baanatleet) alternatieve beelden in sport representeren. Daarbij is van belang dat zij de aandacht die de media aan hen schenken, gebruiken om deze alternatieve beelden te 'presenteren'.
Lines geeft duidelijk aan dat topsporters veel aandacht mogen krijgen, en dit ook verdienen, maar men moet oppassen met het overdrijven van de 'status' van deze personen. Wat de Vos en Wetselaar (2008) aangeven naar aanleiding van hun onderzoek komt hiermee overeen: de nadruk ligt op sportprestaties en (speciale) vaardigheden. Volgens Lines mogen topsporters gewaardeerd worden om hun prestaties en vaardigheden maar kunnen 'voorbeelden' of 'rolmodellen' ook in negatieve zin invloed uitoefenen, zowel op het sportveld als daarbuiten.

Binnen dit onderzoek ligt geen grote nadruk op hoe de media lijken bij te dragen aan deconstructie van dominante beelden in de manieren waarop zij topsporters afbeelden. Dit staat echter niet geheel los van de manieren waarop topsporters zichzelf (willen) profileren.

3.2 Gehandicaptensport

Als het gaat over sport voor mensen met een (lichamelijke) beperking wordt er niet altijd over gehandicaptensport (of 'disability sport') gesproken. In Nederland worden ook termen als 'aangepast sporten' of varianten daarop gehanteerd. Echter in de (meeste) terminologie ligt ook nadruk op het begrip 'gehandicapt' of 'aangepast', oftewel: anders zijn. Daarom is het belangrijk om eerst dit begrip nader toe te lichten voordat de focus komt te liggen op gehandicaptensport.

De handicap in gehandicaptensport

Houlihan (2008) geeft aan dat mensen die afwijken van dominante fysieke, zintuigelijke en intellectuele normen die gehanteerd worden binnen de maatschappij, als anders en dus gehandicapt of 'gebrekkig' worden gedefinieerd. Dit lijkt misschien een statement, echter ligt deze stelling niet ver van de waarheid.

De dominante discoursen binnen de Nederlandse en andere maatschappijen zijn veelal opgebouwd gebaseerd op degenen die juist wel aan de normen voldoen. Deze normen worden in de maatschappij zelf steeds opnieuw ge(re)creëerd en worden in stand gehouden.

Dergelijke beelden zijn bepalend voor hoe een beperking gezien wordt en dit is weer van invloed op hoe mensen met een beperking zichzelf zien. Over het algemeen kan een beperking gezien worden vanuit het 'medische' en het 'sociale' model. Houlihan (2008) geeft aan dat binnen het medische model vooral veel nadruk ligt op de 'persoonlijke tragedie'. De beperking wordt gezien als iets dat een individu heeft opgelopen en zorgt voor een verlies of vermindering van de mobiliteit en van het lichaam. De hulp van professionals om te kunnen functioneren (in het dagelijks leven) staat voorop en al snel gaat het hier over 'zielige' mensen. De beperking wordt binnen dit model gezien als een beperking van de functie van het lichaam, waarbij de dominante fysieke, zintuigelijke en intellectuele normen binnen de maatschappij worden gehanteerd.
Binnen het sociale model wordt een beperking sociaal geconstrueerd. De beperking is een sociale constructie, die door de maatschappij in stand gehouden wordt.
Het gevolg hiervan kan zijn dat mensen met een beperking worden buitengesloten waardoor mensen met een beperking het risico lopen geïsoleerd te raken. Binnen dit model wordt uitgegaan van het feit dat een beperking is 'geconstrueerd' op basis van 'niet-beperkte' normen en waarden. Hierdoor wordt een beperking een individueel en medisch probleem.

Sportparticipatie van mensen met een beperking

Zoals in de inleiding is weergegeven, blijft de sportparticipatie van mensen met een beperking in Nederland ver achter op die van mensen zonder beperking. Waar de sportparticipatie van mensen zonder beperking 69% is, is deze voor mensen met een lichte beperking 54% (SCP, 2007) en voor mensen met een matige of ernstige beperking 34% (SCP, 2007). Houlihan (2008) geeft aan dat er een zevental significante oorzaken zijn voor deze lagere sportparticipatie:

- Gebrek aan motivatie en zelfvertrouwen
- Negatieve ervaringen op school
- Geen steun van familie en vrienden
- Te weinig informatie over mogelijkheden om te sporten
- Vervoersproblemen
- Gebrek aan tijd en geld
- Slechte fysieke toegankelijkheid van openbare gebouwen

Een aantal van deze oorzaken zijn in de inleiding ook al aan bod gekomen. Buiten de praktische beperkingen hebben de eerste drie oorzaken te maken met hoe deze mensen naar zichzelf kijken. En dit is volgens Bengoechea en Strean (2007) verbonden met invloed die andere mensen hebben op mensen/jongeren met een beperking.

In de volgende paragraaf zal worden ingegaan op handelingsperspectieven van gehandicapte sporters. Mogelijk zijn bovengenoemde oorzaken (gekoppeld aan de rollen die Bengoechea en Strean noemen) daarin te plaatsen.

Perspectief op gehandicaptensport

Een laatste belangrijke aspect met betrekking tot gehandicaptensport in de (wetenschappelijke) literatuur is de manier waarop gehandicaptensport gezien wordt, oftewel: het perspectief op gehandicaptensport.
Volgens Houlihan (2008) is er een duidelijk dominant discourse met betrekking tot het beeld van gehandicaptensport, namelijk: sport als een vorm van therapie en sociaal contact. Echter, mensen met een beperking hebben echter veelal dezelfde motieven om te sporten als mensen zonder beperking. Sociaal contact is een van deze betekenissen die voor beide groepen mensen geldt. Sport geeft aan mensen met een beperking bovendien een meerwaarde als het gaat om normalisatie en acceptatie, juist omdat het voor deze groep uniek is om samen te sporten in gezelschap van anderen met een beperking.

3.2.1 Ideeën en handelingsperspectieven van gehandicapte sporters

Nadat is ingegaan op de invloed van topsporters en anderen op jongeren (met een beperking) met betrekking tot deelname aan sport, wordt nu ingegaan op de ideeën en handelingsperspectieven van gehandicapte sporters zelf.

Brittain (2004) heeft onderzocht wat de invloed is van de perceptie van beperkingen en gehandicaptensport. Met andere woorden creëert Brittain door middel van dit onderzoek meer duidelijkheid over de positieve en negatieve factoren die effect hebben op de levens van sporters in hun poging om in sport betrokken te zijn en zich te ontwikkelen binnen hun sport. Het is van belang om duidelijk te hebben welke motieven mensen met een beperking hebben om te gaan sporten.
Brittain (2004) komt naar aanleiding van zijn onderzoek met conclusies die van grote waarde zijn om te weten welke ideeën en handelingsperspectieven gehandicapte sporters hebben.
Deze geven inzicht in de manier waarop mensen met een beperking de waarde van sport zien met betrekking tot hun zelfbeeld en de omgang met de beperking.

Er is duidelijk geworden dat beperkingen door de meeste mensen met een beperking (buiten henzelf om) worden benaderd vanuit het medische model. Dit speelt een belangrijke rol als het gaat over de manier waarop mensen zonder beperking mensen met een beperking benaderen. Dit heeft als resultaat dat de beperking veelal op de eerste plaats komt als het gaat om de sociale identiteit van de persoon. Doordat mensen met een beperking in interactie steeds met het beeld van de beperking geconfronteerd worden, kan de beperking voor de persoon met een beperking zelf ook een dominante rol gaan spelen in het eigen identiteit en het zelfbeeld. Omdat 'disability' in dat geval als negatief wordt gezien en gerelateerd wordt aan incompetentie en onmogelijkheden, kan dit een negatieve impact hebben op de betrokkenheid bij sportactiviteiten. Verder blijkt ook dat mensen met een beperking vatbaar zijn om de negatieve kijk op beperkingen en betrekken deze ook op andere mensen met een (ernstigere) beperking.

Deze resultaten geven weer dat mensen met een beperking, door de benadering van anderen vanuit het medische model, veel aan identity work moeten doen als zij deel willen nemen aan sport.

Alleen op basis van een focus op competentie in plaats van op incompetentie kunnen zij het eigen zelfbeeld positief veranderen. Sport kan daar ook aan bijdragen, echter is het in dat geval wel noodzakelijk om ook aan sport deel te nemen. Het beeld dat anderen hebben brengt met zich mee dat de gehandicapte sporter barrières moet overwinnen voordat deze aan sportactiviteiten zal deelnemen.

3.2.2 Waar komen deze ideeën en handelingsperspectieven vandaan?

Na de toelichting op de ideeën en handelingsperspectieven van mensen met een beperking is van belang waar deze vandaan komen. Eerder is besproken dat 'anderen', van familie en vrienden tot topsporters, elk op een eigen manier invloed kunnen hebben op de ideeën en handelingsperspectieven van jongeren met een beperking. Met name de invloed van topsporters verloopt via de media, die bepalen welke topsporters veel aandacht krijgen als extra 'laag' tussen de zender (topsporter) en ontvanger (jongere met beperking) zit. Juist de media is van belang bij de beïnvloeding van de ideeën en handelingsperspectieven van jongeren met een beperking.

Zo concludeert Engelen (2010) op basis van haar onderzoek dat mensen met een beperking zelf vinden dat er veel te weinig aandacht is in de media als het gaat om gehandicaptensport en dat het imago van deze tak van sport slecht is. Dit komt doordat mensen met een beperking snel als 'held' omschreven worden ("oh, wat knap dat je dit weer kunt") of het verhaal achter de persoon krijgt meer nadruk dat de sport(prestaties).
Met betrekking tot 'rolmodellen' concludeert Engelen (2010) dan ook dat slechts enkele gehandicapte sporters een rolmodel hebben binnen de sportwereld. Dit zou te maken kunnen hebben met de status van 'held' die anderen aan gehandicapte topsporters toekennen. Waar anderen prestaties van een gehandicapte topsporter 'extra knap' vinden, willen gehandicapte sporters gewaardeerd worden om de prestatie (los van de beperking). Een rolmodel in het kader van het dagelijks leven komt wel voor. De nadruk ligt daarbij op wat iemand met een beperking toch allemaal kan, waar sport soms een onderdeel van is. De sporters zelf zien zichzelf ook als rolmodel en vervullen deze dankbare functie graag. Gehandicapte sporters zelf lijken dus ook een 'medium' als het gaat om het verspreiden van ideeën en handelingsperspectieven voor andere mensen met een beperking.

Buiten specifieke aandacht voor sport in de media vinden gehandicapte sporters het volgens Engelen (2010) goed dat er aandacht is voor verschillende soorten beperkingen in televisieprogramma's als 'Je zal het maar hebben' (BNN). Doordat in dergelijke programma's duidelijk wordt wat een beperking inhoudt, denken de sporters meer begrip en acceptatie te gaan ervaren.

Ten slotte blijkt uit onderzoek van Engelen (2010) dat de media een grote rol spelen binnen de gehandicaptensport en binnen de sportcarrière van gehandicapte (top)sporters: *"De media zorgt voor bekendheid voor hun eigen en andere gehandicaptensporten en daarmee voor de beeldvorming in de samenleving."*
Verder kan via de media ook informatie verstrekt worden over de verschillende sporten en de beperkingen. Dit kan de ideeën en handelingsperspectieven van andere gehandicapten beïnvloeden. Dit geldt in belangrijke mate voor rolmodellen als Esther Vergeer, zoals zij nu actief is met Team ParaStars.

Ook Brittain (2004) legt (nogmaals) een link met de media-aandacht, ook in dit geval specifiek voor gehandicapten(sport). Omdat het verhogen van de media-aandacht voor gehandicapten-/Paralympische sport niet vanzelfsprekend is, is het brengen van grote veranderingen in de sociologische perceptie van gehandicapten(sport) via de media niet makkelijk.
Tevens zal de inhoud van de media-aandacht een boodschap moeten bevatten waarmee wordt ingespeeld op een veranderende perceptie en dus minder aandacht voor de beperking en meer focus op de topsport(prestatie), zoals Engelen (2010) ook aan geeft. De beperkte aandacht voor gehandicapten(sport) in de media zorgt er op dit moment voor dat het beeld hiervan niet positief beïnvloed kan worden.

De behandelde literatuur wordt in combinatie met de resultaten gebruikt om duidelijk te maken welke betekenissen sportende jongeren met een beperking geven aan rolmodellen. De literatuur maakt (in combinatie met de resultaten) duidelijk welke heersende perspectieven/discoursen deze betekenissen beïnvloeden en hoe dit proces werkt.

4. ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE

In dit hoofdstuk staan de onderzoeksvraag - die leidend is binnen het onderzoek - en de gehanteerde methodologie om data te verzamelen, centraal. Eerst worden het doel en de vraagstelling van het onderzoek geformuleerd. De vraagstelling is opgedeeld in een hoofdvraag en deelvragen. Vervolgens is er aandacht voor de gehanteerde methodes en de onderzoekspopulatie. Ten slotte wordt kort besproken hoe de analyse van de verzamelde data heeft plaatsgevonden en op welke manier de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek zijn gewaarborgd.

4.1 Doel en vraagstelling van het onderzoek

Doel

Het doel van dit onderzoek is als volgt:

Inzicht verkrijgen in de betekenissen die sportende jongeren met een lichamelijke beperking geven aan rolmodellen teneinde te kunnen achterhalen hoe deze van invloed zijn op de betekenissen die sportende jongeren met een beperking geven aan de (start van de) eigen sportloopbaan.

Vraagstelling

De onderzoeksvraag die centraal staat tijdens het onderzoek, is:

Welke betekenissen geven sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan rolmodellen (waaronder Olympische en Paralympische topsporters, familieleden en trainers/coaches)?

Deelvragen

De volgende deelvragen moeten beantwoord worden om tot een eenduidig antwoord op de hoofdvraag te komen:

1. *Welke betekenissen geven sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan rolmodellen?*
2. *Hoe geven sportende jongeren met een lichamelijke beperking betekenis aan rolmodellen?*
3. *Wat is de invloed van de betekenissen die gegeven worden aan rolmodellen op de betekenissen die door sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan de (start van de) eigen sportloopbaan en lichamelijkheid worden gegeven?*

Operationalisering

Gemaakte keuzes en definities van begrippen worden nu geoperationaliseerd ter toelichting op de hoofd- en deelvragen:

Betekenisgeving
Betekenisgeving wordt door Weick (1995) de basis van menselijk handelen genoemd. Betekenisgeving vindt plaats in sociale interactie en wordt ook in interactie uitgewisseld, herkend en gereproduceerd. Om betekenis te kunnen geven is taal nodig, taal is een voertuig voor denken en handelen en dus moet de taal onderzocht worden. Deze woorden van Weick (1995) geven in het kort weer dat gezocht moet worden naar de betekenissen die ten grondslag liggen aan het denken en handelen van de sportende jongeren met een beperking, dit in relatie tot rolmodellen.

Sport
De respondenten moeten actief aan sport doen, dat wil zeggen: één of meer keer per week ongeorganiseerd, anders georganiseerd of georganiseerd sporten. Het niveau van de sporter staat niet centraal.

Jongeren
Het gaat om jongeren van 14 t/m 18 jaar. Green (2010) geeft aan dat de eigen identiteit en 'habitus' snel en diepgaand ontwikkelend worden tijdens de jeugd.
De tienerjaren zijn het meest belangrijk in deze ontwikkeling. Onder andere gebaseerd op Green ligt de focus op jongeren van 14 t/m 18 jaar. Dit onder meer in relatie tot het theoretisch perspectief van 'identity work' waarbij de vorming van de identiteit centraal staat.
Volwassenen (>18 jaar) worden binnen dit onderzoek buiten beschouwing gelaten omdat er vanuit NOC*NSF met name gefocust wordt op het in een vroeg stadium van de levensloop kennis laten maken en laten deelnemen aan sport.

Beperking
Het onderzoek heeft alleen betrekking op jongeren met een lichamelijke beperking. Jongeren met een visuele, auditieve en verstandelijke beperking worden buiten beschouwing gelaten omdat hun beleving met betrekking tot rolmodellen dermate anders is dat deze doelgroep in afzonderlijk onderzoek onderzocht zou moeten worden.
Verder zullen er in dit onderzoek foto's aan jongeren worden voorgelegd waardoor de groep jongeren met een visuele beperking praktisch ook lastig is in te passen in het onderzoek. Binnen het onderzoek zal wisselend over beperking en/of handicap gesproken worden. Hiermee wordt hetzelfde bedoeld: de lichamelijke beperking zelf die de respondenten hebben. Indien het begrip 'handicap' wordt gebruikt, wordt hiermee niet gedoeld op het feit dat een aandoening impact op het sociale leven heeft. Als een andersoortige beperking (visueel, verstandelijk, etc.) wordt bedoeld, zal dit expliciet vermeld zijn.

Rolmodellen
Payne et al (2003) verstaan onder rolmodellen individuen die door jongeren als voorbeeld gezien worden, de jongeren inspireren en/of de moeite waard zijn om te imiteren. Deze definitie wordt ook in dit onderzoek gehanteerd. De respondenten krijgen de ruimte om zelf te kennen te geven wie hun rolmodellen zijn en welke betekenis zij aan hen geven.

Topsporters
Voorafgaand aan de uitvoering van het onderzoek is uitgegaan van (alleen) Olympische en Paralympische sporters als rolmodellen. Tijdens de uitvoering van het onderzoek is gebleken dat andere rolmodellen een grote rol spelen en de onderzoeksvraag is daarop aangepast. Omdat topsporters een duidelijke plek hebben binnen dit onderzoek wordt het begrip 'topsporter' toegelicht:
Onder topsporters worden sporters verstaan die actief waren of (zullen) zijn op Olympische of Paralympische Spelen. Sporters die aan deze evenementen deelnemen zijn met zekerheid topsporters en deze sporters hebben naar verwachting de meeste media-aandacht. Tevens heeft NOC*NSF de verantwoordelijkheid voor de uitzending van Olympische en Paralympische teams en NOC*NSF heeft binnen die kaders invloed op die sporters.

4.2 Methodes

Boeije (2008, p. 27) zegt over de definitie van kwalitatief onderzoek het volgende: *"In kwalitatief onderzoek richt de vraagstelling zich op onderwerpen die te maken hebben met de wijze waarop mensen betekenis geven aan hun sociale omgeving en hoe ze zich op basis daarvan gedragen. Er worden onderzoeksmethoden gebruikt die het mogelijk maken om het onderwerp vanuit het perspectief van de onderzochte mensen te leren kennen met het doel om het te beschrijven en waar mogelijk te verklaren."* Kijkend naar het in dit verslag beschreven onderzoek kan met zekerheid gesteld worden dat er in het geval van dit onderzoek sprake is van kwalitatief onderzoek.

Om de doelstelling van het onderzoek te kunnen realiseren wordt er tijdens het onderzoek gebruik gemaakt van belangrijke achtergrondinformatie en semi-gestructureerde interviews.

4.2.1 Achtergrondinformatie

De onderzoeker heeft ervaring in het werkveld van de gehandicapten- en Paralympische sport (in Nederland). Deze ervaring, met kennis over verschillende soorten beperkingen, verschillende takken van sport en de organisatie van gehandicaptensport in Nederland is noodzakelijk om dit onderzoek tot uitvoer te kunnen brengen. Naast de kennis en ervaring van de onderzoeker is een beknopte documentenanalyse uitgevoerd. Communicatiebeleid vanuit NOC*NSF is bekeken om te achterhalen op welke manieren rolmodellen worden ingezet om jongeren met een beperking aan het sporten te krijgen.
De kennis en ervaring van de onderzoek heeft samen met de beknopte documentenanalyse geleid tot een topiclijst die gehanteerd is in een tiental interviews.

4.2.2 Interviews

Bij de respondenten zijn semi-gestructureerde interviews afgenomen. Deze manier van interviewen is gehanteerd omdat expliciet naar de betekenis gevraagd wordt die de jongeren geven aan rolmodellen (kwalitatief onderzoek). Om de ideeën, perceptie, ervaring en beleving van de jonge sporters in relatie tot rolmodellen te kunnen 'voelen' waren dergelijke face-to-face gesprekken van toepassing op dit onderzoek.

Door met topics te werken waren interviews gestructureerd en kwamen de noodzakelijke thema's aan bod in de interviews. De gehanteerde topiclijst is te vinden als bijlage 1. Verder had de onderzoeker de mogelijkheid om op basis van eigen inzicht door te vragen als er interessante uitspraken door de geïnterviewden werden gedaan. Hiermee konden ideeën, betekenissen, achterliggende gevoelens en emoties van de jongeren begrepen worden. De gehanteerde methode gaf de respondenten de ruimte om hun leefwereld te presenteren. Op basis van achtergrondinformatie over de respondenten (leeftijd, geslacht, beperking en sport) is op internet eventuele extra informatie opgezocht over de soort beperking (en consequenties ervan voor sport) en de specifieke vorm van sport die de respondent beoefent.

De interviews zijn, na goedkeuring door de ouders, in alle gevallen afgenomen bij de respondent thuis zodat de jongeren zich in een vertrouwde omgeving bevonden. De respondenten kregen de keuze waar zij geïnterviewd wilden worden, allen kozen voor de genoemde thuissituatie. In enkele gevallen was dit bij de respondent op zijn of haar (slaap)kamer. In de overige gevallen werd het interview afgenomen in de woonkamer. Indien ouders en/of andere gezinsleden thuis waren is gevraagd of zij zich buiten het interview wilden houden. In overleg met de respondent is bepaald of het interview plaats vond in een andere ruimte dan die waar gezinsleden zich ophielden. Dit om ervoor te zorgen dat de respondenten vrijuit konden praten zonder invloed van buitenaf.

Tijdens de interviews is gebruik gemaakt van twee technieken op basis van foto's/plaatjes. Ten eerste is de respondenten gevraagd een foto van hun sportheld klaar te hebben liggen (of digitaal klaar te hebben staan). Op basis van deze foto is doorgevraagd over de sportheld, zie voor details ook bijlage 1 (topiclijst). Ten tweede is een A4 met acht foto's van topsporters gebruikt, zie voor een voorbeeld van gebruikte foto's bijlage 2. Op basis van de foto's is de respondenten gevraagd op wie zij vinden dat ze lijken, op wie zij willen lijken, op wie ze niet lijken en op wie ze niet willen lijken.
Om te achterhalen welke overwegingen gemaakt worden is een diversiteit aan topsporters op het A4 weergegeven: mannen en vrouwen, donker en blank, zonder beperking en met beperking. Deze foto's waren de basis voor discussie over (lichaams)verschillen en diepgaande gesprekken over het hebben van een beperking.
Voor elk interview is gezorgd dat de beperking van de respondent en de sport die de respondent beoefent te vinden waren op het A4.

4.3 Onderzoekspopulatie

De groep respondenten bestond uit tien sportende jongeren met een beperking. Waar gestreefd werd naar 12-15 respondenten heeft de zoektocht naar respondenten tien jongeren opgeleverd. In eerste instantie is op de 'gehandicaptensport/Paralympische sport Hyves' van NOC*NSF een oproep geplaatst, zie hiervoor bijlage 3. Deze oproep leverde echter geen resultaat op. Hiermee is gepoogd een diverse groep respondenten deel te laten nemen aan het onderzoek om een beeld te krijgen van de betekenis die mensen met een lichamelijke beperking (zonder specifiek in te zoomen op een specifieke beperking of bijvoorbeeld rolstoelafhankelijkheid).

Om toch respondenten te vinden zijn vervolgens jongeren benaderd die deel hebben genomen aan een van de eerder georganiseerde International Paralympic Youth Camps. In totaal zijn 14 jongeren via deze weg benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Zij hebben een vergelijkbare tekst ontvangen als in bijlage 3 te lezen is. Daaruit zijn negen respondenten voortgekomen. Via deze respondenten is geprobeerd om andere sportende jongeren met een beperking te bereiken. Dat is niet gelukt. Via bestaande contacten van de onderzoeker is nog een respondent gevonden die deel wilde nemen aan het onderzoek.

De tien respondenten (vijf jongens, vijf meisjes) waren tussen de 15 en 18 jaar. Het opleidingsniveau varieerde van VMBO tot Gymnasium op de middelbare school en van MBO tot HBO in het beroepsonderwijs. De beperking van de jongeren varieerde van lichte Cerebrale Parese (spasme) tot het missen van twee benen en enkele vingers. Ook zit een respondent in een elektrische rolstoel door een ernstige vorm van spasticiteit. Wat betreft de sportbeoefening zijn er interviews afgenomen bij twee rolstoelbasketballers. De acht andere jongeren beoefenden allen een andere sport, namelijk: skiën, steile wand klimmen, zwemmen, wielrennen, tafeltennis, darten, boccia en rolstoeltennis.
De helft van de respondenten beoefende op het moment van interviewen (verdeeld over Nederland) sport op een prestatief niveau (talentteams/top van de jeugd in Nederland). De groep respondenten was samenvattend divers als het gaat om leeftijd, geslacht, beperking, de sport die zij beoefenen en het niveau waarop zij hun sport beoefenen.

4.4 Analyse

De tien interviews zijn allemaal letterlijk uitgewerkt. Notities van observaties zijn daaraan toegevoegd als deze van toegevoegde waarde waren. Deze transcripties zijn geïmporteerd in MAXQDA10, een softwareprogramma om de verzamelde data te kunnen coderen. In eerste instantie is open gecodeerd. Vervolgens is axiaal gecodeerd om vanuit de 'open codes' structuur te krijgen. Vanaf het begin van het coderingsproces is in gedachten gehouden welk topics in de interviews naar voren zijn gekomen. Hierdoor is op een overzichtelijke wijze gecodeerd en is alle relevante informatie gelabeld en klaargemaakt voor gebruik. De gecodeerde data is vervolgens gebruikt om de resultaten te beschrijven.

4.5 Betrouwbaarheid en validiteit

In voorgaande (sub)paragrafen is aandacht geschonken aan de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek, rekening houdend met de verschillende onderzoeksmethoden en de onderzoekspopulatie.
Binnen de voorgaande beschrijving is duidelijk hoe het onderzoek is uitgevoerd en zijn keuzes onderbouwd. Toch moeten enkele opmerkingen geplaatst worden:

- De sportende jongeren die geïnterviewd zijn hebben allemaal een lichamelijke beperking. De groep respondenten is divers wat betreft de beperking die zij hebben, echter zijn er meer soorten lichamelijke beperkingen dan de beperkingen die de respondenten hebben. De resultaten kunnen dus alleen vanuit het perspectief van deze jongeren bekeken worden, waar er meer (lichamelijke) beperkingen (en sporten mogelijk zijn).

Omdat het onderzoek in beperkt tijdsbestek plaats heeft gevonden is gekozen om het onderzoek uit te voeren met de respondenten die deel wilden en konden nemen aan het onderzoek.

- Verder is het van belang om naar de onderzoeker zelf te kijken en rekening te houden met de omstandigheden waarbinnen deze functioneert. Gezien de beperkte ervaring van de onderzoeker met interviewen en specifiek het interviewen van jongeren, was een goede voorbereiding (en oefening) essentieel. Hier is veel aandacht aan besteed. Na de eerste interviews zijn de transcripties kritisch bekeken om te kijken waar verbetering mogelijk was.
- Op aanraden van de begeleider heeft de onderzoeker in hoofdstuk vijf, 'Resultaten', een reflectieve manier van schrijven gehanteerd. Waar het van toegevoegde waarde was is de onderzoeker 'in de beschrijving geschreven'. Dit houdt in dat ervaringen of perspectieven van de onderzoeker deel uitmaken van de resultaten omdat dit van meerwaarde kan zijn voor een goed begrip van de manier waarop betekenissen van en over gehandicaptensporters tot stand komen. Deze manier van schrijven is gebaseerd op Ellis (2003).

De validiteit van het onderzoek is op verschillende manieren gewaarborgd:

- Alle interviews zijn anoniem verwerkt. Op basis van de genoemde informatie (sport, beperking, geslacht) is niet te achterhalen wie de geïnterviewde jongeren zijn. Doordat dit ook aan de respondenten is aangegeven konden zij vrijuit praten zonder zich bezwaard te voelen ten opzichte van anderen.
- Hierbij is het echter wel zo dat de onderzoeker en de respondenten elkaar eerder ontmoet hebben. Daarbij weten zij van de functie van de onderzoeker binnen NOC*NSF. Om de invloed hiervan te marginaliseren heeft de onderzoeker zich opgesteld als afstuderende student, waarbij de functie binnen NOC*NSF geen rol had. Overigens had deze 'voorkennis' over de respondenten ook een voordeel: soms kon verder doorgevraagd worden op basis van ervaringen (waar de onderzoeker deel van uit heeft gemaakt). Deze situatie had niet voorkomen kunnen worden, alleen de respondenten die de onderzoekers (van gezicht) kenden waren bereid tot deelname aan het onderzoek.
- In de ruimtes waar interviews zijn afgenomen waren in sommige gevallen gezinsleden aanwezig. Ondanks de goedkeuring van de respondenten kan deze aanwezigheid invloed gehad hebben. Tijdens de interviews is geprobeerd zoveel als mogelijk in een aparte ruimte plaats te nemen of in ieder geval te interviewen zonder tussenkomt van gezinsleden.
- De onderzoeker werkt zoals gezegd vanuit een constructivistisch perspectief. Hierdoor staan de respondenten en hun betekenisgeving centraal.

5. RESULTATEN

Het vijfde hoofdstuk van dit onderzoeksverslag is gebaseerd op de verzamelde data.

Paragraaf 5.1 heeft betrekking op de betekenis die de respondenten aan (hun) beperkingen geven. Dit is het uitgangspunt voor het bespreken van het resultatenhoofdstuk omdat juist de beperking van deze jongeren hen onderscheid van sportende jongeren zonder beperking.
Vervolgens wordt ingegaan op de manier waarop jongeren met een lichamelijke beperking in de sport terecht komen, met aandacht voor de significante personen die daar een rol in hebben gespeeld. In paragraaf 5.3 wordt ingegaan op de betekenis die de respondenten aan sport geven. Paragraaf 5.4 is gebaseerd op de totstandkoming van de sportambitie die de respondenten hebben.
De eerste vier paragrafen hebben nog geen betrekking op de betekenis die de sportende jongeren met een beperking specifiek geven aan topsporters als rolmodellen. Voordat ingegaan kan worden op de betekenis die sportende jongeren met een lichamelijke beperking geven aan Olympische en Paralympische topsporters, is het essentieel om in de eerste vier paragrafen voorafgaand daaraan duidelijk te hebben hoe deze betekenis gegeven wordt, wie daarbij een rol hebben en welke aspecten daarbij spelen.
In paragraaf 5.5 en 5.6 zal specifiek ingegaan worden op de sporthelden/-idolen en een vergelijking van de respondenten tussen zichzelf en topsporters.

5.1 Jongeren en (hun) beperkingen

Voor mij als direct betrokkene bij gehandicaptensport zijn beperkingen niet ‘raar’, ‘zielig’ of ‘eng’, wat vaak wel het geval is wanneer mensen voor het eerst in aanraking komen met gehandicapten(sport). Je leert ermee omgaan. Wat ik echter niet weet is hoe je omgaat met je eigen beperking als je niet anders kan omdat je zelf een beperking hebt. In de gesprekken die ik heb gevoerd ben ik ingegaan op hoe geïnterviewde jongeren tegen de eigen beperking aankijken, hoe deze betekenis mogelijk beïnvloed is/wordt door anderen en hoe zij zelf tegen andere mensen met een beperking aankijken.

<u>Beeld van de eigen beperking</u>

De toelichting die de respondenten gaven over hun beperking bestond veelal uit medische termen als ‘Spina Bifida’, ‘hypermobiliteitsstoornis’ en ‘quadriplegie’. Door middel daarvan werd uitgelegd waar hun beperking precies uit bestond en hoe deze is ontstaan. Deze uitleg laat zien dat de jongeren zichzelf en hun beperkingen duiden in medische termen, ook wel het ‘medische model’ als het gaat om mensen met een beperking. Dit kan betekenen dat zij zichzelf bekijken vanuit een dominant medisch discourse, waarbij de eigen situatie als anders, ‘het leven als een ziekte’, wordt gedefinieerd.

Verder was ik met name geïnteresseerd in de positieve dan wel negatieve houding van de jongeren ten opzicht van hun beperking. Daarin was het voor mij erg opvallend dat alle respondenten, op één na, hun beperking vrijwel continu positief benaderen.

Dit blijkt wel uit het volgende citaat uit het gesprek met Sven, een 15-jarige jongen met Cerebrale Parese (bewegingsstoornis door een beschadiging in de hersenen) die aan tafeltennis doet:

> "*Als je gewoon je handicap accepteert, dan krijg je sowieso al meer zelfvertrouwen. Dan denk je van: oh, het maakt me echt niet uit wat ze van me vinden. Als ze me uitlachen om hoe ik loop. Het is gewoon niet anders, ik loop zo, dus…"*

In dit citaat is echter ook terug te zien dat Sven zich verhoudt tot een dominant discourse. Hij kijkt via de ogen van de buitenwereld naar zichzelf en verhoudt zich ook tot de heersende gedachtegang. Ondanks dat hij zich verzet tegen de vergelijking met het dominante beeld ("het maakt me echt niet uit wat ze van me vinden") geeft hij wel aan 'anders' te lopen/zijn.

Naast dat de jongeren veelal aangeven 'geleerd hebben ermee te leven' wordt ook duidelijk dat - ondanks hun beperking - veel meer mogelijk is dan dat veel mensen denken. Als betrokken persoon bij gehandicaptensport heb ik me soms verbaasd over de mogelijkheden die ook mensen met bijvoorbeeld een zwaardere beperking hebben. Met behulp van de juiste hulpmiddelen kunnen zelfs de zwaarst gehandicapte mensen sporten: bijvoorbeeld rolstoelhockey of boccia (dat lijkt op een aangepaste vorm van jeu de boules). Ik kan me voorstellen dat het voor 'buitenstaanders' lastig kan zijn om in te schatten wat iemand met een beperking wel of niet kan. Later in deze paragraaf wordt teruggekomen op het beeld dat andere mensen van mensen/jongeren met een beperking hebben.

Om te achterhalen hoe de respondenten betekenis geven aan hun eigen beperking, heb ik gevraagd wanneer zij hun beperking als 'bedreiging' of 'probleem' ervaren en wanneer hun beperking juist een 'kans' of 'mogelijkheid' is. Mijn gedachtegang hierbij was dat iedereen wel eens problemen ervaart met hoe hij of zij is, maar daarbij ook 'gebruik' kan maken van bepaalde eigenschappen, ondanks dat die vanuit een dominant beeld niet als positief gezien worden.

Beperking als 'bedreiging'

Alle jongeren, op één na, geven aan hun beperking wel eens als een probleem of begrenzing te ervaren. De ene respondent die daar anders over denkt, darter Gerard (18), geeft aan alles te kunnen doen wat hij wil:

> *"Uh, nu op dit moment heb ik niet eigenlijk echt iets waar ik van zeg van: dit kan ik niet. Ik heb eigenlijk het idee, dat van wat ik wil dat ik eigenlijk alles wel kan."*

In mijn ogen wil dat nog niet zeggen dat hij geen barrières ervaart, hij weet mogelijk niet hoe zijn leven eruit zou zien als hij geen beperking zou hebben, of het kan zijn dat hij zijn barrières ontkent. Het laatste kan betekenen dat hij niet wil toegeven aan het feit dat hij een beperking heeft en zichzelf wil zien als een persoon die alles gewoon kan (en geen beperking heeft).

Opvallend is verder dat de overige respondenten hun beperking in het beoefenen van de sport niet zozeer als een beperking zien, maar daarbuiten wel veel meer. Zo noemt Martine (17), steile wand klimmer het op kamers gaan lastig:

> *"Ja, ik vind het [in de sport] niet zo erg een beperking. Voor mij is het vooral, het is wel zo dat ik ga studeren volgend jaar. Denk ik van, ja, op kamers, dat zie ik niet zo zitten. Want dat zijn best normale dingen waar ik moeite mee heb. En dan denk ik van ja, in mijn eentje, dat zie ik niet zo zitten. Ik heb toch wel wat hulp nodig, en dat beperkt je dan toch wel."*

Het spasme dat zij aan de linkerkant van haar lichaam heeft beperkt haar dermate veel dat deze beperking haar echt begrenst in haar mogelijkheden. Hiermee wordt ze vooral buiten de sport geconfronteerd, waarschijnlijk omdat voor haar sportbeoefening de nodige aanpassingen zijn gedaan.

Specifiek binnen de gehandicaptensport wordt de beperking niet expliciet als bedreiging genoemd. Echter wordt het volgen van een sportopleiding zoals de Academie voor Lichamelijke Opvoeding (ALO), doordat verschillende (reguliere) sporten beoefend moeten worden, wel vaak als 'lastig' ervaren omdat niet elke sport geschikt is voor mensen met een beperking. Zo geeft Mark (15, rolstoelbasketballer) bijvoorbeeld aan dat een vanzelfsprekendheid, gymen op een buitenveld, voor mensen met een beperking (en specifiek in een rolstoel) niet altijd vanzelfsprekend is:

> *"Nou ja, ik zit op een sportopleiding, en dan kan je met heel veel dingen niet meedoen. Zoals met op het buitenveld gymen, dat gaat heel moeilijk."*

De beperking zelf wordt in veel gevallen positief benaderd waardoor deze juist ook kansen biedt. Om te proberen te achterhalen waar deze positiviteit vandaan komt is ook gevraagd naar hoe de jongeren hun beperking als een kans of mogelijkheid zien.

Beperking als 'kans'

Op het moment dat ik vroeg naar de beperking als kans, kwam er veelal een brede grijns op het gezicht van de geïnterviewde personen. Mensen met een beperking halen soms voordeel van hun beperking . Bijvoorbeeld, wanneer zij in een sport/spel of andere situatie zijn zoals een pretpark, waar geen van de respondenten lang in de rij van een attractie hoeft te wachten dankzij hun beperking, noemt Mark een soortgelijk 'voordeel' van het hebben van een beperking:

"Nou ja, als ik uh, want ik ben een keer naar een groot feest geweest in HMH in Amsterdam. En ja, dan mag je als gehandicapte zijnde helemaal achterin op een groot plateau zitten, dus dan zie je alles zo over iedereen heen. En ja, elke keer met prinsjesdag en in Den Haag, mocht ik ook voor de dranghekken zitten. Dan denk je van: hé, dat is wel leuk als je gehandicapt bent. Ok, ik ben gehandicapt, dan mag je vooraan. Dat heeft het als voordelen. Dat is hartstikke leuk."

Naast deze algemene voordelen van de beperking (buiten de sport) bleek een beperking ook gezien te worden als voordeel in de sportcontext. Zeven van de respondenten geven expliciet aan dat zij denken door hun beperking een grotere kans hebben op het bereiken van de (Paralympische) topsport. Kijkend naar het aantal mensen met een beperking dat sport lijkt het er voor mij op dat dit inderdaad tot de mogelijkheden behoort. Martine geeft aan hoe de situatie voor haar als klimmer is:

"Dus meedoen aan het WK Paraclimbing. Kijk, ik ben de enigste in Nederland dus ik hoef niet een selectie te doen ofzo. Er is zoveel, je moet zo goed zijn voor de topsport. Dat als ik geen beperking had gehad, en ook was gaan klimmen, wat me wel logisch lijkt eigenlijk. Dan had ik eigenlijk nog veel meer moeten doen om zo hoog te komen. Dat wil ik best, maar dan had de kans wel veel kleiner geweest om ooit de top te bereiken."

Kijkend naar het aantal gehandicaptensporten dat beoefend wordt en het aantal deelnemers per sport, kan ik me voorstellen dat deze situatie per sport kan verschillen. Bovendien geldt dat het aantal sportmogelijkheden en doorgroeimogelijkheden (naar topsport (competities/toernooien)) minder uitgebreid is dan in de reguliere topsport.

<u>Beïnvloeding van het beeld van de eigen beperking</u>

Het beeld dat sportende jongeren met een lichamelijke beperking hebben van de eigen beperking is (on)bewust door mensen in de (directe) omgeving en 'de Nederlandse maatschappij' beïnvloed.

Beeld dat anderen van de beperking hebben

Ik kan me voorstellen dat het voor mensen die niet met gehandicapten of in de gehandicaptensport werken, lastig kan zijn om in te schatten wat iemand met een beperking wel of niet kan. Het kan in dat opzicht dan moeilijk zijn om een juiste houding aan te nemen richting een persoon met een beperking. Veel van de respondenten geven aan dat zij 'zielig' gevonden worden of dat ze te veel of juist helemaal geen aandacht krijgen.

Dit wordt treffend weergegeven in een artikel in de Volkskracht van woensdag 13 juni 2012: 'Etiquette met beperking', door Loes Reijmer. In een interview met twee 'ervaringsdeskundigen' wordt onder andere het volgende aangegeven: *"Onbekenden reageren vaak onhandig op lichamelijk gehandicapten. Ze maken de verkeerde opmerking of durven juist niets te zeggen. Bij de ene valt de mond open bij het zien van iemand in een rolstoel, de ander doet veel te opzichtig alsof er niets aan de hand is."*

Dit komt gedeeltelijk overeen met wat de respondenten aangeven, vooral het feit dat mensen met open mond kijken en zich vervolgens gedragen alsof de jongeren met beperking 'zielig' zijn komt bekend voor.

Alle respondenten hebben negatieve ervaringen met beelden die anderen van hun beperkingen hebben. Dit varieert van een vervelend gevoel bij nagekeken worden tot denigrerende opmerkingen binnen en buiten de sport. Er is wel een duidelijk onderscheid te maken tussen mensen in de directe omgeving en mensen die verder van de jongeren af staan. Dit lijkt in mijn ogen ook logisch, hoe langer ik rondloop binnen de gehandicaptensport, hoe minder de verschillende beperkingen me opvallen en hoe meer ik de gehandicapte sporter 'normaal' ben gaan vinden. Dit zal niet alleen voor mij gelden, gewenning en bekendheid zal in meer situaties een belangrijke rol spelen als het gaat om betekenisgeving. Het genoemde onderscheid wordt door gehandicapte sporters ook zo ervaren. Zo blijkt uit het voorbeeld van tafeltennisser Sven (15):

> *"Uh, nou, eigenlijk met vrienden gewoon niet. Maar ik bedoel met mensen die ik voor het eerst zie of leer kennen. Die denken van: ja, die zal ook wel iets in zijn hoofd hebben. Die zal wel niet alleen zijn benen, maar ook iets geestelijks hebben."*

Dit citaat raakt ook direct aan het feit dat enkele respondenten (met name degenen die in een rolstoel zitten) ervaren dat zij snel worden gezien als personen die ook een verstandelijke beperking hebben.

Een van de ervaringsdeskundigen uit het artikel in de Volkskrant geeft in het stuk aan hoe ze dat merkt en ervaart: *"Mensen denken dat mensen met een handicap niet slim kunnen zijn. Daarom praten ze langzaam of leggen ze alles heel duidelijk uit. Dan ben ik geneigd te zeggen (trekt een moeilijk hoofd en vervormt stem): Uuh, uuh, ik begrijp jou ook wel."*

Verder is uit de gesprekken gebleken dat ouders een duidelijke rol hebben in de vorming van het beeld van de eigen beperking. Waar de jongeren veel vrijheid en verantwoordelijkheid van de ouders kregen om 'zichzelf te redden', is te merken dat het beeld nauwelijks negatief is als het gaat om de eigen mogelijkheden. Jongeren die in dit onderzoek hebben deelgenomen weten doorgaans prima hoe zij zich moeten redden of wie hen eventueel kan helpen.

Eén van de respondenten heeft veel moeite met de manier waarop gesproken wordt over mensen met een beperking. Een zwemster van 16 met een hypermobiliteitsstoornis geeft dit krachtig aan in het volgende citaat:

> *"Ik ben niet gehandicapt, ik ben Kim en ik heb een handicap. Het bepaalt niet wie ik ben. Het bepaalt veel van wat ik doe. Maar het zal me niet overnemen. Het is niet wie ik ben. Ik ben niet gehandicapt. Dat is echt iets waar ik voor sta. Voel je niet gehandicapt, ga jezelf niet zielig voelen."*

Juist de laatste woorden van het bovengenoemde citaat geven een frustratie aan die ook door diverse andere respondenten is geuit: mensen met een beperking hebben vaak het gevoel dat anderen hen zielig vinden en ze zetten zichzelf juist af tegen dat beeld. Daarmee identificeren ze zich met 'normaal zijn' en met de ander, ze zetten zich af tegen het (dominante) beeld om als 'anders' te worden gedefinieerd. Zoals eerder is aangegeven kunnen mensen met een beperking vaak meer dan ik zelf al dacht. Deze gedachte is tot stand gekomen in een proces dat niet van de ene op de andere dag was afgerond. Door de confrontatie tussen mijn 'stereotiepe' beeld en de ervaringen die ik heb met mensen met een beperking is mijn beeld van 'de ander' ook bijgesteld. Dominante beelden veranderen echter dus langzaam.

<u>Beeld van anderen met een beperking</u>

In navolging op het voorgaande was het voor mij van groot belang na te gaan hoe de sportende jongeren over andere mensen met een lichamelijke beperking denken. Dit kan namelijk ook van invloed zijn op de manier waarop zij tegen Paralympische sporters aankijken. Paralympische sporters zouden mogelijk een voorbeeld kunnen zijn voor sporters met beperking.

Mijn verwachting tijdens de gesprekken hierbij was, gebaseerd op het beeld van de eigen beperking, dat de respondenten zelf andere mensen met een beperking niet zouden 'nakijken', hen niet zielig zouden vinden en dat dit beeld beïnvloed is doordat deze jongeren zelf een beperking hebben.
Het volgende citaat van zwemmer Sam (15) geeft samengevat weer hoe de meeste respondenten betekenis geven aan andere mensen met een lichamelijke beperking:

> *"Om eerlijk te zijn vind het soms een beetje interessant eigenlijk. Hoe iemand eigenlijk een andere beperking heeft dan ik, maar andere kant denk ik: is net zo iemand als ik. Ze hebben iets wat ze missen. Ze missen iets ofzo. Zo ben ik ook, er mist bij mij ook iets."*

In sommige gevallen worden anderen met een beperking wel nagekeken door de respondenten, dit is vooral uit nieuwsgierigheid. Via de ander met een beperking definieert de sporter zichzelf, maar wel vanuit een dominant perspectief. Hij zegt namelijk: ze missen iets, met andere woorden 'niets missen' is de norm/het normale.

Gezien het feit dat Sam zelf benen en een vinger mist vergelijkt hij zichzelf ook met de dominante beelden van 'niets missen'.

Resumé

Jongeren met een beperking definiëren zichzelf in vrijwel alle situaties in positieve zin, waarbij ze zich afzetten tegen het dominante beeld door te benadrukken dat ze niet zielig zijn. Ze denken niet zozeer in beperkingen, maar meer in kansen. Desalniettemin construeren sporters een beeld van zichzelf vanuit een dominant discourse van de 'normale' sporter zonder beperking. Dit wordt mede bepaald door het beeld dat anderen hebben van de jongeren met beperking en waarmee jongeren met een beperking in interactie geconfronteerd worden. Zoals gezegd is het beeld dat ik heb van mensen met een lichamelijke beperking veranderd in de loop van de tijd dat ik met hen ben 'geconfronteerd'. Voor mijn gevoel ben ik mensen met een lichamelijke beperking, hoe ernstig de beperking ook is, meer als 'normaal' gaan zien en niet meer als 'zielig'. Het feit dat dit proces van veranderende betekenisgeving nog steeds voortduurt, laat tegelijkertijd zien dat de stereotiepe beelden nog steeds van grote invloed zijn en dus nog steeds 'in mijn systeem' voortleven. Om onduidelijke redenen houd zelfs ik vast aan dominante beelden, ondanks dat hier geen redenen voor zijn en ik daar ook helemaal niet aan vast wil houden. Zo vind ik iemand die blind is geworden na eerst ziend te zijn geweest toch snel 'zielig' omdat die persoon in mijn ogen zoveel mist doordat hij of zij niet kan zien. Het is van grote waarde om te achterhalen waar dit vasthouden aan dominante discoursen vandaan komt. Het lijkt erop dat je als 'deelnemer' aan de maatschappij zo beïnvloed bent en steeds opnieuw wordt beïnvloed door dominante beelden in de media, het straatbeeld etc. dat deze beelden in je verankerd zitten zonder dat je hier (vaak) bewust over nadenkt.

5.2 Kennismaking met sport en het begin van de sportloopbaan

Nu bekend is hoe de respondenten tegen de eigen beperkingen aan kijken, wordt vervolgens gefocust op sport. Hoe hebben zij (voor het eerst) kennis gemaakt met sport, hoe zijn ze gekomen tot de keuze voor een specifieke sport en welke personen hebben hier een rol in gehad?

Negen van de tien respondenten geven aan dat de ouders een prominente rol hebben gespeeld bij hun kennismaking met sport. In sommige gevallen was deze invloed erg direct: ouders zeiden dat hun zoon/dochter zou moeten gaan sporten (net als zij). Ook gingen de ouders vervolgens mee op zoek naar een geschikte sport. In het geval van twee respondenten was de sport waar zij als eerste kennis mee maakte tevens de sport die (één van) de ouders ook beoefen(d)en.
In andere opzichten waren het de ouders die het vervoer voor hun kind regelden en er op die manier voor zorgden dat hun zoon/dochter de mogelijkheid had om kennis te maken met sport.

Voor mensen (al dan niet met beperking) die op jonge leeftijd beginnen met sporten, kan ik me voorstellen dat de ouders in het beginstadium enorm veel invloed hebben op de kennismaking met sport en met welke sporten kennis wordt gemaakt.

Met een zoon/dochter met een beperking is het mogelijk niet zo eenvoudig om hen mee te nemen naar de club waar ze zelf sporten, omdat de faciliteiten voor het sporten voor mensen met een beperking daar ontbreken. Opvallend is echter dat ook jongeren met een beperking vaak toch op die manier kennis maken met de sport. Zo blijkt uit het citaat van Koos (16, skiër en korfballer):

> *"Nou, bij korfbal, mijn ouders hebben gekorfbald, of mijn moeder. En zo ben ik ermee begonnen toen ik zes jaar was."*

Voor Koos is het, ondanks zijn beperking (spasme aan één kant van zijn lichaam), mogelijk om te rennen, gooien en al het andere dat nodig is om deel te nemen aan korfbal. De beperking die iemand heeft en de gevolgen daarbij voor deelname aan (reguliere) sport is van invloed als het gaat om de mogelijkheden die ouders hebben om hun kind met beperking mee te nemen naar hun eigen reguliere sportvereniging.

Ouders kunnen zoals gezegd verschillende rollen hebben (gespeeld) in de kennismaking met de sport of de sportparticipatie van hun kind met een lichamelijke beperking. Over de invloed van de ouders op het moment dat de sportkeuze is gemaakt, zegt Sven het volgende:

> *"Maar, uh, tuurlijk, dat brengen enzo naar Zwolle elke keer weer op zondagochtend en competitie en alles. En training is ook redelijk ver. Het is toch 20 minuten rijden met de auto. Dus moeten ze ook twee keer in de week brengen. Dat is zeker wel invloed."*

Naast invloed vanuit de ouders zijn er meer invloedrijke personen en organisaties als het gaat om kennismaking met sport en vervolgens de specifieke sportkeuze. Vanuit het werkveld weet ik dat er organisaties zijn die specifiek voor mensen met een beperking dagen organiseren waarop zij kennis kunnen maken met verschillende sporten en van daaruit begeleid kunnen worden naar verenigingen toe. Een voorbeeld hiervan dat twee keer expliciet is genoemd is de Johan Cruyff Foundation Open Dag.

Mark zegt hier het volgende over:

> *"Nou, dat was… Bij de Johan Cruyff Foundation. Toen deed ik drie sporten: basketball, hockey en tennis. En ik dacht van: nou, basketball lijkt me echt leuk om te doen en ik kan het heel lang. Je moet in een rolstoel zitten en ik vond het hartstikke leuk, ook in het team. Dus ik denk: dan doe ik dat. En ik zit er nu drie jaar op en ik vind het hartstikke leuk."*

Deze sportkennismaking heeft geresulteerd in een lidmaatschap bij een vereniging. Niet alleen in de gehandicaptensport maar ook in de reguliere sport komt het steeds vaker voor dat kinderen veel verschillende sporten (kunnen) proberen voor ze een keuze voor één specifieke sport maken. Deze ontwikkeling zou binnen de gehandicaptensport voor meer bekendheid van de verschillende sporten kunnen zorgen.

Voor ouders zijn deze kennismakingsactiviteiten in meerdere opzichten van belang: ze zien wat hun kind ondanks de beperking allemaal kan (en welke aanpassing nodig is) en het wordt duidelijk welke sport(en) het kind leuk vind. Niet onbelangrijk is dat de reistijden/ -kosten bij een kennismakingsdag op één locatie beperkt blijven. In een dergelijk geval blijft de ouders dus veel bespaard.

Naast ouders en specifieke evenementen zijn ook school (genoemd door twee respondenten), zwemles (genoemd door twee respondenten) en de ambulant begeleider (eveneens genoemde door twee jongeren) van (directe) invloed geweest op de kennismaking met sport en de sportkeuze van de jongeren. Opvallend hierbij vind ik dat vrienden vrijwel niet genoemd worden.

Eén opvallende kennismaking en sportkeuze is die van Gerard, darter en rolstoelhockeyer:

> *"Ja, ik denk dat toen we eigenlijk zeg maar begonnen met darten op school, toen was er ook wel Jelle Klassen op de Lakeside. Die toen won in 2006. Ik denk dat dat voor ons en mijn vrienden en onze klasgenoten, die toen aan het darten waren, wel van invloed was dat we wel door zijn gegaan."*

Bovenstaand citaat lijkt een bekend fenomeen. Wie ging er niet darten toen Raymond van Barneveld won op de Lakeside? Wie wilde er geen topvolleyballer worden toen de Nederlandse mannen goud op de Olympische Spelen in 1996 wonnen? Dit lijkt misschien heel herkenbaar, maar als je bij jezelf nagaat hoe groot die invloed nu eigenlijk echt was, dan merk ik dat die invloed alleen in mijn hoofd aanwezig was, of slechts van zeer korte termijn was. Zo lang als darten op televisie was, was ik zelf ook aan het darten. Daarna niet meer.

De kennismaking met sport en keuze voor een specifieke sport heeft te maken met een vrij directe vorm van beïnvloeding (uit de omgeving). Zo zijn er randvoorwaarden als beschikbaarheid van sportaanbod, vervoer, financiële middelen en ga zo maar door. Verder zijn er persoonlijke invloeden zoals zelfvertrouwen, motivatie etc. De beschikbaarheid van passend sportaanbod en vervoer zijn regelmatig aan bod gekomen in de interviews als barrières, zie onder andere het citaat van Sven. Daarbij werd echter ook aangegeven dat deze te overkomen waren als het gaat om de sportkennismaking en sportparticipatie.
Naast deze verschillende vormen van 'beïnvloeding' is er mogelijkerwijs ook een rol weggelegd voor de media. Gerard heeft hiervoor al aangegeven dat topsportprestaties op televisie ervoor gezorgd hebben dat hij actiever is geworden met darten. Met de respondenten is niet veel gesproken over media en de rol die gehandicaptensport daarin speelt. Dit is onder andere het geval omdat dit wordt meegenomen in een ander onderzoek. Wel is het interessant om te vermelden dat Mark zelf het idee heeft dat gehandicaptensport op televisie van belang kan zijn voor de kennismaking met sport. Hij denkt dat de zichtbaarheid van gehandicapten(sport) ervoor zorgt dat mensen met een handicap gehandicapte (top)sporters als een voorbeeld kunnen nemen en daardoor worden aangezet tot sportdeelname:

"Dat moet ook kunnen dat er meer aandacht voor gehandicaptensport komt op tv want gehandicapten zijn niet minder dan gewone mensen. En die moeten ook op tv komen. Dan komen er juist meer mensen met een handicap die denken: ok, dat kan je dus ook bereiken met iets. En als je ook gewoon voetbal kijkt of hardlopen, ja, dat zie je elke dag. Maar ik bedoel: als je nou eens naar gehandicapten om gaat kijken. Misschien komen daar ook wat meer aanvragen van dat ze ook die sporten kunnen."

Op basis van de verzamelde informatie kan gesteld worden dat de jongeren met een beperking een eigen keuze maken als het gaat om de specifieke sport die zij (zijn) gaan beoefenen. De kennismaking met sport, waarbij verschillende personen en organisaties van belang zijn (geweest), is daarvoor wel erg belangrijk geweest. Ouders zijn van belang bij de sportkennismaking en de specifieke sportkeuze, onder meer omdat de sporters gebracht en gehaald moeten worden en de ouders zich prettig moeten voelen bij de keuze van hun kind.

Resumé

Sportkennismaking en de keuze om een specifieke sport te gaan beoefenen wordt vanuit meerdere kanten beïnvloed. In het dagelijks leven zijn ouders (en familie) belangrijke invloedrijke personen die maken met welke sporten jongeren met een beperking kennismaken. Deze kennismaking lijkt vervolgens veel invloed te hebben op de keuze die een jongere zelf maakt als het gaat om het beoefenen van een specifieke sport. Ouders blijven een belangrijke rol spelen, onder andere met betrekking tot het vervoer van en naar de sportclub.

Topsporters (over het algemeen) lijken niet of nauwelijks van betekenis voor de kennismaking met sport en voor de sportkeuze van jongeren met een lichamelijke beperking.

5.3 Betekenissen en ervaringen met sport en processen van identificatie

De positieve invloed van sport

Doorgaans wordt er vanuit gegaan dat het goed voor iedereen is om te sporten, zo ook voor mensen met een lichamelijke beperking. Maar wat betekent sport nu voor jongeren die een lichamelijke beperking hebben?

De bij het onderzoek betrokken jongeren hebben hier allen bewust over nagedacht, dit komt mede omdat de meeste sporten voor hen niet op dezelfde vanzelfsprekende wijze toegankelijk zijn als voor mensen zonder beperking. Alle tien de respondenten zagen sport op de een of andere manier als een positieve invloed op zichzelf als persoon. Deze invloed uit zich op verschillende manieren: beter ervaren gezondheid/een fit gevoel, gedachten verzetten, iets doen waar je goed in bent en het 'fijne gevoel' dat sport veroorzaakt.

Mark, rolstoelbasketballer, vat samen waarom hij sport:

> *"Nou, omdat ik het gezond vind. En ik vind het hartstikke leuk, daar moet je plezier in hebben, in sport. Ik vind het teamverband ook leuk, om met mensen samen te werken en te sporten. Dus ja, vooral de gezelligheid en het team vind ik leuk bij sporten."*

Frieda, een wielrenster van 18 met een rechtszijdige hemiplegie (spastisch) beschrijft hoe wielrennen haar blij maakt:

> *"Ik kan ook gewoon… Hoe harder ik ga fietsen, daar wordt je wel heel gauw moe van, maar dan voel ik wel weer, ja, dan heb ik weer even: hè hè, alles eruit gefietst. Dan ben ik gewoon weer blij."*

Het 'fijne gevoel' dat indirect ter sprake komt wordt duidelijk gemaakt door Kim:

> *"Ja, als ik echt bezig ben en mijn tijd zal goed zijn, dan ga ik niet denken aan: mijn heup doet zo'n pijn. Of ik krijg zo meteen een cijfer terug waarvan ik al denk dat het niet goed is, of ben ik weer thuis en krijg ik weer ruzie ofzo. Nee, daar denk ik dan niet aan."*

Kim geeft aan dat ze door sporten meer gericht is op haar fysieke prestatie (het zwemmen), dan op haar fysieke klachten (pijn). Het lijkt erop dat de sporters sport ervaren als een prettige gebeurtenis waardoor zij hun fysieke beperking en zorgen (bijvoorbeeld om een cijfer of ruzie) vergeten.

<u>Extra dimensie van sport</u>

Gezien het feit dat we hier te maken hebben met jongeren met een lichamelijke beperking was voor mij nog niet helemaal duidelijk of sport voor hen een extra dimensie met zich meebrengt die mensen zonder beperking misschien nauwelijks of wellicht helemaal niet ervaren. Deze andere betekenis van sport is in meerdere gesprekken aan bod gekomen.

In dat kader is het voor mij interessant dat drie respondenten specifiek ingaan op de intensieve (persoonlijke) ontwikkeling die zij doormaken in sport. Het feit dat zij ervaren dat ze beter worden in hun sport, maar vooral dat ze meer (fysieke) mogelijkheden krijgen naarmate ze langer aan sport doen, staat hierbij centraal. Training en herhaling van bijvoorbeeld een bepaalde beweging zorgen er voor dat je ergens beter in wordt.

Uit observatie van de respondenten tijdens de interviews bleek dat sport in veel gevallen emotie opriep. Dit kwam naar voren in de vorm van verhalen en het uiten van gevoelens (in gesproken tekst maar ook gezichtsuitdrukkingen).

Zo ging Lydia, een rolstoelbasketballster van 17 in op de rol van sport in de periode waarin zij suïcidaal was, mede doordat haar been afgezet moest worden en ze eigenlijk opnieuw moest leren leven. Haar basis gevoel was dat ze 'niks kon' en 'vrijwel nergens goed in was' op dat moment en door de sport is daar verandering in gekomen:

> *"Nou, ik kon nu ondanks dat ik in een rolstoel zat, toch mijn energie kwijt. Ik was ergens goed in. En mijn beweeglijkheid en energie en lenigheid had toch nog voordeel. En het hielp wel echt het feit dat je gewoon met andere mensen bent die ook gehandicapt zijn."*

Lydia geeft bovendien aan hoe belangrijk het voor haar was om met 'lotgenoten' te sporten. Niet alleen in mentale zin halen de geïnterviewde sporters veel kracht uit hun sport, ook fysiek kan sport mensen met een beperking ontwikkelen, zodat ze ook in hun dagelijks leven meer zelfredzaam zijn. Marieke (21), gebonden aan een elektrische rolstoel met slechts één sport die zij kan beoefenen (boccia, een variant van jeu de boules voor mensen met beperkingen aan alle vier de ledematen), geeft de betekenis van sport voor haar dagelijks leven weer:

> "*Nou, toen ik in 2007 bij het team kwam, toen zat ik nog best wel naar voren in mijn stoel. Soms met eten had ik nog wat hulp nodig zeg maar. Met vla ofzo dat ik de laatste restjes net niet uit het bakje kreeg. Ja, ik ben nu gewoon… Minder spastisch zal het wel niet zijn, maar ik heb mijn lichaam wel beter onder controle. En ik gooi dan met mijn rechterarm, en die is sowieso soepeler geworden en ik kan daar meer mee dan voorheen heb ik het idee."*

<u>De 'keerzijde' van (geïntegreerde) sport</u>

Sport lijkt vooral een activiteit die veel positiviteit oplevert, maar het kan ook een keerzijde hebben.

In het gesprek met Frieda komt aan bod dat zij 'normaal' meedoet waar mogelijk, maar dit is niet altijd even makkelijk:

> *"Maar ik zwom met de gewone zwemmers mee zeg maar. In Leeuwarden. Samen met nog een meisje waren wij de twee mensen met een beperking. Dan waren we met zijn tweeën die dan in één baan zwommen. Zij zat in een andere klasse, dus het was voor mij gewoon eigenlijk… Ik zwom gewoon puur voor mezelf."*

Ondanks dat zij hier mee zwemt met een reguliere groep zwemmers, voelt ze afscheiding tussen haar (en het andere meisje met een beperking) en de rest van de groep, ze ervoer geen verbinding met de andere sporters vanwege haar beperking.
Naast Frieda bevestigen nog drie participanten expliciet dat het sporten met mensen zonder beperking ook zeer confronterend kan zijn en dat het samen sporten met andere mensen met een beperking een prettig en soms veilig gevoel geeft, ondanks dat ook geïntegreerd

sporten door vier respondenten als erg prettig ervaren wordt. Lydia geeft treffend weer wat zij vindt van het samen sporten met andere mensen die ook een beperking hebben:

> *"Je weet hoe het is om een handicap te hebben. Dus je weet hoe het is om in sommige gevallen, nou, gepest te worden. Sommigen hebben net als mij op sterven gelegen door kanker of op andere manieren. Dus je weet zonder erover te praten al heel veel van elkaar. Dan is het ook minder gericht op elkaars handicap, maar gewoon op elkaar als persoon. Dan voel je dat beter aan."*

In het citaat komt naar voren dat ze het sporten met 'lotgenoten' als prettig ervaart, vooral omdat deze mensen allemaal in een soortgelijke situatie hebben gezeten. Ze 'begrijpen elkaar'. Wat hier een duidelijk verschil is met sporten in een reguliere groep/team, is dat pesten door Lydia buiten de specifieke gehandicaptensport om als 'standaard' gezien wordt. Door het hebben van een beperking lijkt gepest worden in de reguliere sport (waar mogelijk aan deelgenomen kan worden) een vanzelfsprekendheid. Waar wordt deelgenomen aan de reguliere sport, kan het dus zijn dat je leert omgaan of om moet leren gaan met pesten omdat het veel voorkomt.
Pesten komt natuurlijk overal voor, maar in deze context lijkt er een duidelijk verschil te zijn tussen gehandicapte jongeren die in een regulier team deelnemen of juist in een aparte groep met elkaar sporten. De keerzijde van geïntegreerd sporten wordt hier ontweken door in een 'veilige' omgeving te gaan sporten.

Resumé

Sport heeft veel invloed op de bij het onderzoek betrokken jongeren met een beperking. Enerzijds is de betekenis die zij (allemaal) aan sport geven positief. Zo is gebleken dat sport zorgt voor een beter ervaren gezondheid en een fit gevoel, je kunt met sport je gedachten verzetten en negativiteit opzij zetten en je kunt je zowel fysiek als mentaal ontwikkelen wat je in alle opzichten sterker maakt.
Anderzijds kan sporten, specifiek met een beperking in een reguliere groep, minder leuke kanten hebben die als confronterend beschouwd kunnen worden. Je best doen om zo normaal als mogelijk mee te doen en vervolgens toch 'in een apart hokje' geplaatst te worden kan als erg moeilijk ervaren worden.

5.4 Totstandkoming van de sportambitie

Sportambitie

Alle tien de respondenten hebben een ambitie/droom richting de topsport. Voor negen van de tien geldt dat zij een WK of de Paralympische Spelen willen bereiken. Eén van de geïnterviewden wil de top bereiken in het reguliere darten omdat er geen specifieke gehandicaptencompetitie/-toernooien zijn. In de gesprekken is duidelijk geworden dat de topsportambitie op is komen zetten nadat de persoon de betreffende sport is gaan beoefenen.

Marieke geeft, net als een groot aantal andere respondenten, aan dat de Paralympische Spelen het ultieme doel zijn van haar als sporter met beperking:

> *"We hebben ons helaas niet geplaatst voor de Paralympics in augustus maar hopelijk wel in 2016 in Rio. Tenminste, daar ga ik voor. Dat is wel mijn ultieme doel."*

Het lijkt opvallend dat alle geïnterviewden aangeven door te willen groeien richting topsport.

Naast de topsportambitie die alle jongeren hebben, zijn er ook respondenten die de ambitie hebben om zelf mensen/jongeren met een beperking te gaan stimuleren om te gaan sporten. Twee jongeren geven aan dit te willen doen door middel van het zijn van een inspirator (bijvoorbeeld door het hebben van een eigen foundation), één respondent wil via de kerk van invloed zijn. Hierbij heeft sport voor haar dan een belangrijke rol, maar focust zij zich niet alleen op mensen met een beperking.
Mark heeft het in het volgende citaat over Johan Cruyff maar legt direct een link met zijn eigen droom (naar de Paralympische Spelen halen):

> *"Want, hij is de beste voetballer. En hij komt op voor de gehandicapten. En dat wil ik straks ook doen met mijn… Als ik beroemd ben zeg maar. En ouder. Dan wil ik voor de gehandicaptensport ook opkomen. En ook misschien ook mijn eigen foundation oprichten."*

Mark ambieert een eigen foundation omdat gehandicapten en gehandicaptensport volgens hem te weinig aandacht krijgen. Hij is er van overtuigd dat meer aandacht voor gehandicaptensport ook zal zorgen voor een betere positie van mensen met een beperking in de maatschappij. Het gevoel dat gehandicaptensport gemarginaliseerd wordt leeft bij veel van de respondenten. Het feit dat de media nauwelijks/geen aandacht besteedt aan deze tak van sport vinden de respondenten allemaal vervelend. Luisterend naar de respondenten kreeg ik het gevoel dat zij er van overtuigd zijn dat meer gehandicaptensport in de media ervoor kan zorgen dat mensen met een beperking (in de sport) steeds meer als 'normaal' gezien gaan worden. Anders gezegd zou dat mogelijk kunnen betekenen dat dominante discoursen langzaam maar zeker beïnvloed kunnen worden door gehandicapten(sport) te laten zien aan de Nederlandse maatschappij.

Verder lijkt de sportambitie die de jongeren hebben voort te komen uit een eigen drang tot presteren. Naar aanleiding van de betekenis die aan de eigen beperking en aan sport wordt toegekend, kan gesteld worden dat deze prestatiedrang ontstaat vanuit de wil om te laten zien wie ze zijn. In plaats van gemarginaliseerd te worden, willen ze laten zien wie ze zijn en wat ze kunnen.

Beïnvloeding sportambitie

De sportambitie die de jongeren hebben geformuleerd komt als gezegd vooral uit de prestatiedrang. Tevens geven de jongeren aan de Paralympische Spelen als ultiem doel en 'vet' te zien. Hier kan in mijn ogen de vergelijking worden getrokken met reguliere sporters uit dezelfde leeftijdscategorie: veel sporters hebben de droom om naar de Olympische Spelen te gaan, dus waarom mensen met een beperking niet dezelfde ambitie richting Paralympische Spelen? Of specifieke sportidolen invloed hebben op de sportambitie van sportende jongeren met een lichamelijke beperking zal in paragraaf 5.5 aan bod komen.

Naast de eigen prestatiedrang en de uitstraling van de Paralympische Spelen zijn er ook andere invloeden als het gaat om de sportambitie die de sporters met lichamelijke beperking hebben. Eén van de respondenten noemt het feit dat een vriendin voor de Paralympische Spelen in Rio de Janeiro (2016) wil gaan een extra motivatie om mee te gaan in haar 'drive'. Gebaseerd op observatie lijkt hier sprake te zijn van de wil om echt samen naar de Spelen te gaan:

> *"Ja, ik heb nog een vriendin van mij, die zwemt ook, op school. Zij wil heel graag naar de Paralympics in Rio. En uh, ik hoop wel dat we er samen heen kunnen zeg maar. Dat zou ik heel vet vinden."*

Verder worden ook de trainers en het team als motiverende actoren genoemd met betrekking tot de sportambitie. Daarbij is het wel zo dat deze drie respondenten alle drie al deelnemen in talentselecties waarbij het niet gek lijkt dat het team en de staf motiveren en stimuleren tot het halen van topprestaties en natuurlijk streven naar het hoogst haalbare.

De respondent met de meest ernstige beperking, Marieke, geeft mooi weer hoe ook met een ernstigere beperking toegeleefd kan worden naar de Paralympische Spelen:

> *"Dat [ambitie] komt echt door het team, doordat we daar met zijn allen echt vol voor willen gaan en ook over fantaseren over hoe het zou zijn en… Ja, ik moet daar niet steeds al teveel bij stil staan want dan stel ik gewoon te hoge eisen aan mezelf. Ik ben bang dat ik dan nergens meer tevreden mee ben, alleen maar met dat [Paralympische Spelen halen]."*

Resumé

Er zit voldoende ambitie in sportende jongeren met een beperking. Allemaal willen ze binnen hun tak van sport het hoogst haalbare halen.

Drie respondenten hebben de ambitie om anderen te gaan inspireren. Dat hoeft niet direct te zijn door het behalen van topprestaties maar heeft wel als doel om gehandicapten en gehandicaptensport in tegenstelling tot de huidige gemarginaliseerde positie meer 'body' te geven. De media zijn daar belangrijk bij.

Deze ambitie hangt samen met het doorbreken van het dominante discourse over wat 'normaal' is. De geïnterviewden denken dat dit langzaam maar zeker kan veranderen, als er maar aandacht voor gehandicaptensport komt.

Beïnvloeding van de sportambitie die de jongeren hebben gebeurt op beperkte schaal. Een belangrijke rol is weggelegd voor teamgenoten en trainers/coaches. Omdat het in deze gevallen om talentselecties gaat is dit een voor de hand liggend proces.
De belangrijkste drive om aan de top te komen, met als ultiem doel de Paralympische Spelen/WK's, komt vanuit de sporters zelf. Waar deze drive precies vandaan komt is niet zeker te zeggen, echter lijkt het voor jonge sporters (regulier en aangepast) vanzelfsprekend dat er een topsport carrière geambieerd wordt. Specifiek voor gehandicaptensport kan gelden dat de sporters een grotere drang hebben om zichzelf 'te laten zien', te laten zien wat zij kunnen en daarmee uit de gemarginaliseerde positie te komen die de gehandicaptensport in Nederland nu heeft. Door binnen de gemarginaliseerde gehandicaptensport prestaties neer te zetten verwachten zij meer media-aandacht voor deze tak van sport te realiseren. Vanuit die positie willen zij proberen om gehandicaptensport een stevige positie binnen de maatschappij en sport te laten krijgen.

5.5 Topsportidentificatie: helden en idolen

De hiervoor beschreven paragrafen hebben veelal weinig tot geen directe link met sportidolen of sporthelden. In deze voorlaatste paragraaf zal specifiek ingezoomd worden op de sportidolen/-helden van de respondenten.
Twee van de respondenten geven aan geen sportheld(en) te hebben. Vier andere jongeren hebben juist wel een specifieke sportheld die zij zonder nadenken konden benoemen. De overige vier geïnterviewden noemden geen specifieke sportheld maar konden wel enige mate van invloed benoemen die topsporters op hen heeft.

Olympisch of Paralympisch

Van het viertal sporters dat aangeeft een sportheld te hebben noemen alle vier de jongeren dat een Olympische sporter hun 'grote voorbeeld' is. Eén van de respondenten geeft aan dat ze naast een Olympische held ook een Paralympisch idool heeft.
Van de vier respondenten die enige mate van invloed kunnen benoemen maar geen specifieke sportheld lijken te hebben, geven twee personen aan het meest beïnvloed te worden door Olympische topsporters. De andere twee jongeren noemen juist Paralympische toppers als belangrijkste bron van invloed.

Waarom deze perso(o)n(en)

De geïnterviewden met een sportheld geven allemaal duidelijk aan dat hun sportheld een sport beoefent die zij ook beoefenen (twee respondenten), hebben beoefend (één respondent) of in ieder geval erg leuk vinden (één respondent). Sport is een cruciale factor als het gaat om het hebben/kiezen van een sportheld. Ze vergelijken zichzelf met de topsporters, bijvoorbeeld omdat ze op dezelfde positie spelen, een vergelijkbare techniek hebben (of deze willen 'kopiëren') of even veel doorzettingsvermogen (willen) hebben.

Frieda heeft een Olympische sportheld die dezelfde sport als zijzelf beoefent. Deze link is voor haar erg belangrijk. Het feit dat zij Paralympisch wielrent en Laurens ten Dam Olympisch is voor haar minder belangrijk dan de overeenkomst die zij hebben doordat ze allebei wielrennen:

> *"Hij is dan wel een gewone wielrenner, en ik een Paralympisch wielrenner, dus daar zit natuurlijk ook wel verschil tussen. Maar zo'n iemand motiveert je gewoon ook om verder te gaan fietsen!"*

Juist de vergelijking die de respondenten maken tussen zichzelf en hun sportheld, maakt het voor mij opvallend dat niet meer sporters een Paralympische topsporter als rolmodel hebben. De vergelijking met iemand die ook een beperking heeft en dezelfde sport doet lijkt meer voor de hand liggend dan de vergelijking met een persoon die dezelfde sport beoefent maar op een andere manier (Olympisch).
Daarbij zou er wel sprake zijn van een confrontatie met betrekking tot het zijn van 'Paralympisch'. Het is wellicht een 'bevestiging' van het feit dat de jongeren niet passen binnen het dominante discourse. Er wordt daarom liever een vergelijking getrokken met Olympische topsporters dan met Paralympische topsporters.

Meer over de vergelijking van de jongeren zelf met Olympische en Paralympische topsporters in paragraaf 5.6.

Verder zijn er twee hoofdredenen waarom de respondenten de betreffende personen als hun sportheld definiëren. De eerste geldt voor alle respondenten, ook degenen die geen specifieke sportheld hebben maar wel invloed vanuit de topsport ervaren: het getoonde doorzettingsvermogen en de enorme drijfveer die de topsporters (Olympisch en Paralympisch) hebben. De sportende jongeren willen zichzelf graag vergelijken met deze eigenschappen en in sommige gevallen (zoals Kim) vergelijken ze zich daadwerkelijk met de topsporters die hun rolmodel zijn:

> *"Ik weet van hun allebei [Inge de Bruijn en Mirjam de Koning] dat ze heel erg hard hebben moeten werken om te zijn waar ze nu zijn. En dat doe ik eigenlijk mijn hele leven al. Dat vind ik dan vooral van Mirjam, ze heeft een ongeluk gehad waardoor ze dan nu in een rolstoel zit. Ja, als ik dan zie waar ik ooit ben begonnen. Dat ik moest leren lopen in het water. En dat ik dan, ja, redelijk zeker weet dat zij dat ook heeft moeten doen. En dan kan je daar uiteindelijk komen. Dat je dan toch denkt van: ja, weet je, zo kan het ook."*

Naar het doorzettingsvermogen dat de topsporters hebben is 'voorbeeldgedrag' ook een belangrijke motivatie om een persoon te benoemen als sportheld. Hierbij is het in de meeste gevallen wel zo dat de jongeren de topsporters intensief volgen en ze zo 'hebben leren kennen'. Hierdoor is 'voorbeeldgedrag' van belang als het gaat om het hebben van een sportheld, maar lijkt het logisch dat het gedrag pas bekend wordt als een topsporter al gevolgd wordt en mogelijkerwijs dus al als held of idool gezien wordt.

Kees noemt in het volgende citaat waarom het gedrag van Edwin van der Sar hem tot een rolmodel maakt:

> *"Hij is een voorbeeld van hoe je als sporter bezig gaat…Ik wil ook zo blijven en een beetje rustig en nuchter. Niet naast mijn schoenen gaan lopen want als je dat doet, dan weet je zeker dat het fout gaat."*

Invloed van de sportheld

Wanneer een topsporter wordt gedefinieerd als sportheld of sportidool, zal deze persoon ook invloed hebben op de jongeren. Nu wordt iets dieper ingegaan op de invloed die hun sporthelden hebben op de jongeren.

Kim zegt het volgende over haar sporthelden en de invloed die zij op haar hebben:

> *"Dan zijn het [sporthelden] inderdaad Mirjam de Koning en Inge de Bruijn. En als ik dan naar hun twee kijk, dan krijg ik in een keer een soort van impuls van: oh, ik moet door, ik moet gaan en ik moet knallen. Ik kan het en ik moet het gewoon doen! Terwijl ik normaal eigenlijk zoiets heb van: ja, ik ben niks waard en ik kan het allemaal niet en het is nooit goed genoeg. En als ik hun dan zie, dan denk ik van: nou, je moet gewoon doorzetten, je moet gewoon doorgaan. Je moet gewoon gaan, je moet het gewoon doen."*

Invloed zoals Kim die ervaart wordt door de respondenten met een sportheld bevestigd. Doorzetten op momenten dat je het zwaar hebt binnen de sport (afzien, pijn) wordt gekoppeld aan de sporthelden. Zij nemen hun sportheld als voorbeeld, denken aan hoeveel pijn zij hebben moeten doorstaan om topprestaties te leveren en proberen zichzelf hiermee door moeilijke momenten heen te helpen. In dit geval gaat het dus vooral over invloed die de topsporters hebben tijdens de sportbeoefening. Omdat met name Olympische sporters als invloedrijke personen genoemd worden, lijkt het minder van belang of een topsporter een beperking heeft of niet.
Daarbij is het ook zo dat in sommige gevallen wordt gekeken naar de techniek die een topsporter/idool hanteert, om op deze manier te leren van hun held en de eigen sportbeoefening te verbeteren.

Negen van de tien respondenten zijn niet beïnvloed door topsporters of hun sportheld als het gaat om de start van hun sportloopbaan. Met andere woorden: topsporters hebben er niet aan bijgedragen dat de respondenten zijn gaan sporten. Uitzondering op de regel lijkt Gerard: hij is dankzij aandacht voor en Nederlandse prestaties in darten wel gaan darten samen met vrienden. Eerder is dit al besproken.

Kijkend naar de ambitie die de jongeren hebben, kan gesteld worden dat sporthelden geen invloed hebben op het stellen van deze ambitie. Wel, zoals hiervoor beschreven, hebben de sporthelden invloed op met name het doorzettingsvermogen, wat door kan werken in de kansen om de gestelde ambitie te realiseren.

Resumé

Voor mij is Roger Federer mijn sportheld. Hij is een van de grootste tennissers aller tijd en voor mij een typisch rolmodel. Ik vergelijk mezelf met hem, niet alleen op het gebied van tennis - daar droom ik alleen maar van - maar ook op het gebied van persoonlijkheid: een perfectionistische houding, zijn functie binnen zijn eigen Foundation, het met beide voeten op de grond blijven staan en zijn doorzettingsvermogen. Hij is voor mij een echt voorbeeld.
Hoe ik dit ervaar verschilt voor een groot deel van de respondenten. De vergelijkingen die de jongeren maken hebben vooral betrekking op sportieve aspecten als doorzettingsvermogen (in de sport), drijfveer en techniek. Deze aspecten dienen niet alleen als vergelijking met zichzelf maar zijn ook belangrijke redenen waarom een specifieke topsporter hun sportheld is. De manier waarop ik mijzelf met Roger Federer vergelijk heeft meer betrekking op persoonlijke eigenschappen die niet alleen in sport terug te zien zijn, maar ook daarbuiten. Dit verschil zou begrepen kunnen worden door te kijken naar het verschil in ambitie tussen de sportende jongeren en mijzelf. Ik tennis voor de lol en sport heeft voor mij niet meer de plek die het vroeger wel had in mijn leven. De respondenten hebben allemaal wel (nog) een topsportambitie, wat de focus naar sport verlegt en de jongeren na laat denken over hoe de topsporters zover zijn gekomen en hoe zij dat zelf kunnen bereiken.

5.6 Topsportidentificatie: vergelijking topsporters

In deze laatste paragraaf staat een vergelijking van de sportende jongeren met een lichamelijke beperking met Olympische en Paralympische topsporters centraal. Zoals in de methodologische verantwoording is beschreven, is de respondenten gevraagd naar een vergelijking met Olympische en Paralympische topsporters, op basis van foto's.

(Willen) lijken op

Het is duidelijk te onderscheiden welke overwegingen gemaakt worden om tot een keuze te komen. Niet alle respondenten hanteren dezelfde volgorde als het gaat om het belang van de overwegingen, maar dezelfde aspecten komen bij de sporters aan bod.
In eerste letten de respondenten op de sport die wordt beoefend. Deze sport is meestal dezelfde of toont overeenkomsten met de sport die de respondent beoefent, of in de ogen van de respondent in ieder geval leuk zijn. In het geval dat er gekozen kon worden tussen twee sporters die dezelfde (of de leukste) sport beoefenen als de respondent, is het van belang of een sporter een beperking heeft. In vrijwel alle gevallen wordt er dan gekozen voor de sporter met beperking. Het is wel van invloed in hoeverre de beperking in dat geval lijkt op die van de respondent.
Een derde overweging die gemaakt wordt is de 'persoonlijkheid' van de topsporter. Indien achtergrondinformatie over de topsporter voor handen is, wordt deze na sport en beperking/geen beperking ook als overweging gebruikt.

Doorzettingsvermogen, zelfvertrouwen en in negatieve zin arrogantie worden daarbij als invloedrijke persoonlijke eigenschappen aangegeven. Verder zeggend de respondenten dat het voor de vergelijking weinig uitmaakt van welke geslacht de topsporter is (in relatie tot zichzelf) en dat huidskleur totaal geen invloed heeft. Terugkijkend naar de sporthelden die enkele respondenten hebben, is echter duidelijk dat geen enkele man een vrouwelijke sportheld heeft.

Frieda geeft aan dat Marianne Vos het meest op haar lijkt, juist door de sport die zij allebei beoefenen. Verder is 'persoonlijkheid' in de vorm van motivatie ook van belang voor haar:

> *"Dan ga ik automatisch voor die, waarom weet ik niet. Is toch omdat je dezelfde sport doet denk ik. Marianne Vos dan. Waarom kan ik zo ook niet uitleggen. Daar ga ik uit van dezelfde sport en motivatie denk ik. Ik weet niet. Ja, ik kies voor haar."*

Hierbij is ook gevraagd of ze voor een wielrenner met dezelfde beperking als Frieda zou kiezen als die op een van de foto's stond. Het antwoord was duidelijk: ja. De beperking die iemand heeft is zeker ook van belang.

Kijkend naar topsporters waar de respondenten niet op (willen) lijken, is de hantering van de overwegingen op sommige vlakken wat anders. Opnieuw is de sport die ze beoefenen een belangrijkste factor. Daarna wordt veel aandacht geschonken aan de persoonlijkheid (houding) van de topsporter. Arrogantie wordt niet gewaardeerd en is een belangrijke reden om niet op de topsporter te (willen) lijken. Dat de arrogantie van sommige topsporters een reden is om niet op de betreffende sporter te willen lijken zou, gebaseerd op de interviews, te maken kunnen hebben met het feit dat mensen met een beperking deel uitmaken van een gemarginaliseerde groep binnen de maatschappij. Mensen met een beperking zijn over het algemeen eerder meer 'teruggetrokken' dan dat zij graag op de voorgrond treden (zoals bijvoorbeeld Christiano Ronaldo). Mogelijk komt dit voort uit het dominante discourse waarbij mensen/sporters met een beperking als 'anders' gezien worden.

Een voorbeeld van een citaat waarin naar voren komt dat arrogantie niet wordt gewaardeerd, komt uit het interview met Martine. Op de vraag 'op wie wil je niet lijken' antwoordt zij als volgt:

> *"Ik denk Christiano Ronaldo, hij is natuurlijk heel goed en dat zou ik dan ook wel willen. Maar ik denk, kijk, ik ken hem niet, dus eigenlijk moet ik dat niet zeggen, maar het lijkt me echt een hele arrogante man."*

Naast sport en 'houding' worden nauwelijks tot geen andere overwegingen gemaakt. Op het verschil tussen de lichamen van Olympische en Paralympische topsporters wordt later teruggekomen.

Verschillen tussen Olympisch en Paralympisch topsporters

Tijdens de vragen waarbij foto's aan de respondenten werden voorgelegd, is ingegaan op verschillen tussen Olympische en Paralympische topsporters, onder meer op basis van 'lichamen' en het willen lijken op Olympische of juist Paralympische topsporters.

Inspanning leveren

Zonder dat er directe vragen over zijn gesteld, is in een aantal gesprekken naar voren gekomen hoe de respondenten denken over het verschil tussen Olympische en Paralympische topsporters met betrekking tot de inspanning/moeite die nodig is om in de topsport te presteren. Het merendeel van de respondenten geeft aan dat zij denken dat Paralympische topsporters meer inspanning moeten leveren in de topsport dan Olympische topsporters. Dit is niet gebaseerd op de weg naar de topsport, maar op het feit dat ze denken dat Paralympiërs meer pijn hebben, er meer energie in moeten stoppen en dat het zwaarder is om topsport te bedrijven met een beperking.

Sven verwoordt dit als volgt:

> *"Ik vind Paralympisch knapper. Die moeten veel meer moeite doen omdat het veel zwaarder is denk ik. Want voor mij kost het veel meer energie om drie uur te tafeltennissen dan voor iemand, ik noem maar wat, die gewoon kan lopen. En dat is wel bij elke beperking zo."*

Ook hier lijkt het erop alsof de respondenten zich 'afzetten' tegen datgene wat als 'normaal' wordt gezien: reguliere sport (dominant discourse). Er wordt aangegeven dat Paralympiërs het zwaarder hebben, mogelijk omdat ze zich vanwege hun eigen beperking beter kunnen inleven in andere sporters met een beperking.
Ze vestigen extra aandacht op de Paralympische topsporters omdat zij zoveel extra pijn moeten lijden en extra tijd moeten investeren waarmee de Paralympiërs (en zij zelf) een nog grotere prestatie moeten leveren om aan de top te komen.

Lichaamsvergelijking

Een ander aspect is de vergelijking tussen de lichamen van Olympische en Paralympische topsporters waarbij tevens een vergelijking met het eigen lichaam aan bod komt. De lichamen van Olympiërs en Paralympiërs worden door de verschillende respondenten op verschillende manieren vergeleken. Een aantal jongeren ziet mensen met en zonder beperking als gelijken, waar anderen Olympische topsporters als 'perfect' zien en aan Paralympische topsporters en zichzelf iets zien dat 'niet klopt'.
Ook hier komt duidelijk terug dat Olympische topsporters als 'de standaard'/het dominante discourse worden gezien.

Frieda lijkt wat wrok te voelen richting Olympische topsporters (gebaseerd op observatie), zij is dan ook een van de respondenten die (elders in het interview) duidelijk aangeeft dat mensen met een beperking het minder makkelijk hebben dan mensen zonder beperking:

"Ze moeten blij zijn dat ze lichamelijk gewoon niks hebben. Dat is denk ik het enige, je bent gewoon gezond en je hebt goede armen, goede benen, wees blij. Want het kan altijd minder, net als ik ook al zei van: ik kan wel zitten klagen dat ik dingen niet kan. Maar als je dan iemand ziet zonder benen, zonder armen, dan denk ik: halleluja. Ik heb alles nog en alles werkt verder op die arm na. Dan denk ik: je moet niet zo zeuren man. Kijk naar die andere."

Zij geeft tevens aan dat niet-gehandicapten zich mogelijk niet realiseren hoe het is om een handicap te hebben.

Verder leggen de respondenten veel nadruk op spieren. In eerste instantie wordt bij de vergelijking van het lichaam van de respondent zelf ten opzichte van topsporters gekeken naar de beperking. De geïnterviewde jongeren 'voelen' meer bij de topsporters met een beperking, met name als het een zelfde soort beperking betreft.
Daarna is duidelijk van belang hoe gespierd de sporters (zowel Olympisch als Paralympisch) zijn.

Marieke neemt Esther Vergeer als voorbeeld, ze beschrijft haar lichaam en geeft aan wat ze daar mooi aan vindt, met name wat betreft haar houding.

"Nou ja, Esther Vergeer die heeft een heel sterk bovenlichaam volgens mij. Ook echt goede stevige armen. Dat vind ik wel mooi. Zij heeft ook een hele sterke romp. En wat bij mij typerend is aan mijn handicap, is dat ik een te hoge spanning in mijn armen en benen heb maar mijn rompbalans is dan weer wat lager dan die van een gemiddeld iemand. Ik vind altijd wel dat als je rechtop zit, dat als je een sterk bovenlichaam hebt, dat het wel een soort van zekerheid uit straalt. Dat vind ik wel gewoon mooi. Ik moet er wel vaker over nadenken, ga nou rechtop zitten."

In dit citaat komt duidelijk naar voren dat een andere gehandicapte (top)sporter Marieke stimuleert om na te denken over haar eigen lichaam en houding. Ondanks dat Marieke veel minder mogelijkheden heeft dan Esther Vergeer roemt ze de schoonheid van een gespierd gehandicapt lichaam. Ze benadrukt deze schoonheid zonder enige aandacht te besteden aan of oog te hebben voor de (op de foto) toch zichtbare handicap.
Ook neemt ze de houding van Esther Vergeer als voorbeeld om ook aan haar eigen houding te werken. Meer jongeren zien Olympiërs en Paralympiërs als voorbeeld als het gaat om hoe krachtig hun lichaam is (door training).

Keuze: beperking of geen beperking?

In een aantal interviews is aan bod gekomen of de jongeren 'op iemand (een topsporter) willen lijken die geen beperking heeft'? Met andere woorden: als je nu mocht kiezen, zou je dan verder willen leven zonder beperking of vind je de huidige situatie wel prima?
Zeven van de respondenten geven expliciet aan niet van het ene op het andere moment verder te willen leven zonder beperking.

Drie geïnterviewden geven aan wel verder te willen leven zonder beperking, maar twee van hen hebben er helemaal geen probleem mee om zo door te leven. De personen die aangeven het zo 'wel prima' te vinden, zien mensen met en zonder beperking in het dagelijks leven ook als gelijken en

Frieda heeft een helder standpunt en gaat zelfs een stapje verder: ze wil juist laten zien wat mensen met een beperking kunnen en vindt dat je blij moet zijn met wie je bent:

> *"Nou, ik blijf zoals ik ben, ik ben ermee geboren en ja, ik wil gewoon laten zien dat je met wielrennen wel wat kan halen. Dat je gewoon blij moet zijn met wie je bent. Ik heb het wel goed zo. Ik blijf zoals ik ben."*

Juist omdat Frieda 'anders' is, wil ze wat extra's laten zien. Het hoofd boven het maaiveld uitsteken in plaats van mee te gaan in de bestaande dominante discoursen. Ze wil laten zien wat mensen met een beperking kunnen (als het gaat om sport).

Marieke geeft aan dat ze misschien liever geen handicap zou hebben, maar dat het niet direct zou betekenen dat je makkelijker door het leven zou gaan:

> *"Stel nou, jij kan daar nu voor zorgen [dat haar beperking weg is]. Dan ga ik ineens lopend het leven door maar zo ben ik nog nooit in de maatschappij geweest. Zo heb ik nog nooit de maatschappij ervaren. Hoe normaal ik ook wil zijn, daar pas ik gewoon niet meer tussen. Ik heb ook nooit op een reguliere school gezeten. Ik heb er wel eens over nagedacht, als ik daar nu zou zitten. Ik zou dat echt niet bij kunnen benen."*

Het leven met een beperking is voor haar zo vanzelfsprekend geworden en ze heeft haar hele leefstijl er zo op aangepast dat een dergelijke verandering mogelijk een te grote impact zou hebben op hoe ze zichzelf ziet (haar identiteitsgevoel). Ze is bang dat ze niet weet hoe ze zich moet gedragen tussen jongeren zonder beperking. Het zou mogelijk betekenen dat ze te veel identity work zou moeten verrichten om 'gewoon' mee te doen.

Resumé

Wie vergelijkt zichzelf niet met topsporters? Ik wel, zoals gezegd is Roger Federer mijn sportheld en vergelijk ik mezelf op verschillende vlakken met hem. Op het gebied van sport zie ik zijn positieve instelling en mooie techniek en probeer ik dat naar mijzelf te vertalen. Dat wordt al een stuk lastiger als ik het ga hebben over een topsporter die een sport beoefent die ik niet volg of doe. Hoe anders wordt het als je gaat nadenken over Paralympische sporters? Ik vind Paralympische sport geweldig om te zien, maar mezelf ermee vergelijken is erg lastig. Natuurlijk heb ik wel eens in een rolstoel gezeten en gesport, maar nadat ik dat gedaan had, had ik niet meteen een rolstoelbasketballer als rolmodel. Verder zou ik mezelf niet snel vergelijken met een vrouw, de manier van sporten vind ik bij vrouwen zo wezenlijk anders dat ik dat erg lastig vind. Deze overwegingen die ik maak, zijn gedeeltelijk terug te zien in deze paragraaf.

De respondenten maken overwegingen als wordt gevraagd zichzelf te vergelijken met topsporters: eerst sport, op de tweede plek komt de (eventuele) beperking, dan is er aandacht voor de persoonlijkheid van de topsporter en ten slotte komen geslacht en etniciteit aan bod. Gaat het over op wie de respondenten willen lijken, dan komt persoonlijkheid eerder aan bod maar blijft de tak van sport van groot belang.

Verder hebben de respondenten veelal een duidelijke mening over het verschil tussen Olympische en Paralympische topsporters: Paralympische topsporters hebben het zwaarder en verdienen misschien wel meer respect dan degenen zonder beperking. Is dat geen ambigue gedachte als teruggekeken wordt naar het feit dat mensen met een beperking niet zielig gevonden willen worden? Nu wordt er nadruk gelegd op het feit dat Paralympische topsporters anders zijn en het toch echt zwaarder hebben, ze willen wel gezien en erkend worden als anders, maar ze willen dat daar geen waardeoordeel zoals 'zielig' mee verbonden is.

Een laatste belangrijk aspect is dat zeven van de tien respondenten gewoon willen blijven wie ze zijn en hun handicap niet in willen ruilen voor een 'valide' lichaam. Door gewenning aan de huidige manier van leven is doorgaan op deze manier misschien soms problematisch, maar een leven zonder beperking is mogelijk nog lastiger.

6. CONCLUSIE

Hoofdstuk 6 bevat de conclusies die getrokken kunnen worden naar aanleiding van het onderzoek. De resultaten uit het onderzoek zullen bekeken worden vanuit het licht van het theoretisch kader en de literatuurreview. Dit zal leiden tot een antwoord op de onderzoeksvraag die centraal stond binnen het onderzoek: *Welke betekenissen geven sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan rolmodellen (waaronder Olympische en Paralympische topsporters, familieleden en trainers/coaches)?*

6.1 Jongeren en beperkingen: kans of bedreiging?

Uit dit onderzoek komt naar voren dat jongeren met een beperking de eigen beperking benaderen vanuit een positieve gedachtegang. Volgens Brittain (2004) is het zo dat mensen met een beperking de eigen beperking niet alleen vanuit onmogelijkheden benaderen, maar juist ook vanuit mogelijkheden en competenties die zij juist wel hebben. Tegelijkertijd zien 'buitenstaanders' in eerste instantie de beperking waar incompetentie mee samenhangt. De nadruk ligt op wat iemand niet kan door het hebben van de beperking. Dit laat zien dat 'anderen' de beperking meer vanuit het medische model benaderen waardoor anderen de beperking eigenlijk 'sociaal creëren' (sociaal model).
Page et al (2001) hebben juist achterhaald dat anderen, die niet dichtbij de gehandicapte persoon staan, kunnen zorgen voor een grote motivatie bij de persoon met een beperking om te laten zien wat zijn of haar competenties zijn.
Getalenteerde sporters die grote sportambities hebben halen motivatie om hun doelen te behalen uit het (vaak negatieve) beeld dat anderen van hun beperking hebben. Zij willen zich bewijzen en laten zien dat zij meer mogelijkheden hebben dan dat veel mensen denken. Breedtesporters met een beperking (zonder grote sportambitie) worden geremd door het beeld dat andere mensen hebben over hen en hun beperking. Zij steken hun hoofd niet boven het maaiveld uit, maar nemen genoegen met de gemarginaliseerde plek die zij hebben als 'minderwaardig' aan mensen zonder beperking.

Brittain (2004) en Page et al (2001) laten duidelijk zien welke invloed anderen kunnen hebben op het beeld van de eigen beperking. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat sportende jongeren met een beperking een beeld van zichzelf construeren vanuit een dominant discourse van de 'normale' sporter. Dit komt overeen met de ervaringen van Brittain.
Brittain (2004) gaat echter nog een stap verder door te kijken wat de invloed van anderen op het beeld van de eigen beperking betekent voor het beeld dat een gehandicapte persoon heeft van andere mensen met een beperking. Hij geeft aan dat dit negatieve consequenties kan hebben: sportende mensen met een beperking kunnen anderen met een beperking meer vanuit het medische model gaan zien en net als anderen de nadruk op (de negatieve klank rond) de beperking leggen. De mensen waarbij de beperking (in negatieve zin) in het zelfbeeld en het beeld van anderen voorop staat, moeten te veel identity work doen om 'normaa' deel te kunnen nemen aan sport. Sporten met 'lotgenoten' is voor hen 'veilig' en de manier om een positievere eigenwaarde te krijgen.

Vanuit de resultaten binnen dit onderzoek is duidelijk dat het beeld dat de sportende jongeren van anderen met een beperking hebben verschilt. Enerzijds wordt het als 'normaal' ervaren en schept het een band, waar aan de andere kant nieuwsgierigheid overheerst en mensen in bijvoorbeeld een elektrische rolstoel toch 'raar' gevonden kunnen worden.

Hieruit is duidelijk op te maken dat 'identity work' contextgebonden en veranderlijk is, zoals door Bradley (1996) is onderzocht. Verder lijkt er in de huidige maatschappij in sommige (individuele) gevallen toch nog sprake te zijn van een centrale kern/dimensie (validiteit) die in maatschappelijke zin belangrijk wordt gevonden en waarop jongeren 'ingedeeld' zijn, in tegenstelling tot wat Green (2010) zegt. Hij geeft aan dat jongeren in de huidige maatschappij niet rond een centrale kern/dimensie worden gecategoriseerd. Binnen dit onderzoek blijkt dat dit juist wel veel voorkomt.

6.2 Het begin van de sportloopbaan en de rol van anderen

Binnen dit onderzoek is duidelijk naar voren gekomen dat de sportkennismaking van jongeren met een beperking een invloedrijke gebeurtenis is. Met name ouders en andere naaste familie zijn van belang als het gaat om het motiveren van jongeren tot sport. Daarbij hebben zij meerdere rollen, bijvoorbeeld die van 'facilitator' (naar de sport brengen).
De rol van anderen is uitgebreid aan bod gekomen in bestaande literatuur. De rollen die de respondenten noemen als het gaat om significante anderen, komen terug in het onderzoek van Bengoechea en Strean (2007). Ouders lijken in eerste instantie een rol te hebben als 'providers of support', oftewel 'ondersteuners'. De rol die wordt opgepakt met betrekking tot het brengen van de jongeren naar hun sport valt hier ook onder. Verder zijn ook de prioriteiten van de ouders van belang voor het begin van de sportloopbaan van jongeren met een beperking ('agents of socialization of achievement orientations'). Als ouders sport zien als een middel om hun zoon/dochter zich te laten ontwikkelen, wordt sporten door hen gestimuleerd. Voorliefde voor een specifieke sport binnen een gezin blijkt verder van grote invloed te zijn op de sportkennismaking van de jongeren met een beperking. Er wordt al snel kennis gemaakt met sport en de betreffende sport zit al snel 'in het bloed'.

Houlihan (2008) noemde een aantal redenen waarom mensen met een beperking niet aan sport doen. Opvallend is dat ouders bij de respondenten invloed hebben op vier van de zeven aspecten die hij noemt, namelijk: (ontbreken van) steun van familie en vrienden, (gebrek aan) informatie over mogelijkheden om te sporten, vervoersproblematiek en gesprek aan tijd en geld. Ouders hebben volgens de respondenten invloed op deze aspecten, waarbij barrières in de positieve gevallen dus worden weggenomen. Ouders spelen hierin een ontzettend belangrijke rol.
Overige 'anderen' zorgen daarbij voor het mogelijk ontbreken van zelfvertrouwen en motivatie, zoals in paragraaf 6.1 aan bod is gekomen. In de situatie waarin anderen deze invloed hebben moet de jongere met beperking te veel identity work doen om 'normaal' aan sport te kunnen deelnemen.

De sportkennismaking heeft voor de onderzochte jongeren vervolgens een belangrijke invloed op de sportkeuze die zij maken. Randvoorwaarden moet goed voor elkaar zijn om te kunnen sporten, ook hier is de rol van ouders zoals besproken weer belangrijk.
Hier wordt ook duidelijk dat ouders belangrijke invloed hebben op de identiteitsconstructie van de jongeren. Waar jongeren met een beperking niet als 'zielig' worden gezien door significante anderen en de verantwoordelijkheid toegeschoven krijgen om eerst te proberen zichzelf te redden en daarna pas hulp in te schakelen, kunnen zij het beeld dat ze over zichzelf hebben verder uitbreiden en ontwikkelen . Green (2010) geeft daar duidelijk bij aan dat jongeren (op verschillende leeftijden) de behoefte hebben om een persoonlijke identiteit te ontwikkelen die verder gaat dan de identiteit die zij opgelegd krijgen via anderen. Deze behoefte kan alleen ingevuld worden als jongeren met een beperking niet als 'beschermd' opgevoed worden en de ruimte krijgen om aan 'identity work' te doen.

Topsporters hebben volgens de respondenten nauwelijks tot geen invloed op de sportkennismaking.

6.3 Betekenis van sport

Uit voorliggend onderzoek is gebleken dat sport veel invloed heeft op jongeren met een beperking. Alle jongeren ervaren sport op hun manier als positief. Redenen hiervoor zijn: een beter ervaren gezondheid, je gedachten kunnen verzetten en negativiteit laten voor wat het is en fysieke en mentale ontwikkeling. Dit laatste aspect van persoonlijke ontwikkeling en zelfredzaamheid lijkt sterker te leven dan bij mensen zonder beperking. Dit heeft grotendeels te maken met de (on)mogelijkheden met betrekking tot de beperking: dingen die eerst niet lukten, lukken bijvoorbeeld dankzij fysieke ontwikkeling (door sport) later wel. Deze 'extra' kracht van sport is voor de jongeren van groot belang.

Deze positieve betekenis van sport is ook terug te zien in onderzoek door Green (2010) en Fitzgerald en Kirk (2009). Volgens hen heeft deelname aan sport veel invloed op de identiteitsvorming van jongeren. Een belangrijk aspect hierin is dat het naast het behalen van prestaties en acceptatie door anderen ook het ontwikkelen van de eigen vaardigheden veel invloed heeft op de eigenwaarde. Uit de resultaten is gebleken dat deze positieve waarde van sport van groot belang is voor de sporters en hun identiteitsontwikkeling en de ontwikkeling van een positief zelfbeeld. Anders gezegd zorgt deze waarde van sport voor een lichte verschuiving van het eigen (eerst negatievere) zelfbeeld naar de 'desired self': er is verbetering, de jongeren worden steeds meer wie ze willen zijn.

Inmiddels is ook duidelijk dat de identiteit(sconstructie) wordt beïnvloed door anderen. Dat is eerder in deze conclusie uitgebreid aan bod gekomen. Sport kan een grote positieve waarde hebben voor jongeren met een beperking, maar tegelijkertijd blijkt dat sporten, specifiek voor mensen met een beperking in een reguliere groep, minder leuke kanten heeft die als confronterend beschouwd kunnen worden. Dit is in paragraaf 6.1 ook gedeeltelijk aan bod gekomen. Sporters die geaccepteerd en normaal gevonden willen worden, worden doordat zij niet mee kunnen komen of anders zijn, toch in een apart hokje geplaatst en dat ervaren zij ook zo.

6.4 Topsportidentificatie: helden, idolen en hun invloed

De vergelijkingen die de jongeren binnen dit onderzoek maken met topsporters hebben vooral betrekking op sportieve aspecten als doorzettingsvermogen (in de sport), drijfveer en techniek. Deze aspecten dienen niet alleen als vergelijking met zichzelf maar zijn ook belangrijke redenen waarom een specifieke topsporter hun sportheld is. Of jongeren een sportheld hebben of niet, topsporters hebben zoals gezegd nauwelijks tot geen invloed gehad op het feit dat de jongeren zijn gaan sporten. Er is wel duidelijk sprake van invloed van topsporters op de sportbeoefening zelf van jongeren met een beperking.

De Vos en Wetselaar (2008) hebben achterhaald dat Utrechtse jongeren (zonder beperking) sporthelden hebben omdat de betreffende personen goed zijn in de sport die zij beoefenen. Ook bij deze jongeren staat de sport centraal als het gaat om de keuze voor een 'sportheld' en wordt een vergelijking gemaakt op basis van techniek. Sportbeoefening komt ook hier naar voren als belangrijkste factor voor vergelijking. Doorzettingsvermogen wordt echter niet genoemd als 'goed voorbeeld' en invloedrijke factor.

De sporthelden die in de resultaten naar voren zijn gekomen (voornamelijk Olympische sporters) zijn vaak bekend door een interesse in de eigen sport. Door verder te kijken dan de eigen competitie en teams, komt er aandacht voor topsporters. In een aantal gevallen heeft de media hier een belangrijke rol in gespeeld.
Dat komt ook naar voren uit het onderzoek van de Vos en Wetselaar (2008): de jongeren in dat onderzoek kennen hun rolmodellen van televisie. In dit geval is het dus van belang dat er media-aandacht is voor de betreffende topsport(ers). Is deze aandacht er niet, dan zouden de sporthelden zeer waarschijnlijk niet als rolmodellen gedefinieerd worden en zou hun invloed op jongeren (met een beperking) nihil zijn. Echter kan deze aandacht ook negatief zijn, bijvoorbeeld van uitspattingen van topsporters tijdens feestjes. Lines (2001) gaat hier dieper op in en plaatst kritische kanttekeningen bij topsporters als rolmodellen en de enorme hoeveelheid aandacht die zij krijgen. Engelen (2010) noemt dat media ook een andere belangrijke invloed kan hebben als het gaat om sport: de beeldvorming over gehandicapten(sport) in de samenleving veranderen. Uit de resultaten van het eigen onderzoek komt ook naar voren dat de respondenten denken dat media-aandacht voor gehandicapten topsport dit doel kan helpen bereiken. Brittain (2004) plaats hierbij de kanttekening dat gehandicaptensport weinig media-aandacht geniet en dat het een utopie is om te denken dat dit op korte termijn zal veranderen.

Engelen (2010) concludeert verder op basis van de resultaten uit haar onderzoek dat niet veel gehandicapte sporters een rolmodel hebben binnen de sportwereld. Het is misschien ook wel daarom dat de door haar onderzochte sporters zichzelf zien als rolmodel en deze functie graag willen uitvoeren. Dit komt overeen met de ambitie die enkele respondenten uit het eigen onderzoek hebben. Door deze ambitie wordt de focus verlegd naar sporten en denken de jongeren na over hoe de topsporters zover zijn gekomen en hoe zij dat zelf kunnen bereiken. Tevens wordt nagedacht over hoe andere jongeren met een beperking beïnvloed kunnen worden. De respondenten denken na over hoe de eigen identiteit strategisch ingezet kan worden om als rolmodel voor andere jongeren te dienen. Een mooi voorbeeld van identity work in relatie tot de 'functie' als rolmodel.

Alle respondenten die betrokken zijn bij het onderzoek hebben een topsportambitie. Deze ambitie wordt niet of nauwelijks beïnvloed door anderen, maar is wel afhankelijk van anderen. Zo moeten randvoorwaarden als vervoer, tijd en geld op orde zijn om aan de eigen ambitie te kunnen werken. De ambitie komt in veel gevallen wel voort uit de drang zichzelf te laten zien en de focus op mogelijkheden in plaats van onmogelijkheden te leggen.

6.5 Beantwoording onderzoeksvra(a)g(en)

Concluderend zal de hoofdvraag, door middel van een antwoord op de gestelde deelvragen, kort beantwoord worden. De onderzoeksvraag is als volgt: *Welke betekenissen geven sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan rolmodellen (waaronder Olympische en Paralympische topsporters, familieleden en trainers/coaches)?*

Welke betekenissen geven sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan rolmodellen?

Sportende jongeren met een beperking geven duidelijk aan te ervaren dat er verschillende (soorten) personen zijn die van belang zijn voor hen in het kader van de eigen sportparticipatie. Familieleden, topsporters, trainers/coaches en teamgenoten zijn voor de sportende jongeren allemaal van belang. Elke persoon heeft volgens de jongeren een eigen rol. Waar familieleden (ouders) van groot belang zijn als het gaat over hoe jongeren denken over sport, de (eerste) kennismaking met sport en het faciliteren van de mogelijkheid tot sport, zijn trainers/coaches en teamgenoten belangrijk als het gaat om de sportambitie die de jongeren nastreven. Tevens is duidelijk dat afhankelijk van de context (geïntegreerd of apart sporten) invloed uit gaat van een team/groep mensen op de jongere met een beperking. Sporten in een groep 'lotgenoten' wordt in sommige gevallen als prettiger ervaren doordat niet de beperking centraal staat (zoals in de dominante discoursen) maar de sportprestatie. Topsporters ten slotte hebben meer indirect een rol. Waar de jongeren aangeven veelal niet direct te worden beïnvloed door Olympische en Paralympische topsporters, zijn deze sporters wel in de mogelijkheid om (via de media) een boodschap af te geven. Deze kan invloed hebben op de dominante discoursen binnen de maatschappij en daarmee onder andere mogelijk van invloed zijn op jongeren en mensen met een beperking. De topsporters die wel direct invloed hebben op de jongeren zorgen voor extra doorzettingsvermogen en motivatie bij hun 'volgers'.

Hoe geven sportende jongeren met een lichamelijke beperking betekenis aan rolmodellen?

Zoals aangegeven zijn rolmodellen belangrijk voor jongeren met een beperking. Rolmodellen zorgen soms voor een doorbreking van de dominante discoursen. De dominante discoursen, die ook de jongeren zelf hanteren bij het kijken naar zichzelf en anderen, zijn van groot belang in de manier waarop zij betekenis geven aan rolmodellen. De jongeren proberen zich veelal af te zetten tegen de dominante discoursen van 'normaliteit', echter beïnvloed de maatschappij zelfs hen dermate dat veelal 'door de ogen van een ander' naar zichzelf gekeken wordt. De positieve invloed van sport die zij ervaren komt vanuit de gedachte dat zij zich persoonlijk kunnen ontwikkelen door sport, fysiek en mentaal.

In het geval van ouders, trainers/coaches en teamgenoten wordt door de jongeren aangegeven dat zij, die de sporter met beperking niet 'zielig' vinden, veel gezien worden als belangrijke ondersteuners. Juist omdat de focus vanuit deze rolmodellen niet op de beperking en incompetentie ligt, kunnen zij een belangrijke rol spelen in het identity work van de jongeren met een beperking.

Met betrekking tot (andere) topsporters is duidelijk dat snel vergelijkingen getrokken worden. Bij het vergelijken en betekenis geven aan de topsporters is duidelijk dat enkele overwegingen gemaakt worden. De sport die een topsporter beoefent is van groot belang voor de sportende jongere. Alleen bij de beoefening van dezelfde of een (in de ogen van de jongere) leuke sport kan de topsporter mogelijk een functie als rolmodel vervullen. Vervolgens is het ook van groot belang of een topsporter een beperking heeft en welke beperking de topsporter mogelijk heeft. Paralympische sporters lijken wat betreft lichamelijkheid meer invloed te kunnen uitoefenen op jongeren met een beperking, waar Olympische sporters meer invloed uitoefenen op doorzettingsvermogen en specifiek de sportbeoefening zelf. Het geslacht van topsporters is ook van invloed, vrouwen kiezen voornamelijk vrouwen als 'sportheld' maar 'staan ook open' voor mannelijke topsporters. Mannen kiezen echter alleen voor mannelijke topsporters als hun grote voorbeelden.

<u>Wat is de invloed van de betekenissen die gegeven worden aan rolmodellen op de betekenissen die door sportende jongeren met een lichamelijke beperking aan de (start van de) eigen sportloopbaan en lichamelijkheid worden gegeven?</u>

Jongeren zien zichzelf en anderen (door de beelden over zichzelf en hun beperking) met name vanuit dominante discoursen. Hierdoor bekijken zij zichzelf en anderen vanuit de 'norm' die geldt in de maatschappij. Mensen met een beperking vallen veelal buiten deze norm. Jongeren met een beperking willen, waar mogelijk, hun identiteit strategisch inzetten om zich aan te passen aan de context waarin zij actief zijn of wanneer zij zich beter voor willen doen. Enkele jongeren vertalen dit concreet: zij willen zelf anderen inspireren maar belangrijker, ze willen 'hun hoofd boven het maaiveld uitsteken' en 'opkomen' voor de gehandicaptensport om deze tak van sport uit de gemarginaliseerde positie te krijgen die het nu heeft.

Doordat rolmodellen die dichtbij de jongeren met beperking staan (met name familieleden) naar de competentie van de jongeren groeit de eigenwaarde van deze jongeren. Echter kunnen de genoemde dominante discoursen hier ook invloed in negatieve zin op uitoefenen.
Al de genoemde 'anderen' hebben invloed op het identity work van de jongeren. Familieleden en ouders vanuit de gezinssituatie (bijvoorbeeld eigen verantwoordelijkheid), topsporters vanuit de topsportcontext (zelfvertrouwen, lichamelijkheid, sportambitie) en trainers, coaches en teamgenoten vanuit de eigen sportcontext (veilige omgeving, focus op competentie, sportambitie en de positieve waarden van sport).

Concluderend

Jongeren (met een beperking) hebben rolmodellen nodig om aan sport te kunnen deelnemen. Zonder de belangrijke bijdrage die verschillende soorten rolmodellen leveren wordt de kans dat jongeren met een beperking in sport participeren aanzienlijk verlaagd. Echter kunnen rolmodellen (en overige anderen) er door middel van dominante discoursen ook voor zorgen dat het deelnemen aan sport moeilijker wordt voor de jongeren met een beperking.

7. Discussie

In het laatste hoofdstuk van dit onderzoeksverslag wordt kritisch terug gekeken op het onderzoek. In eerste instantie zal besproken worden wat in volgend onderzoek anders had gekund: waar zijn verbeteringen mogelijk en waar had meer verdieping plaats kunnen vinden dan dat nu het geval is geweest? Vervolgens wordt duidelijk welk vervolgonderzoek mogelijk en gewenst is op basis van dit verslag. Ten slotte wordt kort een koppeling met de praktijk gemaakt, welke voor NOC*NSF als stage organisatie in een apart rapport verder toegelicht zal worden.

7.1 Reflectie op het onderzoek

Na uitvoering van het voorliggende onderzoek kunnen enkele opmerkingen geplaatst worden. Deze kunnen dienen ter verbetering maar zijn mogelijk ook versterkend voor dit (en mogelijk ander) onderzoek.

- *Afbakening van het onderzoek:* het onderzoek heeft veel relevante en interessante data opgeleverd. In eerste instantie lag de focus binnen het onderzoek met name op topsporters als rolmodel. Door de verkregen data is de onderzoeksvraag echter bijgesteld en is de focus verschoven naar rolmodellen (zonder specifiek aan te geven wie rolmodellen zijn). Dit is ten goede gekomen aan het onderzoek, echter moet in de gaten gehouden worden dat continu wordt gewerkt op een manier die leidt tot een beantwoording van de onderzoeksvra(a)g(en). De kaders waarbinnen het onderzoek plaatsvindt moeten dus continu in de gaten gehouden worden en keuzes moeten goed onderbouwd gemaakt worden..
- *De zoektocht naar respondenten:* binnen dit en ander onderzoek is gebleken dat jongeren met een lichamelijke beperking moeilijk te benaderen zijn voor deelname aan dergelijk onderzoek. 'Via-via' werkt vaak het beste maar hierbij is de afhankelijkheid van de deelnemers groot. Tevens moeten dan nog een aantal respondenten gevonden worden die als eerste deel willen nemen. Het lijkt verstandig om voorafgaand aan een onderzoek als de genoemde een 'vooronderzoek' te doen waarbij door middel van een simpele enquête/vragenlijst eerste informatie wordt verzameld (via bestaande communicatiekanalen) waarna vervolgens direct contact opgenomen kan worden met personen die aan hebben kunnen geven dat zij deel willen nemen aan vervolgonderzoek.
- *Reflectieve schrijven*: het reflectieve schrijven in hoofdstuk vijf (Resultaten) levert in het geval van een expert of ervaringsdeskundige met betrekking tot het thema van het onderzoek een meerwaarde op. Processen kunnen nader worden geanalyseerd en de onderzoeker zelf kan als 'andere' worden meegenomen wat mogelijk nieuwe inzichten oplevert.

7.2 Vervolgonderzoek

Op basis van het uitgevoerde onderzoek zijn ideeën met betrekking tot interessant vervolgonderzoek ontstaan. Twee mogelijke aanzetten tot vervolgonderzoek worden kort besproken.

Andere doelgroep

Zoals in hoofdstuk vier is beschreven, zijn mensen met een auditieve, visuele en verstandelijke beperking buiten het onderzoek gelaten. Deze doelgroepen konden binnen dit onderzoek (praktisch gezien) niet deelnemen. Juist omdat de perceptie van mensen met de genoemde drie beperkingen dermate anders is, zou een soortgelijk onderzoek van belang kunnen zijn om te bepalen welke betekenissen deze groepen gehandicapten geven aan rolmodellen. Daarbij speelt dat de sportparticipatie van mensen met deze soorten beperkingen eveneens ver achterblijft. Hierdoor is dergelijk onderzoek ook praktisch gezien van grote waarde.

Topsportsporters

Dankzij dit onderzoek is inzicht ontstaan in de rollen die topsporters wel en niet hebben met betrekking tot jongeren met een beperking. De vraag die hierbij op komt is: weten topsporters welke rol zij (volgens de jongeren) hebben en welke invloed zij op hen kunnen uitoefenen? Tevens is onbekend of topsporters, Olympisch en Paralympisch, weten welke rol zij mogelijk kunnen spelen als het gaat om de beïnvloeding van de dominante discoursen met betrekking tot mensen met een beperking en gehandicaptensport? In dat kader is vervolgonderzoek, op basis van de resultaten in dit onderzoek, interessant. De topsporters kunnen mogelijk bijdragen aan het doorbreken van de gemarginaliseerde positie die gehandicaptensport in Nederland heeft. Het is van groot belang om de topsporters hier over na te laten denken en te onderzoeken hoe zij zich vanuit de verwachte rol/significante andere voelen en kunnen laten gelden.

7.3 Koppeling met de praktijk

Op basis van de in hoofdstuk 6 besproken conclusies kan een heldere koppeling met de praktijk gemaakt worden. De belangrijkste aspecten zullen in deze paragraaf kort aan bod komen.

Samen wat samen kan, apart wat apart moet

Het motto dat NOC*NSF en sportbonden hanteren: "Samen wat samen kan, apart wat apart moet", wordt in dit onderzoek onbewust onder de loep gelegd. Sporters lijken zichzelf (soms) beter te kunnen identificeren en ontwikkelen als er gesport wordt in een groep mensen die allemaal een beperking hebben. Deze mensen 'begrijpen elkaar' en de standaard ligt anders dan binnen de reguliere sport waardoor sprake is van insluiting in plaats van uitsluiting.

Afhankelijk van de interpretatie van het motto is het gevoel van de sporter niet altijd om geïntegreerd te sporten waar mogelijk, waar in principe wel voor wordt gestreden om normalisatie en acceptatie van mensen met een beperking (in de sport) te realiseren. Als het motto geïnterpreteerd wordt vanuit de sporter, waarbij de sporter de keuze maakt wat wel en niet samen kan (wat wel en niet goed voelt), komt dit overeen met het gevoel dat sporters hebben.

Het is belangrijk dat het individu centraal staat. Omdat het gaat over individuen zullen verschillende sporters hier dan ook verschillend over denken en hun eigen voorkeur hebben. Het lijkt op basis van dit onderzoek van belang om aan de sporters zelf over te laten op welke manier zij aan sport willen doen.

Veranderen van dominante beelden door communicatie

Door middel van de reflectieve wijze van schrijven in hoofdstuk vijf, heeft een verdieping plaatsgevonden die nieuwe inzichten oplevert. Daar waar er vanuit gegaan wordt dat meer aandacht voor gehandicapten(sport) dominante discoursen zou kunnen veranderen. Echter is gebleken dat ook het huidige beeld van de onderzoeker met zijn ervaring in gehandicaptensport over beperkingen tot stand is gekomen in een langdurig proces. Hieruit blijkt dat dominante beelden langzaam veranderen en confrontatie tussen het stereotype beeld en 'de ander' (met beperking) nodig is om deze verandering te kunnen laten plaatsvinden.

Voortbordurend op de langzame verandering van dominante beelden, is er mogelijk ook een rol weggelegd voor de (gehandicapten)sport. Indien Paralympische sport(ers) bijvoorbeeld als standaard integraal worden meegenomen in campagnes over sport, kan dit een bijdrage leveren aan de acceptatie en normalisatie van mensen met een beperking (in de sport). Juist omdat het veranderen van dominante beelden lang duurt zou een positieve benadering als deze met aandacht voor de competenties van de gehandicapte sporters hier mogelijk aan bijdragen.

Verder zouden topsporters, als het gaat om het behouden van sporters (binnen met name de georganiseerde sport), mogelijk een rol kunnen hebben richting jongeren met een beperking. Omdat de invloed die uit gaat van topsporters met name gericht is op de sportbeoefening zelf en soms op de sportambitie, kan de invloed tijdens de sportloopbaan worden gebruikt om te motiveren en inspireren. Dit gebeurt vanuit NOC*NSF op het moment met name in de richting van getalenteerde sporters met een beperking, om hen te informeren met betrekking tot relevante thema's en te inspireren tot topprestaties.

Mentortrajecten

Gebaseerd op de resultaten in combinatie met het gehanteerde theoretisch perspectief en de literatuurreview is het mogelijk aan te bevelen om rolmodellen (in de vorm van topsporters) in te zetten binnen mentortrajecten. Dit zou in een directere vorm zijn dan hiervoor beschreven is. Ook hierbij ligt de nadruk op getalenteerde gehandicapte sporters. De invloed van topsporters op sportbeoefening en sportambitie kan gebruikt worden op getalenteerde sporters verder te helpen in hun sportloopbaan. De topsporter kan in een dergelijk geval gebruikt worden als klankbord, bijvoorbeeld met betrekking tot techniek, doorzettingsvermogen en de manier waarop met de beperking wordt omgegaan (in het geval van een Paralympische topsporter).

Voor NOC*NSF zal een samenvattend rapport gemaakt worden van dit onderzoeksverslag, waarin centraal staat wat het onderzoek kan betekenen voor de praktijk.

REFERENTIES

Bengoechea, E.G. & Strean, W.B. (2007). On the interpersonal context of adolescents' sport motivation. *Psychology of Sport and Exercise,* 8, 195-217.

Boeije, H. (2008). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Den Haag: Boom Onderwijs.

Boessenkool, J. (2011). *Waarde-rationaliteit*. College 21-06-2011. Utrecht: USBO.

Bradley, H. (1996). *Fractured identities: changing patterns of inequality*. Cambridge: Polity Press.

Brittain, I. (2004). Perceptions of disability and their impact upon involvement in sport for people with disabilities at all levels. *Journal of Sport and Social Issues*, 28, 429-452.

Coalter, F. (2007). *A wider social role for sport. Who's keeping the score?* London, New York: Routledge.

Deetz, S. (2000). 'Describing differences in approaches to oganization science: rethinking Burrell and Morgan and their legacy', in: Frost, P.Y., Lewin, A.Y. & Daft, R.L. (2000), *Talking about organization science*. London: Sage Publications, 123-152.

De Klerk, M. M. Y. (2007). *Meedoen met beperkingen. Rapportage gehandicapten 2007*. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

De Vos, D.S. & Wetselaar, T. (2008). *Topsport als vliegwiel voor de breedtesport. Een onderzoek naar de invloed van rolmodellen op de sportbeleving van Utrechtse jongeren*. Universiteit Utrecht.

Dom, L. (2005). Het nut van Giddens' structuratietheorie voor empirisch onderzoek in de sociale wetenschappen. *Mens & Maatschappij, 80*: 1, 69-91.

Ellis, C. (2003). *The ethnographic I. A methodological novel about autoethnography*. Walnut Creek: AltMira Press.

Engelen, M. (2010). *De invloed van de media op het leven van lichamelijk gehandicapte (top)sporters*. Universiteit Utrecht.

Fitzgerald, H. & Kirk, D. (2009). Identity work: young disabled people, family and sport. *Leisure Studies, 28*: 4, 469-488.

Flyvbjerg, B. (2002). 'Making organization research matter: power, values and phronesis', in: Clegg, S.R., Hardy, C. & Nord, W.R. (2002). *The sage handbook of organization*, London: SAGE Publications, 370-387.

Gehandicaptensport Nederland (2012). *Doel integratie*. Geraadpleegd via http://gehandicaptensport.nl/doel-integratie (13-05-2012).

Green, K. (2010). *Key Themes in youth sport*. London: Routledge.

Houlihan, B. (2008). *Sport and society. A student introduction*. Los Angeles, London: SAGE Publications.

Howe, P.D. (2008). From inside the newsroom: Paralympic media and the 'production' of elite sisability. *International Review for the Sociology of Sport*, 43, 135-150.

Lines, G. (2001). Villains, fools or heroes? Sports stars as role models for young people. *Leisure Studies*, *20*: 4, 285-303.

Markula, P. & Pringle, R. (2006). *Foucault, sport and exercise: power, knowledge and transforming the self*. London: Routledge.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2005). *Tijd voor sport - Bewegen, Meedoen, Presteren*. Geraadpleegd via http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/notas/2005/09/01/kabinetsnota-tijd-voor-sport.html (20-03-2012).

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (2011). *Beleidsbrief sport. Sport en Bewegen in Olympisch perspectief*. Geraadpleegd via http://www.sportbrief.nl/beleidsbrief-sport-en-bewegen-in-olympisch-perspectief.html (20-03-2012).

NOC*NSF (2011). *NOC*NSF onderzoekt mogelijkheid Jeugd Olympische Spelen in Rotterdam*. Geraadpleegd via http://www.nocnsf.nl/cms/showpage.aspx?id=7972 (29-11-2011).

NOC*NSF (2012). *Sport inspireert! Sportagenda 2016*. Nieuwegein: Arko Sports Media B.V.

NOC*NSF en Program Office Olympisch Plan 2028 (2009). *Olympisch Plan 2028, Heel Nederland naar Olympisch niveau, plan van aanpak op hoofdlijnen*. Arnhem.

Page, S.J., O'Connor, E. & Peterson, K. (2001). Leaving the disability ghetto: a qualitative study of factors underlying achievement motivation among athletes with disabilities. *Journal of Sport and Social Issues,* 25, 40-55.

Payne, G. (2006). 'An introduction to "social divisions" ', in G. Payne (ed) *Social Divisions* (p. 3-22). Palgrave MacMillan: Basingstoke.

Payne, W., Reynolds, M., Brown, S. & Fleming, A. (2003). *Sports role models and their impact on participation in physical activity: A literature review*. Victoria BC: University of Ballarat.

Reed, M. (2003). 'The agency/structure dilemma in organization theory: open door and brick walls', in: Tsoukas, H. & Knudsen, C. (2003), *The Oxford Handbook of Organization Theory*. Oxford: Oxford University Press, 289-309.

Sociaal en Cultureel Planbureau (2007). Aanvullend Voorzieningengebruikonderzoek (AVO).
Reijmer, L. (13 juni 2012). Etiquette met beperking. *Volkskrant*.

Team Parastars (2011, 13 april). *Team Parastars gelanceerd!* Geraadpleegd via http://www.teamparastars.nl/nieuws/team-parastars-gelanceerd-2/ (20-03-2011).

Van Bottenburg, M. (2003). 'Top- en breedtesport: een siamese tweeling?' In K. Breedveld (red). *Rapportage sport 2003* (285-312). Den Haag: SCP.

Van Lindert, C. (2012*)*. Sport voor mensen met een handicap in Nederland : op weg naar Olympisch niveau? *Momenten,* 9, 160-174.

Van Lindert, C., de Jong, M. en van den Dool, R. (2008). *(On)beperkt sportief. Monitor sportdeelname van mensen met een handicap 2008*. W.J.H. Mulier Instituut/Arko Sports Media, Den Bosch/Nieuwegein.

Van Wel, F., Maarsingh, W., Ter Bogt, T. & Raaijmakers, Q. (2008). 'Youth cultures: From snob to pop?' *Young, 16*: 3, 325-340.

Wagg, S., Brick, C., Wheaton, B. & Caudwell, J. (2009*) Key concepts in sport studies*. London, Sage.

Weick, K.E. (1995) *Sensemaking in Organizations*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Whannel, G. (1999). Sport stars, narrativization and masculinities. *Leisure Studies*, *18*: 3, 249-265.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1: TOPICLIJST INTERVIEWS

Datum	
Tijd	
Respondent	
V/M	
Leeftijd	
Sport	
Opleiding	

Begin interview (niet transcriberen):

- Voorstellen interviewer: NOC*NSF en student;
- Korte toelichting op het onderzoek, op hoofdlijnen;
    - Specifieke doelstelling van het onderzoek: betekenis achterhalen die aan topsporters wordt gegeven;
    - Toelichting onderzoek praktisch gezien: sportparticipatie van mensen/jongeren met een beperking verhogen;
    - Waarom deze mensen betrokken zijn.

Toelichting op manier van werken tijdens interview (niet transcriberen):

- Resultaten worden anoniem verwerkt;
- Transcriptie wordt, indien gewenst, toegestuurd zodat gecheckt kan worden of er geen onwaarheden in staan;
- Aantal vragen over verschillende onderwerpen;
- Aanvullen mag altijd;
- Pauze kan wanneer de respondent dat wil;
- Keuze gebruik begrip: beperking/handicap.

Sport en relevante achtergrondinformatie:

- Huidige sport;
- Sportniveau;
- Sportachtergrond;
- Doel met sport;
- Betekenis sport;
- Sportambitie;
- Sportkeuze;
- Kennismaking met (specifiek) sport;
- Invloed anderen op kennismaking en keuze sport:
    - Soort invloed en hoe;
    - Invloed op sportambitie;

Topsporters:

- Op basis van foto van (sport)held (of na doorvragen);
    - Waarom deze persoon;
    - Welke rol heeft de media hierop gehad;
    - Wat betekent de persoon, wat is het gevoel bij de persoon;
    - Welke invloed heeft de persoon;
    - Indien niet benoemd: welke invloed heeft de persoon als het gaat om sport;
    - Is de sportheld veranderd de afgelopen vijf jaar.
- Indien jongere aangeeft geen sportheld te hebben: wie zou jij willen zijn?
- Invloed sportheld op keuze om te gaan sporten en keuze specifieke sport:
    - Waarom?
    - Hoe?
- Invloed sportheld op sportambitie jongere:
    - Waarom en hoe?

Beperking:

- Wat voor een beeld bij de eigen beperking / beschrijving eigen beperking.
    - Hoe komt het dat dit beeld overheerst?
    - Verschil tussen hoe anderen en jongere zelf tegen de beperking aankijken; Wat voor een verschillen.
- Eventueel: wat is je precieze beperking en wanneer heb je deze eventueel opgelopen?
- In hoeverre beperking echt een 'begrenzing' is;
- In hoeverre beperking een mogelijkheid/kans is (i.r.t. sport);
- Gebruik maken van beperking;
- Beeld andere mensen met een beperking:
    - Waarom;
    - Verschillen per soort beperking.

Topsport(ers): foto's (Olympisch - Paralympisch, man - vrouw, blank - donker):

- Op wie lijk je het meest?
    - Waarom?
    - Wat zijn je afwegingen, waar kijk je naar bij het maken van deze keuze?
    - Op wie zou je willen lijken? Waarom?
- Op wie lijk je helemaal niet?
    - Waarom niet?
    - Op wie wil je niet lijken? Waarom niet?
- Bij topsporters zonder beperking: hoe vergelijk je het lichaam van die persoon met dat van jezelf?
    - Waarom op die manier (waarom zie je jezelf als meer/minder)?
    - Wat is je gevoel daarbij?
- Hetzelfde met sporters met eenzelfde en andere beperkingen;
    - Waarom op die manier (waarom zie je jezelf als meer/minder)?
    - Wat is je gevoel daarbij?
- Welke rol heeft de media gespeeld in het feit dat jij deze topsporters zo ziet?

Toekomst:

- Toekomstige plannen/doelen in de sport;
- Betekenis van Paralympische Spelen in Londen;
- Ondersteuning Olympische/Paralympische topsporters bij bereiken doelen.

Afsluiting interview:

Vragen aan de geïnterviewde:

- Ervaring interview;
- Vragen/opmerkingen;
- Aanvullingen;
- Bellen bij vragen die nog opkomen;
- Bedankt!

BIJLAGE 2: VOORBEELDEN VAN GEBRUIKTE PLAATJES IN INTERVIEW

BIJLAGE 3: UITNODIGING/BERICHT DEELNAME ONDERZOEK

Uitnodiging: deelname aan onderzoek!
In maart/april 2012

Beste sporter,

- Ben jij tussen de 14 en 18 jaar?
- Heb je een lichamelijke beperking?
- En doe je om wat voor een reden dan ook graag aan sport?
- Of… Ken je iemand die aan dit profiel voldoet?

Lees dan snel verder!

Mijn naam is Bas van Haren en ik werk sinds 2010 voor NOC*NSF. Daarnaast studeer ik ook nog aan de Universiteit van Utrecht. Om af te studeren doe ik een onderzoek naar hoe meer jongeren met een beperking aan het sporten gebracht kunnen worden.

Om dat onderzoek te kunnen doen ben ik op zoek naar 15 jongeren die aan het hierboven genoemde profiel voldoen. Met die 15 deelnemers houd ik een interview dat ongeveer één uur duurt. Het interview zal plaatsvinden op een locatie waar jij dat graag wilt, bijvoorbeeld bij jou thuis of bij je sportclub. Verder wordt het interview anoniem verwerkt, er zullen geen namen van deelnemers genoemd worden in de uitwerking van het onderzoek.

Wil jij deelnemen aan dit onderzoek en zo helpen om meer mensen met een beperking aan het sporten te krijgen?! Vraag dan eventueel toestemming aan je ouders en stuur mij graag even een e-mail: xxxxxxxxxx. Wil je daarin even vermelden wat je geslacht is, hoe oud je bent, wat je beperking is en welke sport je op het moment doet?

Ook als je vragen hebt mag je een mailtje sturen of even bellen: 06-xxxxxxxx. **Alle deelnemers ontvangen natuurlijk ook een bedankje van NOC*NSF..!**

Alvast bedankt!

Groetjes,

Bas van Haren